

Univerzita Palackého Olomouc
Pedagogická fakulta

Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce
Jana Kranichová

Reedukační literatura pro děti se specifickými poruchami učení

Olomouc 2019

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Svoboda, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně, všechny použité zdroje jsou v práci uvedeny.

V Olomouci dne

.....

Jana Kranichová

Děkuji Mgr. Pavlu Svobodovi, Ph.D. za vedení mé práce, za pomoc a cenné rady, jež mi při zpracovávání práce poskytl. Děkuji také Mgr. Libuši Turečkové a Mgr. Lidmile Janotové za náměty, témata a zkušenosti, ze kterých tato práce vycházela. Děkuji také své rodině a přátelům za veškerou podporu, kterou mi poskytovali po dobu celého studia.

Anotace:

Název práce:	Reedukační literatura pro děti se specifickými poruchami učení
Název v angličtině:	Re-educational literature for children with specific learning difficulties
Anotace práce:	Diplomová práce teoreticky popisuje jednotlivé specifické poruchy učení, jejich vztah k percepčně kognitivním funkcím a postupy při jejich reedukaci. V praktické části podává komplexní přehled publikací, určených k reedukaci včetně jejich krátkého vlastního popisu. Výzkumná část zjišťuje spokojenost pedagogů, kteří se zabývají reedukací poruch učení, se současnou nabídkou reedukačních publikací. Práce je určena především speciálním pedagogům a běžným učitelům, využít ji mohou i rodiče dětí se specifickými poruchami učení.
Klíčová slova:	Specifické poruchy učení, dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, percepčně kognitivní funkce, rozvoj percepčně kognitivních funkcí, zrakové vnímání, sluchové vnímání, pozornost, paměť, orientace v prostoru, pravolevá orientace, serialita, intermodalita, publikace, pracovní sešity, pracovní listy
Anotace v angličtině:	The thesis theoretically describes individual specific learning difficulties, their relations with perceptually cognitive functions and procedures during their re-education. In practical part it provides comprehensive overview of publications dedicated to re-education including their short descriptions. Research part finds out satisfaction of educators (teachers), who deal with re-education of learning difficulties, with contemporary offer of re-educational publications. The work is dedicated especially to special educators and common educators (teachers), it can be also used by parents of children with specific learning difficulties or disabilities.
Klíčová slova v angličtině:	Specific learning difficulties, dyslexia, dysgraphia,

	dysorthography, dyscalculia, perceptually cognitive functions, development of perceptually cognitive functions, visual perception, auditory perception, attention, memory, space orientation, right-left orientation, sequence, intermodality, publication, workbooks, worksheets
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1: Abecední seznam popsaných materiálů Příloha 2: Dotazník
Rozsah práce:	181 stran bez příloh
Jazyk práce:	český

Obsah

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Specifické poruchy učení – obecná charakteristika.....	10
2 Percepčně kognitivní funkce, deficity dílčích funkcí a jejich reedukace.....	13
2.1 Reedukace percepčně kognitivních funkcí.....	13
2.1.1 Zrakové vnímání.....	13
2.1.2 Sluchové vnímání.....	15
2.1.3 Intermodalita.....	17
2.1.4 Orientace v prostoru.....	18
2.1.4.1 Orientace v makroprostoru.....	18
2.1.4.2 Orientace v mikroprostoru.....	19
2.1.5 Nácvik pravolevé orientace.....	19
2.1.6 Nácvik posloupnosti (serialita).....	20
2.1.7 Paměť.....	20
3 Jednotlivé poruchy učení a jejich reedukace.....	21
3.1 Obecné zásady reedukace.....	21
3.2 Dyslexie a její reedukace.....	23
3.2.1 Reedukace dyslexie.....	24
3.2.1.1 Vyvozování a fixace písmen.....	25
3.2.1.2 Záměny podobných písmen.....	25
3.2.1.3 Spojování písmen do slabik.....	26
3.2.1.4 Spojování slabik do slov a čtení slov.....	26
3.2.1.5 Čtení textu.....	27
3.3 Dysgrafie a její reedukace.....	31
3.3.1 Reedukace dysgrafie.....	32
3.3.1.1 Před samotným psaním.....	32
3.3.1.2 Nácvik správného úchopu.....	32
3.3.1.3 Nácvik správného sezení.....	33
3.3.1.4 Nácvik základních grafomotorických dovedností.....	33
3.3.1.5 Nácvik psaní písmen.....	36
3.3.1.6 Nácvik psaní textu.....	37
3.3.1.7 Kompenzace dysgrafie.....	38
3.4 Dysortografie a její reedukace.....	38
3.4.1 Reedukace dysortografie.....	39
3.4.2 Vynechávání písmen, slabik, slov.....	39
3.4.3 Diakritická znaménka.....	40
3.4.4 Záměny znělých a neznělých hlásek.....	41
3.4.5 Rozlišování tvrdých a měkkých slabik dy, ty, ny a di, ti, ni.....	41
3.5 Dyskalkulie a její reedukace.....	42
3.5.1 Reedukace dyskalkulie.....	44
3.5.1.1 Předčíselné představy.....	46
3.5.1.2 Utváření pojmu číslo.....	46
3.5.1.3 Posloupnost přirozených čísel.....	47
3.5.1.4 Zápis a čtení čísel.....	48

3.5.1.5 Porovnávání přirozených čísel.....	50
3.5.1.6 Zaokrouhlování přirozených čísel.....	51
3.5.1.7 Rozklady čísel do deseti.....	52
3.5.1.8 Operace sčítání přirozených čísel.....	53
3.5.1.8.1 Sčítání v oboru do 10.....	53
3.5.1.8.2 Sčítání v oboru do 20.....	53
3.5.1.8.3 Sčítání v oboru do 100.....	54
3.5.1.8.4 Sčítání trojčiferných čísel.....	55
3.5.1.8.5 Písemné sčítání.....	55
3.5.1.9 Operace odčítání.....	55
3.5.1.9.1 Odčítání v oboru do 5 a 10.....	56
3.5.1.9.2 Odčítání v oboru do 20.....	56
3.5.1.9.3 Odčítání v oboru do 100.....	56
3.5.1.9.4 Písemné odčítání.....	57
3.5.1.10 Operace násobení.....	57
3.5.1.11 Operace dělení.....	58
3.5.1.12 Vyvozování desetinných čísel a zlomků.....	59
3.5.1.13 Slovní úlohy.....	60
PRAKTICKÁ ČÁST.....	61
4 Publikace určené k reedukaci specifických poruch učení.....	61
4.1 Publikace, věnující se teorii SPU.....	62
4.2 Materiály pro rozvoj percepčně kognitivních dovedností.....	76
4.3 Materiály pro reedukaci dyslexie.....	93
4.4 Materiály pro reedukaci dysgrafie.....	118
4.5 Materiály pro reedukaci dysortografie.....	126
4.6 Materiály pro reedukaci dyskalkulie.....	134
4.7 Materiály pro výuku angličtiny a dalších cizích jazyků.....	143
5 Výzkum.....	146
5.1 Cíle výzkumu.....	146
5.2 Stanovení výzkumné otázky.....	146
5.3 Dotazník.....	146
5.4 Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	147
5.4.1 Literatura doporučená poradnami.....	148
5.4.2 Materiály využívané a doporučované speciálními pedagogy nezávisle na doporučeních poraden.....	153
5.4.3 Publikace doporučované k domácímu procvičování.....	160
5.4.4 Hodnocení současné nabídky reedukační literatury pedagogy.....	161
5.4.5 Celkové vyhodnocení spokojenosti pedagogů se současnou nabídkou reedukační literatury.....	162
ZÁVĚR.....	164
SEZNAM ZKRATEK.....	165
SEZNAM GRAFŮ.....	166
SEZNAM ZDROJŮ.....	167
Použitá literatura:.....	167
Internetové zdroje:.....	181

ÚVOD

Prvotní myšlenka, v jejímž důsledku byl vznik této práce, se zrodila před více než deseti lety. Pracovala jsem v tehdy v knihkupectví a neměla jsem ani tušení, že se jednou vydám na pedagogickou dráhu. Kromě beletrie a běžné naučné literatury toto knihkupectví prodávalo i učebnice, včetně literatury doporučené pedagogicko-psychologickými poradnami k reedukaci poruch učení. Zpočátku byla nabídka těchto učebnic a pracovních sešitů poměrně omezená. Postupem času se však začala rozšiřovat, publikací přibývalo. Přesto rodiče z poraden přicházeli se stále stejnými seznamy doporučené literatury. Tehdy jsem si kladla otázku, proč to tak je a jestli učitelé a rodiče vědí o těchto publikacích a zda je využívají. Svou roli v mé volbě tohoto tématu práce sehrál i fakt, že já sama jsem byla matkou dítěte s dyslexií, dysgrafií a dysortografií. Proto velmi dobře vím, s jakými problémy se potýkají nejen tyto děti, ale také jejich rodiče a vzhledem k tomu, že již více než 10 let sama ve školství působím, znám tuto problematiku i z pohledu pedagoga.

Za oněch deset let se jistě mnohé změnilo. Stačí se podívat na webové stránky jednotlivých poraden, kde většinou bývá uvedena doporučená literatura, abychom zjistili, že dnes opravdu je z čeho vybírat. Naopak pro rodiče – laiky může být toto množství až nepřehledné. Zároveň také nemusí znamenat, že všechny publikace jsou stejně kvalitní nebo stejně využívané. Dnes už také vím, že učitelé se při výběru reedukační literatury řídí doporučeními z poraden, což mohou být konkrétní publikace nebo jen publikace určitého zaměření. Což ovšem nemusí znamenat, že jim tento systém vyhovuje. A tak se při výběru tématu diplomové práce přímo nabízelo zjistit, jaká je dnešní situace. Zda je současná nabídka přehledná, využívaná a skutečně dostačující. Mým záměrem tedy bylo zmapovat současnou situaci, podat ucelený přehled o publikacích, které se dnes pedagogům nabízejí k využití a zároveň formou dotazníkového průzkumu zjistit, se kterými materiály mají učitelé dobrou zkušenost, co by doporučili ostatním a zda jim i v dnešní široké nabídce přece jen něco nechybí.

Už při prvním předběžném mapování situace jsem zjistila, že počet nabízených titulů pro reedukaci všech poruch je tak velký, že je v rozsahu běžné diplomové práce nelze beze zbytku obsáhnout. Navíc, jak jsem také posléze zjistila, podobná práce byla již velmi kvalitně a podrobně zpracována, ovšem se zaměřením pouze na dyslexii. Přesto jsem se o tento ucelený přehled pokusila a domnívám se, že tato práce, pojatá komplexněji, bude přínosem

jak pro mě jako začínajícího speciálního pedagoga, tak i pro jiné pedagogy v podobné situaci a snad i pro rodiče dětí s některou poruchou, kterým pomůže se v dnešní široké nabídce vyznat.

Práce obsahuje část teoretickou a praktickou. V teoretické části jsem se zaměřila především na samotné reedukační postupy, jak je popisují různí autoři (Zelinková, Pokorná, Jucovičová a Žáčková, Novák, Blažková aj.). Cílem bylo přiblížit tyto postupy ve smysluplné zkratce těm, kteří nepotřebují hlubší vhled do komplexní problematiky, tedy např. rodičům. Cílem praktické části – kapitoly, popisující reedukační materiály, jež jsou v současnosti nabízeny, bylo ukázat současný stav, pomoci pedagogům se v této nabídce vyznat, inspirovat je k používání dalších materiálů. Mnohé z těchto publikací jsou velmi dobře využitelné i v běžných hodinách českého jazyka, matematiky nebo anglického jazyka, což bylo doplněno v popisu jednotlivých publikací. Proto doufám, že by tato práce mohla být přínosem a inspirací i pro běžné učitele. Podobně jsou mnohé publikace svým zábavným a jednoduchým zpracováním vhodné i pro procvičování s rodiči, i na toto je v popisu publikací upozorněno. V druhé kapitole praktické části, zaměřené na výzkumné šetření, jsem se pokusila zjistit názor speciálních pedagogů na současnou nabídku reedukační literatury. Hlavním cílem bylo zjistit, do jaké míry jsou s ní spokojeni a zda jim přece jen některé materiály nechybí. Jistě by pak bylo účelné, kdyby na tato zjištění například zareagovala některá nakladatelství a v daném směru svou nabídku rozšířila. Dílčím cílem pak bylo zjistit, se kterými materiály mají oni sami dobrou zkušenost a tím pomoci především začínajícím speciálním pedagogům.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Specifické poruchy učení – obecná charakteristika

„Poruchy učení je termín označující heterogenní skupinu potíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, naslouchání a matematiky. Tyto obtíže mají individuální charakter a vznikají na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy. Ačkoli se poruchy učení mohou objevovat souběžně s jinými handicapujícími podmínkami (např. sensorická postižení, mentální retardace, poruchy chování) nebo vnějšími vlivy (např. kulturní odlišnosti, nedostatečné, popř. neúměrné vedení), nejsou poruchy učení přímým důsledkem těchto podmínek nebo vlivů.“ (Perspectives on Dyslexia, 17, 1991, 1, s.16)

Tato definice hovoří o poruchách učení, zde je však na místě zpřesnit, že v našich podmínkách se jedná spíše o definici specifických poruch učení, neboť termín „poruchy učení“ je u nás používán jako zastřešující termín jak pro poruchy učení specifické – tedy právě na podkladě dysfunkcí nervové soustavy, tak i nespecifické, jež mají sice podobné projevy, ale jejich příčina je jiná a tudíž i náprava musí být vedena jinak.

Děti s diagnózou některé ze specifických poruch učení jsou v dnešní době bezesporu největší skupinou dětí, integrovaných na běžných základních školách. Ač tato diagnóza může vypadat méně závažně než leckteré jiné jako např. autismus, smyslová postižení a další, její důsledky mohou svého nositele v jeho životě ovlivnit stejně závažně. Navíc závažnost těchto poruch zvyrazňuje právě jejich četnost a návaznost na poruchy chování. Co tedy v praxi specifické poruchy učení jsou, co obnáší a jak ovlivňují své nositele?

Už z názvu samotného vyplývá, že se jedná o obtíže při učení jako osvojování si některé ze základních školních dovedností. Dítě, které v mateřské škole bylo většinou „bezproblémové“, po nástupu do školy základní v některých dovednostech za svými spolužáky zaostává nebo se mu vůbec nedaří, a to i přes často neúměrnou snahu, poctivé domácí procvičování s rodiči a dobrý výkon v jiných oblastech školních činností.

Dnes už je pojem specifických poruch učení poměrně známý nejen ve veřejnosti odborné, ale i laické. Většina lidí se setkala s pojmy dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie, méně jsou známé pojmy dysortografie, dyspraxie, dyspinxie, dysmúzie, ale laická veřejnost většinou nemá přesnější představu, jak se tyto poruchy projevují. Proto je velmi důležitý

přístup pedagoga, který je mnohdy první, kdo rodiče dítěte s podezřením na specifickou poruchu učení zasvěcuje do problematiky detailněji. Pokorná (2001) s odkazem na práce Milzové, Niemejera, Höhnové a dalších uvádí, že děti s pozdější diagnózou specifických poruch učení se na školu těšily stejně jako ostatní děti, pak ale přišel neočekávaný neúspěch a zklamání z vlastních výkonů. Dítě selhává v činnostech, které většinou ostatních nedělají žádný problém, naopak jejich většinou ještě snadné zvládnání jim působí radost. To ovlivňuje jeho sebehodnocení, často ještě zhoršované nepochopením a zklamáním rodičů, kteří si se situací také nevědí rady, snaží se dítěti pomoci neustále se opakujícím procvičováním, které však nevede ke zlepšení, nebo motivací pomocí slibů a dáreků, které rovněž vzhledem k příčinám problémů ke zlepšení vést nemohou. Pokud nejsou příčiny rozpoznány včas a není tedy poskytnuta vhodná reedukační péče, dítě se dostává do neustálého napětí, školní práci začíná vnímat velmi negativně a vytváří si nevhodné kompenzační mechanismy buď únikové (rezignace, uzavření do sebe, stranění kolektivu, nespoupráce) nebo útočné (agresivní chování, které může vést až k závažným poruchám chování). To dále narušuje vztahy dítěte se spolužáky i učiteli. Narušeny mohou být i vztahy v rodině, je-li dítěti dáván za vzor úspěšnější sourozenec nebo rodiče nejsou dostatečně poučeni, ev. nespoupracují s učitelem a dítěti neúspěchy vyčítají, obviňují je z lenosti a nedostatku snahy. (Pokorná, 2001)

Mohlo by se zdát, že s ukončením základní školní docházky problémy víceméně pominou. Hodně však záleží právě na úspěšnosti reedukační péče, neboť ta ovlivňuje úspěšnost při přijímacích zkouškách, důležité jsou i známky na vysvědčeních, rozhodujících při přijímání na zvolenou střední školu, a konečně i při studiu na střední a následně i dalších stupních škol hraje získávání informací čtením klíčovou roli. Stejně tak potom v celém dalším životě, ať už jde o porozumění návodu k použití nejrůznějších přístrojů či nutnost napsat vzkaz někomu, kdo zrovna nemůže vzít telefon. Pokud není reedukací dosaženo funkční úrovně použití psaného jazyka, může to tedy následně ovlivnit jak volbu profesního zaměření zvolením oboru, který se zdá „méně náročný“, ale následně člověka neuspokojuje, tak dosažením nižšího vzdělání, než jsou možnosti daného jedince se všemi důsledky – nižší finanční ohodnocení, frustrace z neuspokojující práce, stranění se společnosti, snížené sebevědomí... (Pokorná, 2001)

Pokorná s odkazem na výzkumy Piageta, Vygotského a jiných rovněž upozorňuje na další aspekt důležitosti skutečné reedukace a zároveň nebezpečí při vytváření kompenzačních mechanismů při řešení dyslektických obtíží. Tím je fakt, že jazyk neslouží

jen jako prostředek komunikace, ale je také prostředkem k myšlení, symbolickému, názornému a nakonec formálnímu. Díky pojmům, poznávání jejich významu, zpřesňování, ale také zobecňování a kategorizaci dítě poznává vztahy mezi nimi, což mu umožňuje jednak rozvoj intelektových funkcí, jednak aktivní orientaci ve světě. Proto také mnoho dětí se specifickými poruchami učení má problém s orientací v čase. (Pokorná, 2010)

2 Percepčně kognitivní funkce, deficity dílčích funkcí a jejich reedukace

Učení je ve své podstatě proces přijímání a zpracování informací. Přijímání informací je umožněno smysly, především zrakem a sluchem, také ale taktilními podněty. Percepce se u dítěte vyvíjí, jednoduché vnímání se postupem zrání nervové soustavy zpřesňuje, diferencuje. V tomto ohledu je velmi důležitý předškolní věk. Pokud vývoj probíhá správně a rovnoměrně, je dítě kolem šestého roku připravené na výuku čtení a psaní. Pokud je tento vývoj nějak narušen, zpomalen, je nerovnoměrný nebo nedostatečný, odrazí se to na problémech právě ve vyučovacím procesu. Stejně tak bude mít dítě ve škole problémy, když je narušen proces zpracování informací – proces ukládání do paměti, třídění, systematizace, vybavování. (Jucovičová, Žáčková, 2014)

U některých autorů se lze setkat s pojmem „deficity dílčích funkcí“. Jde prakticky o tutéž problematiku snížení výkonu některé funkční oblasti s dopadem na celkový výkon. (Pokorná, 2001)

Nedostatky ve vnímání, krátkodobé, střednědobé i dlouhodobé paměti, pozornosti, prostorové orientaci či vnímání posloupnosti jsou velmi často základem specifických poruch učení. Proto je velmi důležité věnovat v předškolním období pozornost všestrannému rozvoji dítěte jako prevenci vzniku specifických poruch učení. Legislativa na tuto skutečnost reaguje zákonem č. 178/2016 Sb., který zavádí povinné předškolní vzdělávání. Rovněž při zjištění nedostatků v některé či více ze zmiňovaných oblastí u dítěte s již diagnostikovanou specifickou poruchou učení je nutné začít právě reedukací v této oblasti.

2.1 Reedukace percepčně kognitivních funkcí

2.1.1 Zrakové vnímání

Zrakové vnímání je jednou z nejdůležitějších funkcí pro výuku čtení a psaní včetně čtení a psaní číslic. Zelinková reedukaci zaměřuje na osm oblastí, přičemž sama podotýká, že jde o rozdělení teoretické, neboť jednotlivé oblasti spolu úzce souvisejí a vzájemně se prolínají:

- poznávání barev a tvarů, nejprve základní barvy, pak barvy doplňkové a odstíny, třídění podle barev, tvarů, velikosti (vhodná je verbalizace, dítě říká, co právě dělá)
- zrakovou diferenciaci – cílem je naučit dítě vnímat detaily. Dítě hledá rozdíly v obrázcích nebo naopak hledá shodné obrázky, dokresluje chybějící části, kreslí obrázky, kterými otáčí apod.,
- zrakovou analýzu a syntézu – dítě skládá rozstříhané obrázky, kostky, puzzle, skládá písmena nebo slova z částí,
- zrakovou paměť – tzv. Kimovy hry, kdy děti mají vyjmenovat předměty, které na malou chvíli viděly. Podle možností dítěte zvyšujeme množství předmětů, zkracujeme čas expozice, děti mají určit i pozici, co bylo vpředu a co vzadu. Předměty dále můžeme zaměnit za písmena, slova. Dále děti obkreslují sestavy korálků, kostek apod., využít lze i pexeso,
- rozlišování figury a pozadí – dítě hledá ve změti teček, čar, geometrických obrazců, tvarů apod. obrázek, písmeno nebo slovo, překryté tímto pozadím, určuje jednotlivá písmena, slova, obrazce nebo čísla, která se vzájemně překrývají,
- rozlišování reverzních figur – dítě rozlišuje obrazce nebo písmena odlišná podle vertikální nebo horizontální roviny, hledá shodné shluky písmen mezi různými, tvořenými stejnými písmeny v jiném pořadí apod.,
- cvičení očních pohybů - cílem je nacvičit co nejplynulejší pohyb očí zleva doprava. Dítě vyjmenovává předměty nebo obrázky v řadě, samo je řadí nebo kreslí, čte daná písmena (např. první) ve slovech v řádku, starší děti mohou dekódovat zprávy psané morseovkou apod.,
- postřehování a zvětšování rozsahu fixací – cílem je naučit dítě postřehnout v krátkém okamžiku co nejvíce předmětů, písmen, slabik, slov. Pracuje se se čtecím okénkem, dítě říká, co postřehlo, nebo se předměty, písmena, slova dítěti na krátkou chvíli promítnou či předloží a dítě je má zopakovat. Později zadáváme slova, lišící se hláskou, úkolem je určit, která hláska je jiná, nebo házejí kostkami a děti mají bez počítání určit, na které padlo víc apod.

(Zelinková, 2003)

2.1.2 Sluchové vnímání

Narušené sluchové vnímání má velký vliv na obtíže, projevující se v oblasti čtení a psaní (spojení písmene a hlásky), pravopisu (dítě vynechává písmena, nerozliší shluky písmen, tvrdé a měkké slabiky), ale také obecně při přijímání informací sluchem – výklad učitele, porozumění ústním pokynům a v neposlední řadě při výuce cizích jazyků. (Zelinková, 2003)

Zelinková nápravná cvičení opět dělí do několika vzájemně úzce provázaných oblastí a upozorňuje na důležitost rozvíjení funkcí obou mozkových hemisfér, neboť každá zpracovává zvuky jiného charakteru. Reedukaci zaměřuje na:

- **nácvik naslouchání** – cvičíme sluchovou citlivost a pozornost pomocí poznávání zvuků (přirozených, např. zvuky vlastního těla, zvuky v tiché třídě, hlasy ptáků, nebo uměle vytvořených, např. tóny a celé melodie, telefonní zvonění, dopravní prostředky...) Děti hádají, kdo vydal daný zvuk, kolik zvuků slyšely, přiřazují obrázky ke zvukům, určují délku zvuku, vyšší tón, poznávají nástroj, reagují nějakým gestem na daný zvukový signál, poznávají emoce v hlase, poznávají písničku podle úryvku, poslouchají vyprávění...
- **sluchovou paměť** – většinou využíváme hru prodloužených vět, kdy děti rozvíjejí větu, každý přidá jedno slovo, ostatní opakují stále delší věty, nebo děti opakují, co vyjmenoval učitel (rodič), dají se využít krátké básničky, říkadla, rozpočítadla, vyprávění krátkých příběhů apod.
- **nácvik sluchové diferenciacce** – dítě má rozlišit délku slabik, hlásky zvukově podobné, měkké a tvrdé slabiky. Dítě má pouze sluchem určit, které dvojice slabik nebo slov jsou shodné a které se liší, přičemž začínáme odlišnou první hláskou, pak poslední, až nakonec měníme hlásku uvnitř slova. Dále určuje, kterou hláskou se daná slova liší, nebo kterou hlásku je třeba nahradit, aby vzniklo jiné (dané) slovo. S těmito slovy tvoří věty. Pokud dítě nezvládá, pomáháme mu zvýrazněnou výslovností nebo ho upozorníme na polohu mluvidel při vyslovování. Lze si pomoci také pozorováním se v zrcadle. Nácviku měkkých a tvrdých slabik dobře pomohou měkké a tvrdé kostky s napsanými slabikami, při nácviku rozlišování krátkých a dlouhých slabik se osvědčil bzučák, nejlépe i se světelným signálem a následné grafické zaznamenání.

Dále dítě vymýšlí jiná slova, odpovídající grafickému zápisu délek slabik. Další variantou sluchových cvičení je odlišení předem daných zvuků na pozadí zvuků rušivých, zde například učitel mluví do hudby a dítě po něm opakuje,

- sluchovou analýzu a syntézu – její zvládnutí je základní předpoklad pro výuku čtení a psaní analyticko-syntetickou metodou, jež je stále v našich školách jednoznačně nejpoužívanější. Cvičíme nejprve rozklad věty na slova, poté rozklad slov na slabiky a nakonec rozklad slabik na hlásky.

(Zelinková, 2003)

Při nácvičku rozkladu vět na slova má dítě spočítat, kolik slov má daná věta, říct např. druhé slovo v dané větě nebo utvořit větu z předem daných slov.

Při nácvičku rozkladu slov na slabiky mohou děti slabiky vytleskávat nebo zahrát na Orffovy nástroje, hledat a vytleskávat slova začínající stejnou slabikou, hrát slovní fotbal na slabiky, určovat první nebo poslední slabiku ve slově, hledat stejnou slabiku v různých slovech, spojovat slabiky ve slova, zaměňovat jejich pořadí a tím nacházet nová slova nebo tvořit slova ze zpřeházených slabik (při obtížích lze pomoci slabikami napsanými na kartičkách). Jednoduchá pomůcka pro určování počtu je dát si vlastní ruku kousíček pod bradu a zřetelně slovo vyslovit – kolikrát se brada dotkne ruky, tolik slabik slovo obsahuje.

Při nácvičku rozkladu slabik a slov na hlásky začínáme nácvičkou vnímání jednotlivých hlásek, dítě určuje, ve kterých slovech slyší danou hlásku (nejjednodušší je začátek slov, nejtěžší střed slov), samo taková slova vymýšlí, určuje první hlásku ve slově (začínáme krátkými slovy, dítě si pomáhá vlastním vyslovením slova). Má-li dítě rozložit slovo na hlásky, postupujeme podle náročnosti slov – nejprve zadáváme slova jednoduchá, jednoslabičná (kos, les...), pak dvouslabičná s otevřenými slabikami a bez souhláskových shluků (sova, lípa...), pak dvouslabičná slova s otevřenými slabikami se skupinou souhlásek (mraky, prosí...), pak tříslabičná slova s otevřenými slabikami (vesele, lavice...), pak dvouslabičná slova s uzavřenou slabikou (roste, postel...), pak jednoslabičná slova s více souhláskami (hluk, strach...), pak víceslabičná slova (televize, narozeniny...) a nakonec slova s předponou nejne- (nejneposlušnější, nejneobratnější... tato slova jsou náročná jednak pro svou délku a jednak pro obtížnou výslovnost). (Jucovičová, Žáčková, , 2008, Zelinková, 2003)

Sluchovou syntézu cvičíme přeřikáním slova po hláskách, dítě určuje celé slovo, nebo si žák rozloží zadané slovo na hlásky a z nich se pokusí vytvořit jiná slova, nebo žák tvoří nové slovo záměnou hlásky na začátku nebo na konci slova či přidáním další hlásky. Oblíbenou formou procvičování vnímání prvních a posledních hlásek je slovní fotbal. Také děti mohou hledat slova, která určité hlásky naopak neobsahují, přičemž hru můžeme ztížit zadáním tématu, např. slovesa, druhy zvířat apod.

- vnímání a reprodukci rytmu – problémy v této oblasti souvisejí s problémy při psaní diktátů. Děti určují, zda jsou rytmické struktury stejné nebo ne, vyhledávají příslušný grafický záznam, reprodukují ho vytleskáváním, hrou na tělo, na hudební nástroje, pohybem těla, hádají písničky pouze podle rytmu, napodobují neznámou cizí řeč, u starších dětí lze využít rapování, hip hop... (Zelinková, 2003)

2.1.3 Intermodalita

Jde vlastně o propojení jednotlivých druhů vnímání, především propojení slyšeného a viděného. Může se stát, že dítě např. vnímá správný obraz, ale nedokáže ho propojit se správným zvukovým ekvivalentem, proto písmeno nebo číslici nepojmenuje, byť chápe význam, nebo naopak správně slyší zvuk, ale nedokáže jej převést do obrazu, proto má problém např. napsat správné písmeno nebo číslici. (Sindelarová, 2007)

Brigitte Sindelarová v publikaci Předcházíme poruchám učení doporučuje k procvičování intermodality:

- zpívání jednoduchých písniček, ve kterých některá slova nahradíme názornými pohyby (např. písnička Na tý louce zelený),
- používání „tajné řeči“, ve které opět některá slova nahradíme názorným předvedením, poté lze přejít na „ještě tajnější tajnou řeč“, ve které jsou slova nahrazena pohybem, který nemá s daným slovem nic společného,
- „tajné obrázkové písmo“, ve kterém slova nahradíme tvary, připomínajícími význam daného slova, a poté opět přecházíme na „ještě tajnější tajné písmo“, kdy symboly slov nemají s jejich významem vůbec nic společného.

(Sindelarová, 2007)

2.1.4 Orientace v prostoru

Zhoršená orientace v prostoru, ať již mikro- nebo makro- prostoru, ovlivňuje nejen čtení a psaní (orientace na řádku nebo stránce), ale také orientaci na číselné či časové ose, orientaci v tabulkách, grafech, schopnost čtení v mapách, zápis a řešení slovních úloh, zápis a orientaci při písemném sčítání, odčítání, násobení i dělení, řešení úloh v geometrii, zápis chemických vzorců a řešení chemických rovnic, v tělocviku (orientace při míčových hrách, při cvičeních na nářadí)... (Jucovičová, Žáčková, 2008)

Procvičujeme:

- orientaci ve vertikální rovině: pojmy nahoře, dole, nad a pod
- orientaci v předozadní rovině: pojmy vpředu, vzadu, blíž, dál
- orientaci v horizontální rovině: pojmy vpravo, vlevo, vedle
- pojmenování směru: rovně, šikmo nahoru, šikmo dolů, doleva, doprava...
- pojmy související s posloupností: první, poslední, předposlední, před, za, hned před, hned za, mezi, uprostřed, následující po...

(Jucovičová, Žáčková, 2008)

2.1.4.1 Orientace v makroprostoru

Makroprostor, tedy prostředí, které dítě v danou chvíli obklopuje, je pro nácvik orientace nejsrozumitelnější. Dítě ukazuje a pojmenovává, co je nahoře (v místnosti na stropě, venku na obloze), co je dole (na podlaze, na zemi), co je nahoře na skříni, na horní polici, na nejvyšším stromě apod., co je dole ve skřínce, co je blízko, co daleko, co je vedle dveří, pod oknem, první nebo poslední zaparkované auto, apod. Dobře se dá propojit s procvičováním paměti, kdy dítě se zavřenýma očima opakuje, co kde je, nebo vyjmenovává, co bylo na ulici vpravo, vlevo, v dálce apod. Dalším způsobem cvičení je popis cesty např. ze třídy do tělocvičny nebo ze školy na náměstí apod., orientace ve městě podle důležitých budov, tvorba plánek... Využít můžeme i třídní zasedací pořádek, kdo sedí vpředu, vzadu, kdo je za kým apod. Při práci se skupinou dětí se mohou řadit podle pokynů – kdo bude první, kdo poslední, kdo je před kým a za kým. (Jucovičová, Žáčková, 2014)

2.1.4.2 Orientace v mikroprostoru

Nácvik orientace v mikroprostoru, tedy na malé ploše (lavice, nástěnka, obrázek...), začínáme manipulací s konkrétními předměty, později přecházíme k manipulaci s obrázky těchto předmětů. Děti umísťují podle pokynů na lavici knihu, sešit, pouzdro, na nástěnku obrázek, znak města, fotografie... Po zvládnutí nacvičujeme orientaci v obrázku, dítě ukazuje, popisuje, dokresluje podle pokynů. Orientaci v mikroprostoru pomáhají rozvíjet i různá bludiště, hry jako piškvorky, lodě, stavebnice nebo strategické hry typu Carcassonne. (Jucovičová, Žáčková, 2014)

2.1.5 Nácvik pravolevé orientace

Pravolevá orientace velmi úzce souvisí s obecnou orientací v prostoru. Obtíže v této oblasti se projevují zaměňováním stranově obrácených písmen, psaním obrácených písmen a číslic, zaměňováním pořadí číslic v číslech, potížemi s orientací na číselné ose, potížemi v geometrii, v osově souměrnosti, v tělocviku...

Při nácviku začínáme orientací na vlastním těle. Neučíme děti rozeznávat pravou a levou ruku podle činností, kterou jí provádíme, protože některé děti mohou ruce při stejné činnosti střídat a leváci je provádějí jinou rukou než praváci, což může děti mást. Lepší je rozlišit ruce např. barevným náramkem nebo dětským tetováním, nebo s dítětem udělat otisky vlastních rukou jinými barvami a tímto výkresem pomáhat dítěti při nácviku. Po zvládnutí pravé a levé ruky učíme další párové části těla. Poté přecházíme k nácviku věcí v prostoru – co je po pravé ruce, co po levé. Dále dítě dokresluje, co chybí v obrázku na pravé straně, co na levé, nebo kreslí či píše podle návodu. Nakonec procvičujeme orientaci na druhé osobě, využít můžeme i loutky, plyšáky. (Jucovičová, Žáčková, 2014)

Pravolevá orientace při pohybu v prostoru (orientace na mapě a její převod do prostoru) je dovednost poměrně náročná, obecně lépe zvládaná chlapci. Děti k ní dospívají až ve věku 11 - 15 let. (Zelinková, 2003)

2.1.6 Návčik posloupnosti (serialita)

Některé děti mohou mít problémy s uvědoměním návaznosti, zachováváním pořadí. Tato porucha se projeví špatným pořadím písmen ve slovech nebo jejich vynecháváním, nesprávným psaním pořadí číslic u víceciferných čísel, určování pozic před nebo hned před -, za nebo hned za – v různých řadách (číselná osa, abeceda, násobilka, měsíce a další).

Návčik provádíme podle věku a úrovně dětí, např. děti řadí obrázky reprezentující denní dobu (ráno-poledne-večer-noc), roční období, dny v týdnu, měsíce (ve spojení s jeho číselným označením), dějové obrázky známé pohádky, dokreslují začatý vzor, doplňují řady obrazců nebo čísel podle daného pořadí, určují umístění – pozici např. obrázků v řadě, která jim byla ukázána, vyjmenovávají předem předloženou řadu předmětů nebo obrázků ve správném pořadí, určují, co bylo v pozici hned před nebo hned za daným obrázkem, sestavují svůj denní plán, provádějí několik činností v pořadí podle instrukcí apod. (Pokorná, 2001)

2.1.7 Paměť

Paměť patří k základním funkcím, ovlivňujícím zpracování přijímaných informací. Paměť krátkodobá má úzký vztah k paměti pracovní. Díky ní jsme schopni řešit úkoly, které vyžadují splnění dílčích kroků. Informace, uchovávané v této paměti se však velmi snadno zruší informací nově přijatou. Poruchy této paměti mohou způsobit problémy např. v porozumění čteného textu, orientaci v řešení slovních úloh, v plnění zadaných pokynů apod.

Paměť dlouhodobá slouží k uchovávání informací po delší časové období – měsíce, roky. Její výkonnost je ovlivněna různými faktory, např. opakováním a používáním informací, motivací aj. (Zelinková, 2003)

Způsoby rozvíjení paměti jsou popsány v rámci reedukace jednotlivých druhů vnímání (zrakové, sluchové).

3 Jednotlivé poruchy učení a jejich reedukace

3.1 Obecné zásady reedukace

Autoři, kteří se tématem reedukace zabývají, uvádějí různé zásady, které je třeba respektovat, aby byla reedukační péče účinná. Na většině se ale shodují, mimo jiné na těchto:

1. Vycházet z výsledků diagnostiky. Při vyšetření v poradenském zařízení (nejčastěji je to pedagogicko-psychologická poradna) se zjišťují konkrétní oblasti, ve kterých má dítě funkční deficit. Obvykle to bývá zraková či sluchová percepce, pravolevá orientace, orientace v prostoru a další. Na tyto oblasti je nutné se zaměřit, neboť jsou nezbytnou podmínkou pro vytvoření dalších dovedností.

2. Respektovat aktuální úroveň dovedností dítěte bez ohledu na skutečný věk nebo ročník školní docházky. Pokud nemá dítě vytvořen pojem o čísle, nelze ho učit počítat...

3. Motivace. Většina dětí se setkává s reedukační péčí až v době, kdy už má za sebou řadu neúspěchů. To samozřejmě ovlivňuje jejich chuť pracovat. Proto je vhodné začít úkoly, které jsou zábavné a nemají charakter školní práce, přesto pomáhají rozvíjet právě ony klíčové kognitivní funkce. K udržení soustavné motivace by měly být zadávány úkoly zábavné, přiměřeně náročné a vycházet ze zájmů konkrétního dítěte. Dalším důležitým prvkem k posílení motivace je – byť drobná - pochvala i za dílčí úspěch nebo jen za projevenou snahu.

4. Využívat multisenzoriální přístup. Metody, využívající k lepšímu osvojování znalostí a dovedností více smyslů, jsou účinnější a ač se mohou jevit zdlouhavé, v konečném výsledku jsou efektivnější.

5. Přístupovat k dětem individuálně. Každé dítě je jiné, má jiný způsob vnímání, jinou rychlost práce, jiné zázemí pro práci doma, jiný aktuální zdravotní stav... Lze pracovat s malou skupinkou dětí, někdy to může být i přínosem, měly by ale být na podobné úrovni a v počtu maximálně pěti.

6. Spolupráce s rodiči a procvičování doma. Krátké, ale pokud možno každodenní opakování pomáhá rozvíjet málo rozvinuté funkce a zafixovat dovednosti získané v hodině reedukační péče, což efektivitu této péče výrazně zvyšuje. Opět by měla být preferována

hravá forma úkolů v délce 10-15 minut. Velmi vhodná, často i nutná je však kontrola dospělého, nejlépe vhodně instruovaného pedagogem, který reedukaci vede. Rodiče tím získávají určitý pocit zodpovědnosti za výsledky práce jejich dítěte, ale také pocit, že svému dítěti mohou nějak pomoci a za zmínku také stojí vztah, který si tím se svým dítětem budují nebo prohlubují. Ne vždy jsou bohužel rodiče ochotni nebo schopni této spolupráce, pak je dobré hledat jiné možnosti kontroly a spolupráce, např. prarodiče.

7. Rozvíjet celou osobnost dítěte. Reedukační péče by měla vést nejen ke zlepšení školních dovedností, ale také obecně k uplatnění dítěte v dalším životě. Dítě by se mělo naučit spoluzodpovědnosti za výsledky své práce, mělo by se naučit reálně hodnotit své výkony, aniž by zároveň ztrácelo sebevědomí. Mělo by se naučit s poruchou žít, nelze-li ji odstranit, a mělo by znát možnosti kompenzace.

(Zelinková, 2003; Jucovičová, Žáčková, 2014)

Zelinková uvádí rovněž nejčastější chyby, jichž se lze dopustit:

- kritika, vyčítání, vymáhání slibů zlepšení, dávání úspěšnějších dětí za příklad (vedou ke ztrátě motivace, pocitům neúspěšnosti, lítosti, nenávisti k oněm úspěšnějším)
- stále se opakující procvičování stejných úkolů, cvičení a textů, které náročností neodpovídají úrovni dítěte (opět vedou k demotivaci, snížení sebevědomí)
- „biflování“ vědomostí bez pochopení obsahu (na jinak položenou otázku dítě nedokáže odpovědět)
- kritika typu „Jak to, že to neumíš, když ses to učil?!“ (dítě samo nechápe, kde je příčina neúspěchu a hledá ji ve své neschopnosti)
- nerespektování specifických chyb, souvisejících s poruchami učení, např. záměny písmen, snížený jazykový cit
- nedostatek ocenění, „aby dítě nezpychlo a více se snažilo“ (Zelinková, 2003)

3.2 Dyslexie a její reedukace

Dyslexií je označována porucha čtení. V MKN 10 je řazena mezi poruchy psychického vývoje a zde mezi specifické vývojové poruchy školních dovedností. Je označena kódem F81.0 a je definována takto:

„Hlavním rysem je specifická a výrazná porucha ve vývoji schopnosti číst, která není způsobena pouze mentálním věkem, problémy ostrosti zraku nebo nedostačující výukou. Chápání čteného, pochopení čteného slova, znalost hlasitého čtení a odpovídat na otázky vyžadující čtení, vše může být postiženo. Se specifickými poruchami čtení jsou často spojeny potíže s psaním, které často zůstávají až do dospívání, i když je dosaženo určitého pokroku ve čtení. V anamnéze zjišťujeme, že specifické vývojové poruchy čtení jsou předcházeny poruchou vývoje řeči nebo jazyka. V období školní docházky jsou často přidruženy poruchy chování a emocí.“ (MKN 10: Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění desáté decenální revize. (Vyd. 3.). Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky.)

Tato definice se věnuje otázce příčiny vzniku poruchy jen částečně (tedy co příčinou poruchy není), nicméně zdůrazňuje také další aspekty poruchu provázející, a to fakt, že ovlivňuje různé oblasti lidského života, které souvisejí se čtením, časté přetrvávání do dospělosti a častou provázanost s poruchami sociálního a emočního charakteru ve formě poruch chování a emocí. Potíže se čtením mají totiž dopad nejen na samotný výukový předmět čtení a český jazyk, ale ovlivňují i ostatní předměty, v nichž získáváme informace čtením, ovlivňují porozumění zadání úkolů, úloh v matematice, otázek při písemce... a ve finále tedy celkovou školní úspěšnost. Což může mít dost zásadní dopad v sebehodnocení dítěte, jeho vztahu ke vzdělávání a také jeho sociálních vztazích. (Zelinková, 2003)

Potíže ve čtení bývají ve škole prvním signálem, že „něco není v pořádku“. Dítě, které je v jiných oblastech šikovné a na odpovídající úrovni vývoje, náhle začíná selhávat. Zaměňuje písmena tvarově podobná, vynechává písmena, slabiky, celá slova či věty nebo naopak písmena přidává, vynechává diakritická znaménka, domýšlí si slova (hlavně konce). Tyto chyby jsou označovány jako specifické chyby. Velmi často také dítěti uniká obsah čteného textu, reprodukuje jen část přečteného, nepřesně, s chybami, potřebuje návodné otázky nebo není schopno reprodukce vůbec.

Chyby, které dítě při čtení dělá, mohou mít různou příčinu. Může jít o nedostatky ve zrakovém vnímání, kdy dítě není schopné rozlišit drobné rozdíly v tvarech podobných písmen nebo písmena inverzní, nedostatky ve vnímání sluchovém, kdy dítě slyší zvukově podobné hlásky stejně, problémy s artikulací, kdy dítě nedokáže náročnější hlásky nebo shluky souhlásek vyslovit, nedostatečné propojení mezi vizuální a zvukovou podobou hlásky, nedostatky v pravolevé (nebo v případě čtení spíš levopravé) orientaci a serialitě, kdy dítě má písmenka pomíchaná nebo dokonce čte pozpátku, problém může být také v nesprávných očních pohybech, v nedostatečné zrakové paměti. Pokud má dítě problém dekódovat - „přelustit“ text, už mu nezbyvá dostatek pozornosti na obsah čteného, textu nerozumí, v lepším případě si ho prostě domyslí podle toho, co přece jen zachytí. (Jucovičová, Žáčková, 2014, Zelinková, 2003)

Na místě je také zmínit dnes všeobecně přijímanou teorii Dirka Bakkeru, která vychází z rozdílnosti procesů, které provádějí mozkové hemisféry. Pokud dítě používá při čtení především pravou hemisféru, která primárně zpracovává jednotlivé hlásky (jako zvuky), písmena (jejich tvary a prostorové uspořádání), zůstává na úrovni počátečního čtení – dítě čte pomalu, trhaně, s menším počtem chyb. Bakker nazývá tento typ „pravoemisférovou dyslexií“ (P-dyslexie). Naopak u pokročilejších čtenářů se může objevit „levoemisférová dyslexie“ (L-dyslexie). Čtení je rychlé až překotné, ale v důsledku nedostatečně rozvinuté percepce a automatizace dělá dítě mnoho chyb, text si domýšlí. Pokud lze rozlišit jeden z těchto převládajících typů dyslexie, je možné i reedukaci zaměřit především na aktivaci nedostatečně používané hemisféry a následně spolupráci obou hemisfér. PhDr. Olga Zelinková se v této souvislosti zmiňuje o specifické a nespecifické stimulaci hemisfér, kdy u specifické stimulace jsou cvičení zaměřena skutečně na „problémovou“ hemisféru, u nespecifické jsou procvičovány obě hemisféry, pouze s převahou cvičení té „problémové“. (Zelinková, 2003)

3.2.1 Reedukace dyslexie

Podle charakteru potíží, které dítě ve čtení má, je nutné přizpůsobit reedukační cvičení. Vždy je nutné začít na úrovni, kterou dítě zvládá. Často to znamená vrátit se až k procvičování percepčně-kognitivních funkcí a k vyvozování jednotlivých písmen. Teprve po bezpečném zvládnutí každé úrovně je možné postoupit k další.

3.2.1.1 Vyvozování a fixace písmen

Při vyvozování jednotlivých písmen využíváme multisenzoriální přístup. Možností je poměrně hodně: využívají se textilní písmena nebo si je děti mohou modelovat z drátů, modelíny, těsta apod., psát si je na záda nebo do dlaně, zábavná jsou písmenková pexesa, kartičky s obrázky, kostky s písmeny, děti mohou kreslit písmena do krupice nebo do písku, obtahovat předkreslené tvary na drsnějším povrchu (smirkový papír), dokreslovat obrázky z písmen, skládat písmena z geometrických tvarů... velmi vhodné je využívat rytmy a ev. pohybový doprovod v říkankách, básničkách na dané písmeno. (Jucovičová, Žáčková, 2008)

Zelinková ještě vyděluje procvičování spojení hlásky a písmene. Doporučuje vyvozování hlásek nejdříve ve spojení s přírodními nebo umělými zvuky, neboť izolovaná hláska je vnímána přednostně pravou hemisférou. Dítě by mělo písmeno vidět, hmatat a zároveň ho zřetelně vyslovit. (Zelinková, 2003)

3.2.1.2 Záměny podobných písmen

Děti si nejčastěji pletou písmena podobná tvarem (b-d-p, m-n, a-e) nebo podobná zvukově (t-d, sykavky). Kromě možností uvedených pro vyvozování ostatních písmen lze využít další možnosti:

Při nácvičení rozlišování b-d využíváme znázornění na vlastním těle (když se díváš na konec řádku, **b**říško máš vpředu jako **b** a **zadeček** dozadu jako **d**), model písmene P (otáčením vznikají různá písmenka, ta pak hledáme na kartičkách s obrázky), později předříkáváme nebo předkládáme napsaná slova s těmito hláskami, děti příkládají správný tvar a slova čtou. (Jucovičová, Žáčková, 2008) V pracovních sešitech bývají úkoly zaměřené na vyhledávání a rozlišování právě těchto písmen v řádku nebo v textu. Zelinková doporučuje v případech, kdy uvedená cvičení nevedou k nápravě, kompenzovat zrakové rozlišení domýšlením slov podle významu. (Zelinková, 2003)

Při nácvičení rozlišování m-n můžeme písmenkům „obouvat botičky“ nebo papírový model tiskacího písmene m přehneme svisle napůl, čímž vznikne n, dokreslujeme nožičky, modely přiřazujeme k obrázkům, vyhledáváme v textu a kroužkujeme apod. (Jucovičová, Žáčková, 2008)

Při záměnách ostatních písmen věnujeme zvýšenou pozornost cvičením, která daná písmena vyvozují.

3.2.1.3 Spojování písmen do slabik

Zvládnutí správného a rychlého čtení slabik je velmi důležitou fází při výuce čtení analyticko-syntetickou metodou. Metoda genetická tuto fázi nemá, děti čtou po vyhláskování celá slova. Pokud si ale dítě zvykne si tímto způsobem pomáhat, může se z pomoci stát zlozvyk nazývaný dvojí čtení, který později dítě ve čtení brzdí, přečíst dlouhá nebo složitá slova je téměř nezvládnutelný úkol. Hlasitým slabikováním této nesprávné technice předcházíme.

I v této fázi nácvičku čtení je velmi důležitý multisenzoriální přístup. Dítě písmena vidí, čte nejprve izolovaně, následně spojí do slabiky. Využíváme opět modely písmen nebo kostky s písmeny, které si dítě skládá a následně čte, navlékací korálky, písmenková razítka, písmena připevněná na gumě, dítě si zaměňuje jednu z hlásek, čímž mění slabiky, spojuje ruce s jednotlivými písmeny slabiky, vyhledává obrázky nebo slova začínající danou slabikou. Dítě také může souhlásku protáhnout a k ní připojit danou samohlásku. Postřehování (rychlá, krátká expozice) slabik na kartičkách nebo pomocí počítačových programů je důležitým nácvičkem automatizace a její zvládnutí ovlivňuje rychlost čtení. Pokud tuto dovednost procvičujeme ve slovech, je důležitou pomůckou dyslektické okénko, které lze koupit v různých atraktivních barevných i tvarových variantách (auto, kočárek), ale děti si ho také mohou samy vyrobit. (Jucovičová, Žáčková, 2008, Zelinková, 2003)

3.2.1.4 Spojování slabik do slov a čtení slov

Když dítě zvládá čtení slabik, může je začít spojovat do slov. K nácvičce lze využít slabiková domina, kostky se slabikami, Lincovy tabulky, skládací abecedu atd.

Při nácvičce čtení slov postupujeme od jednoduchých slov ke složitějším:

- jednoslabičná slova s uzavřenou slabikou (les, nos...)
- dvojslabičná slova z otevřených slabik (léto, víla...)
- trojslabičná slova z otevřených slabik (rameno, paseka...)

- slova, tvořená otevřenou a uzavřenou slabikou (pátek, komár...)
- slova se shluky souhlásek na začátku, pak na konci, pak uprostřed slova (stromy, vytkl, nastrokal...)
- slova tvořená shluky souhlásek (krb, prst...)
- slova neobvyklá, dlouhá (nejnenáviděnější...)

Některým dětem může víc vyhovovat, když začnou po nácvičce slabik číst slova z těchto otevřených slabik (dvouslabičná i trojslabičná) a teprve potom nacvičují slova s uzavřenou slabikou.

Významnou pomocí je všem dyslektickým čtenářům již zmíněné dyslektické okénko, někdy stačí záložka s výřezem, aby dítě vidělo jen právě čtenou část slova (můžeme pomoci nakreslenou šipkou ve směru čtení). Některým dětem ale stačí jen si ukazovat prstem, některým pomáhá vyznačování obloučků slabik (to ale může některé děti naopak zpomalovat), právě čtenou slabiku si mohou také ukazovat konci ohnutého tvarovacího drátku. Jucovičová a Žáčková uvádějí nenápadné a praktické řešení - vytvořit si „tajné okénko“ z prstů – když dítě přiloží na slovo ukazováček a prostředníček, rozdíl jejich velikostí vytvoří „okénko“ (pravák použije pravou ruku, levák může využít prsteníček a prostředníček levé ruky). Práci s okénkem je potřeba děti naučit, proto by měl zpočátku pohyb okénka vést dospělý a nácvičce začínat čtením slov se stejným počtem slabik (lze využít např. čtenářské tabulky). Některé děti mohou využít okénko i obráceně a zakrývat již přečtenou část textu. Některé čítanky nabízejí texty napsané tak, že se střídají slabiky napsané normálním a tučným písmem, což supluje funkci okénka. (Jucovičová, Žáčková, 2008)

Zelinková doporučuje číst krátce (5-10 minut), ale denně. Opakované čtení slov a dril vedou k automatizaci, kterou je nutné posilovat. Zároveň ale upozorňuje, že přestože cvičíme techniku čtení, stále je nutné věnovat pozornost porozumění přečteného. (Zelinková, 2003)

3.2.1.5 Čtení textu

Text, který předkládáme dítěti ke čtení, by měl splňovat několik zásad. Především by měl respektovat dosaženou čtenářskou úroveň dítěte. Text, který je pro dítě příliš náročný, vede pouze k pocitu neúspěchu a ztrátě motivace. Proto je také nevhodné čtení obtížných textů spolu se třídou.

Zpočátku je lepší volit texty kratší bez obtížných slov. Pokud se v textu obtížnější slova vyskytnou, předem nacvičíme jejich čtení samostatně. Také je vhodné volit texty psané většími písmeny a jednoduchým, ale výrazným typem písma. Text by měl být rozdělen do odstavců, měl by být dítěti obsahově srozumitelný a v neposlední řadě by měl dítě bavit. (Děti podle dřívější terminologie s inteligencí v hraničním pásmu nebo pocházející z nepodnětného prostředí budou mít problém porozumět i textům velmi jednoduchým ve srovnání s dítětem průměrné inteligence.) Vhodné je před samotným čtením namotivovat dítě povídáním na téma později čteného textu, doprovod textu přiměřeným množstvím obrázků apod. Podobně jako Zelinková, i Jucovičová a Žáčková uvádějí zásadu „krátce a častěji“, přičemž oním „krátce“ doporučují pouhých 3-5 minut, ale opakovaně (i několikrát za den). (Jucovičová, Žáčková, 2008)

Důležitá je pro dítě také schopnost orientace v textu. Tu procvičujeme vyhledáváním určitých slov v textu nebo slov např. prvních ve větách, posledních v odstavci apod. Zrakovou paměť a postřehování lze procvičovat tak, že ukážeme na nějaké slovo v textu, vzápětí text zakryjeme, dítě má slovo zopakovat nebo pak v textu co nejrychleji vyhledat.

Jucovičová a Žáčková dále doporučují pro snížení úzkostnosti některých dětí, nácvičení správné intonace, hospodaření s dechem, vnímání správné intonace i nenápadného urychlování tempa čtení tyto techniky:

- čtení v duetu – dítě čte zároveň s dospělým, který rychlost i hlasitost čtení přizpůsobí možnostem dítěte,
- střídavé čtení – dítě se střídá s dospělým nebo jiným dítětem, střídání lze provádět po slovech, po větách i po odstavcích,
- čtení s předčítáním – dospělý přečte dítěti větu, dítě čte po něm. Mělo by vnímat správnou intonaci, větnou melodii. Aby neopakovalo větu z paměti, vybíráme delší, náročnější věty nebo schválně uděláme chybu, kterou má dítě vyhledat,
- vyhledávání obtížných slov – dítě si kratší text s obtížnějšími slovy přečte nejprve samo potichu, vyhledá a označí v něm slova, která jsou pro něj náročná, ta nacvičí s dospělým a teprve potom čte text nahlas.

(Jucovičová, Žáčková, 2008)

Autorky dále doporučují nechat dítě, které udělalo chybu, aby ji samo našlo a opravilo. Pokud ji samo nenajde, na chybu upozorníme, ale nečteme za dítě, to by mělo slovo přečíst znovu – správně. Zmiňují v této souvislosti nejednotný názor na cvičení, kdy má dítě s dyslexií vyhledat chybu ve slovech špatně napsaných, neboť tyto děti mají tendenci fixovat si spíše chybné tvary. ((Jucovičová, Žáčková, 2008)

Kromě techniky čtení je nutné věnovat pozornost i porozumění čteného textu. Čtení samotné totiž nemá být cílem, ale prostředkem získávání informací.

Pokud dítě nerozumí tomu, co čte (nebo rozumí jen částečně), může to mít různé důvody (nebo jejich kombinaci): dítě je příliš zaměstnáno procesem čtení, technika ještě není zautomatizována, dítě se příliš zaměřuje na rychlost čtení, je narušena paměť (zraková, sluchová nebo obě) nebo množství chyb narušuje porozumění obsahu. Problém ovšem může mít i „nečtenářské“ důvody – momentální tělesný stav dítěte – únava, hlad, bolest apod., porucha pozornosti (specifické poruchy učení se často spojují s poruchami pozornosti), nedostatečné zkušenosti a představivost dítěte, vedoucí k nepochopení souvislostí, nedostatečné vyjadřovací schopnosti, strach z neúspěchu apod. (Zelinková, 2003)

Jucovičová a Žáčková uvádějí způsoby, jak rozvíjet porozumění:

- podle přečteného slova (věty, odstavce – podle úrovně dítěte) vyhledává dítě odpovídající obrázek nebo předmět
- dítě plní úkoly podle přečtených pokynů
- dítě doplňuje slovo ve větě podle významu věty
- dítě doplňuje do textu slova, uvedená pod textem
- dítě vyhledává slova, která do textu nepatří
- podle přečteného krátkého textu dítě nakreslí obrázek nebo obsah vlastními slovy převypráví
- jednotlivé věty dítě řadí podle dějové posloupnosti
- obsah textu vypráví někdo jiný, dítě kontroluje správnost nebo hledá chyby apod.

(Jucovičová, Žáčková, 2008)

Dalším ukazatelem zvládnutí techniky čtení je rychlost čtení. U dětí s dyslektickými obtížemi je obvykle čtení pomalé. Příčiny mohou být různé – od celkového pomalého psychomotorického tempa dítěte přes nedostatečnou úroveň percepčně-kognitivních funkcí, zhoršenou orientaci v textu, neautomatizované čtení písmen nebo slov, nepřiměřenost textu úrovni dítěte nebo špatnou techniku čtení po psychické vlivy jako je nejistota či vlivy tělesné - prostou únavu apod. Některé děti naopak mají tempo zrychlené, překotné, ovšem se zvýšenou chybovostí a horším porozuměním (již zmíněná levohemisférová dyslexie).

Chceme-li dítěti pomoci, aby bylo čtení rychlejší a plynulejší, vybíráme pro nácvik na začátku texty jednodušší, s větším typem písmen, později náročnost zvyšujeme. Čtení náročnějších slov nacvičíme dopředu samostatně. Orientaci v textu pomůže záložka nebo okénko, kterým si dítě přikrývá již přečtenou část. Důležitá je také vhodná motivace, tedy text, který dítě baví, ideální je text, který dítě čte pro obsah samotný, ne kvůli nácviku čtení, např. má vyluštit tajnou zprávu a podle ní splnit úkol, najít zajímavou informaci v encyklopedii nebo časopise, sepsat podle oblíbeného receptu seznam na nákup apod. Neméně důležité a rovněž motivačně působící je ocenění každého, byť sebemenšího pokroku. Naopak zcela nevhodné je srovnávání dětí, a to i dětí s dyslexií mezi sebou, neboť u každého dítěte hraje při reedukaci roli mnoho různých faktorů, které její úspěšnost ovlivňují a samo dítě může ovlivnit jen některé z nich, a i to jen částečně. (Jucovičová, Žáčková, 2008, Zelinková, 2003)

U dítěte s překotným čtením je naopak nutné čtení zpomalit a zpřesnit. V tomto případě se zaměřujeme na rozvoj percepce a prostorové orientace, vnímání detailů, rozdílů, neúplných tvarů, při čtení pak zdůrazníme správnost čtení, snahu o co nejmenší počet chyb a co nejpřesnější interpretaci oproti rychlosti přečtení.

V rámci reedukační lekce lze při práci s textem využít úkoly různého typu, zaměřené na zvládnutí různých dovedností. Zelinková mezi ně uvádí např. rozkládání na písmena nebo naopak skládání složitějších slov z přečteného textu, určování počtu slabik v nich, počtu slov ve větách, prvního nebo posledního písmene (všechno bez opory zraku), určování počtu odstavců, počítání slov v daném řádku, čtení prvních slov v řádcích, hledání daných slov v textu, vyhledání opačného nebo podobného slova k danému slovu, u starších dětí vyhledávání např. sloves, číslovek, tvoření přídavných jmen z podstatných, vymýšlení jiného konce příběhu, jiného názvu, využití dramatizace a spoustu dalších. (Zelinková, 2003)

3.3 Dysgrafie a její reedukace

Dysgrafií je označováno narušení schopnosti naučit se psát. V MKN 10 ji můžeme najít pod označením F81.1 jako Specifickou poruchu psaní a výslovnosti, s podmínkou, že není spojena s jinou specifickou poruchou školních dovedností. Pokud je spojena s dyslexií (a to často bývá), bude označena kódem F81.3 – Smíšená porucha školních dovedností. Charakteristické je křečovitě, nevyrovnané, často nečitelné písmo, záměny nebo vynechávky písmen, pomalé tempo psaní bez porozumění psanému textu.

Dnes, v době počítačů, se zdá být nečitelné a neuspořádané písmo problémem vcelku banálním, vždyť stejně dnes každý píše na počítači nebo notebooku. Tato námitka je do určité míry pravdivá, ale má také protiargumenty. Pokud pomineme, že i v dospělosti se každý občas dostane do situace, kdy musí čitelně psát vlastní rukou (vypisování formulářů, vzkazy spolupracovníkům apod.), problém nastává především na druhém stupni ZŠ a dále na středních školách, kdy je nutné mít v sešitech zápisy učiva a z nich se následně učit. Ne všude jsou učitelé natolik vstřícní a seznámení s problematikou této poruchy, aby tolerovali zápisy na notebooku (navíc i tuto dovednost je potřeba dopředu natrénovat, aby dítě zápisy stíhalo) nebo poskytovali žákovi zápis nakopírovaný či v jiné smysluplné formě, např. zasláním na mailovou adresu či nahraný na diktafonu. Opis ze sešitů spolužáků je možností spornou – často v nich bývají chyby, žák sám při opisu může další chyby udělat a vynaložené úsilí by mohl využít efektivněji při samotném učení. Pokud tedy domluva s učiteli nefunguje, dostává se dítě do situace jen těžko řešitelné. Vlastní sešit je pro učení nepoužitelný, učebnice jsou informacemi přesycené a žák sám si z nich obvykle důležité informace není schopen vybrat, navíc mnoho učitelů se učebnic příliš nechrání, nehledě na fakt, že dysgrafie bývá velmi často spojena s dyslexií a učení z učebnice je v tom případě úkol téměř nadlidský. Dítě se tedy nemá z čeho učit, což zákonitě vede i přes normální inteligenci ke špatným známám, sníženému sebevědomí a podstatně omezeným možnostem dalšího studia a potažmo profesního uplatnění... Včasná reedukace může těmto problémům do značné míry předejít.

3.3.1 Reedukace dysgrafie

3.3.1.1 Před samotným psaním

Výuka psaní je jedním z důležitých úkolů prvního ročníku základní školy. Stejně jako pro výuku čtení je nutné, aby bylo dítě na tuto výuku připravené. K důležitým součástem této přípravy patří nácvik správného úchopu psacího náčiní, nácvik správného sezení při psaní a nácvik základních grafomotorických dovedností. Tento nácvik by měl probíhat v předškolním věku, je součástí předškolního vzdělávání, ale hodně se na něm mohou podílet rodiče. Dnes je jim k dispozici spousta pracovních sešitů pro nácvik grafomotoriky, také učitelky mateřských škol v případě potřeby jistě rády upozorní na nedostatky v grafomotorických výkonech jejich dítěte a poradí nejen s výběrem vhodných procvičovacích materiálů, ale i s dalšími zásadami, které je třeba u práce dodržovat. Právě pro děti s pozdější diagnózou dysgrafie je toto přípravné období velice důležité a trvá déle než u ostatních dětí. Přesto nebo spíš právě proto se stává, že do školy nastupují děti, u kterých se grafomotorické obtíže objevují a běžné předpísankové období jim k nácviku potřebných dovedností nestačí. Děti se pak marně snaží udržet krok s ostatními, což vede ke stresovým situacím, fixaci chyb a negativnímu přístupu k psaní celkově. Protože primární příčinou bývají právě nedostatky ve zvládnutí grafomotoriky, je při reedukaci nutné začít právě nácvikem těchto základních dovedností a používají se často materiály určené předškolákům. (Zelinková, 2003, Jucovičová, Žáčková, 2008)

3.3.1.2 Nácvik správného úchopu

Správné držení psacího náčiní je důležité pro prevenci zvýšeného svalového napětí a z něj pramenící únavy a velkého tlaku na podložku. Vyvozujeme je pomocí špetkového úchopu – děti „solí“ nebo „sypou mák“, „sejí semínka“, vhadují drobné předměty do úzkého otvoru (třídí perličky do lahviček apod.), otiskují „kočičí stopy“ atd. Po nacvičení špetky jim mezi lehce spojené prsty vsuneme tužku. Jucovičková a Žáčková doporučují přirovnání tužky k panáčkovi v kolébce, přičemž palec a ukazováček jsou jako polštář a peřina, ale peřina (ukazováček) nesmí na panáčka tlačit. Tužka (pero, pastelka...) směřuje kousek za rameno, kde si do vzduchu také „kreslí“. Při správném držení lze tužku dítěti z ruky vytáhnout bez většího odporu a zároveň, pokud dítě zvedne ukazováček, tužka z ruky nevypadne.

Jucovičová a Žáčková také uvádějí mezi nejčastějšími chybami v úchopu psacího náčiní chybné postavení prstů (nepodložený prostředníček, přílišné překřížení palce a ukazováčku), křečovitý úchop, velký přítlak, držení příliš nízko nebo naopak vysoko, chybný sklon tužky, vytáčení zápěstí (hlavně u leváků). (Jucovičová, Žáčková, 2014)

3.3.1.3 Nácvik správného sezení

Pro správnou polohu těla při psaní je nutná správná výška lavice (ve výšce žaludku dítěte) a výška židle (sedák v takové výšce, aby obě chodidla byla celou plochou na zemi, přičemž stehno a lýtko svírají pravý úhel). Hrudník je mírně předkloněný, ale netlačí do lavice. Hlídáme, aby ramena zůstala stejně vysoko a vzdálenost očí od podložky zůstala cca 25 – 30 cm nad ní. Světlo by mělo jít pravákům zepředu zleva, levákům naopak zepředu zprava. Písanka nebo sešit je u praváků nakloněna tak, že pravý horní roh je mírně nahoru, u leváků je mírně nahoru levý horní roh. Pro děti s ADHD je ale problém v této poloze vydržet být i několik minut. U nich je lepší mírný neklid respektovat, aby se soustředily na psaní samotné a neodváděly pozornost a energii na kontrolu těla. (Jucovičová, Žáčková, 2014)

3.3.1.4 Nácvik základních grafomotorických dovedností

Na zvládnutí kresebných a později písemných dovedností se podílí několik základních faktorů. Patří mezi ně dosažení určité úrovně hrubé a jemné motoriky, koordinace pohybů, pohybová paměť, propojení vnímání a pohybu a další percepčně-kognitivní dovednosti, jako je orientace na ploše, vnímání a reprodukce rytmu atd. Při nácviku těchto dovedností je zapotřebí držet se některých specifických zásad:

- postupujeme od hrubých pohybů k menším, jemnějším, přesnějším, přičemž formát psací plochy volíme podle dosažené úrovně dítěte,
- k další úrovni přecházíme až po úplném zautomatizování pohybu,
- pohybové cvičení provádíme nejprve jednou rukou, pak oběma rukama, ruce střídáme, ev. můžeme nakonec využít i pohyb celého těla,
- konkrétní tvar nacvičíme nejdříve ve velkém formátu obtahováním na velké ploše nebo ve vzduchu a se zavřenýma očima, postupně zmenšujeme,

- psací náčiní by po psací ploše mělo snadno klouzat a zanechávat výraznou stopu,
- využíváme rytmizace jednoduchou říkankou, melodií, která pohyb dělá plynulejším a zlepšuje i zapamatování tvaru,
- při nácvičku nového tvaru ho vždy sami pomalu předvádíme a postup slovně komentujeme,
- necháváme dítě pracovat vlastním tempem, spěch vyvolává v dítěti stres a ovlivňuje výkon,
- oceňujeme i snahu a drobné pokroky,
- důležitá je i spolupráce s rodiči, sjednocení postupu reedukace, pravidelné krátké procvičování doma.

(Zelinková, 2003, Jucovičová, Žáčková, 2008)

Při nácvičku motoriky provádíme cvičení, zaměřená na rozvoj hrubé motoriky, jemné motoriky a cílená cvičení k uvolnění ruky. Hrubou motorikou jsou myšleny pohyby velkých svalových skupin, jako je chůze, běh, přelézání překážek, chůze do schodů, skoky snožmo nebo na jedné noze, cvičení rovnováhy apod. Jemnou motorikou nazýváme pohyby rukou, mluvidel a také oční pohyby. Jemnou motoriku procvičujeme i při běžných sebeobslužných úkonech, jako je oblékání a svlékání, zavazování tkaniček, mytí rukou nebo čištění zubů... Cíleně ji procvičujeme při ruční práci s různými materiály jako je papír (trhání, lepení, skládání...), plastelína, keramická hlína nebo těsto (hnětení, dělení, krájení, vrypy, zdobení...), práci s provázky (uzlování, lepení, omotávání...), přírodními materiály (vytváření různých výrobků, obrázků, setí semen...), práci se stavebnicemi různých druhů, tvoření prstovými barvami, vymalovávání omalovánek, pískování a jiné. Možností je velmi mnoho, další (i konkrétnější) návrhy lze najít v publikaci Jucovičové a Žáčkové. Důležité je vybrat činnost, která dítě baví. (Jucovičová, Žáčková, 2008)

Uvolnění ruky je jeden ze základních předpokladů pro nácvičku psaní. Pokud mu není věnována dostatečná pozornost, zapojuje dítě při psaní nesprávné svalové skupiny, což vede k únavě a nízké kvalitě písma. Uvolňovací cviky zapojujeme před psáním nebo jeho nácvičkou kdykoliv, kdy je to potřeba, bez ohledu na věk dítěte. Při uvolňování postupujeme vždy v posloupnosti: ramenní kloub, loketní kloub, zápěstí a prsty. Při uvolňování ramenního kloubu vždy kontrolujeme, zda pohyb vychází skutečně z ramene a zda je pohyb skutečně

uvolněný (stačí položit ruku na rameno dítěte). Cviky, které používáme, jsou: kroužení celou paží, kreslení velkých ležatých osmiček nebo psaní velkých písmen do vzduchu, napodobování sportů (volejbal, tenis, plavání), tleskání nataženýma rukama (děláme čápa) apod. U nácvičování psacích pohybů používáme psaní vestoje na svislou plochu (např. mokrou houbou nebo fixem na tabuli), psaní v předklonu na vodorovnou plochu nebo psaní v kleku (v místnosti na balicím papíru, venku klacíkem do písku, sněhu nebo bláta, v kleku dítě nesedí na patách). Při uvolňování loketního kloubu používáme podobné cviky, jako u uvolnění ramene, ale pohyb musí vycházet z lokte (zápěstí je pevné) a formát psací plochy postupně zmenšujeme až na formát A4. Opět cvičíme vestoje, v kleku a vsedě. Při uvolňování zápěstí používáme cviky, kde přirozeně zápěstím kroužíme - „mytí“ rukou, pití z „mističky“ z dlaní, mávání rukou, „šátkem“, „vějířem“, motání klubíčka, driblování, šroubování, hlazení aj. Při uvolňování prstů „hrajeme na klavír, na flétnu“, vytváříme z prstů různé tvary (okénka, dalekohled, písmenka), „stříháme nůžkami“, roztahujeme a stahujeme prsty jako kocouří drápy, spojujeme prsty jedné a druhé ruky (panáčky se navštěvují, dávají si pusinky), strouháme mrkvičku, luskáme prsty... Další tipy opět lze najít v publikacích Jucovičové a Žáčkové. (Jucovičová, Žáčková, 2008)

Jucovičová a Žáčková uvádějí tyto nacvičované prvky:

- volné čmárání - volná plynulá nepřerušovaná čára by měla zaplnit celou plochu – myška běhá po pokoji a hledá ztracené kousky sýra, krasobruslařka bruslí po celém stadionu, motýl poletuje nad loukou...
- tečky – sypeme zrní slepičkám, sejeme mák, padají sněhové vločky; nácvičujeme prstem, štětcem, tuhou temperou, pastelkou nebo tužkou, zlehka, body by se neměly protáhnout v čárky
- kruhové tvary – klubíčka oběma směry, kruhy (kreslíme sněhuláka, koláče, korálky apod.), spirály opět oběma směry (hlemýžď ulita), ovály (obličej, vajíčka, oblázky v řece...)
- oblouky – horní (kopec, skoky...), dolní (mistička, houpačka, úsměv...), boční (rybí šupiny), po zvládnutí tvaru i vázané
- vlnovky – zleva doprava, postupně prohlubujeme (vlny na vodě, kopečky na obzoru...)

- kličky, osmičky ležaté i stojaté, hadovky (kouř z komína, včelka kolem dvou květů...)
- zátrhy – horní a dolní
- ostré obraty (zuby na pile, krokodýlí zuby...)
- čáry – svislé oběma směry (prší, padá ovoce ze stromů, květiny rostou nahoru...), šikmé (prší šikmo při větru, jedeme na eskalátoru...), vodorovné (koleje, jede po nich vlak...), lomené, různými směry z jednoho místa...
- plošné cviky – dítě obtahuje na ploše různé prvky
- řadové cviky – dítě obtahuje kresebné prvky v řádku (nácvik směru zleva doprava, plynulosti, výšky, napojení...)
- jednoduchá kresba – spojení více prvků, využití plochy, přesnost napojení čar (podle individuálních možností dítěte), vnímání a reprodukce detailů... můžeme pomoci předlohou, rozdělením na dílčí kroky.

(Jucovičová, Žáčková, 2008)

3.3.1.5 Nácvik psaní písmen

K nácviku písmen lze přistoupit až ve chvíli, kdy dítě dostatečně zvládá dílčí tvary písmen. Písmeno rozložíme na jednotlivé části, upozorníme na tzv. opěrné body (orientační body, např. krajní body, místa, ve kterých se mění směr nebo křížení linek). Po předvedení na větším formátu písmeno nejprve píšeme do vzduchu, stále slovně komentujeme postup, dítě zkouší napodobovat nejprve jednou rukou, pak oběma, také se zavřenýma očima. Poté převedeme zvětšený tvar na plochu (podle možností dítěte nebo pedagoga na tabuli, psací tabulku, velký sešit apod.). Dítě nejprve obtahuje, dohlédneme na správný postup, pak se samo pokouší o nápodobu. Vhodná je rytmičtější básničkou, uvádějící dané písmeno. Po zvládnutí správného tvaru zmenšujeme formát až do velikosti běžných linek. Pokud to dítě potřebuje, využíváme pomocné prvky: předepsaný vzor písmene nejen na začátku řádku, ale i uprostřed a na konci, vyznačené opěrné body (dítě si kontroluje, zda jich dosáhlo, napovídají mu postup), vytečkovaný tvar (teček postupně ubývá), šipky naznačující směr, vyznačený počáteční bod, pomocné linky (různé výraznosti). Abychom zamezili pocitu neúspěchu, hodnotíme výkon až po dostatečně dlouhém nácviku. Vhodné je vyznačit

povedené tvary, u méně zdařilých by dítě samo mělo pojmenovat chybu a pokusit se o nápravu. Důležité je hodnotit tak, aby dítě mělo přinejmenším pocit vyváženosti úspěchu a chyb, v opačném případě rychle ztrácí motivaci k další práci. (Zelinková, 2003, Jucovičová, Žáčková, 2008)

3.3.1.6 Návčik psaní textu

Pokud dítě zvládlo psaní jednotlivých písmen, můžeme je začít spojovat do slabik a posléze celých slov. Slova, která dítě píše, by mělo dítě umět dobře přečíst (zvládnutá analýza a syntéza) a mělo by rozumět jejich významu (může být problém u dětí s dysfázií nebo hraniční inteligencí). Diakritická znaménka je vhodnější psát hned u příslušného písmene i za cenu přerušování plynulosti. I před psáním slabik, slov nebo vět je nutné zařadit uvolňovací cviky, stejně jako při příznacích únavy během psaní. Návčik psaní začínáme opisem, kdy dítě opisuje text, napsaný rovněž psacím písmem. Dítě vidí tvar písmen, nemusí v duchu přiřazovat psací tvar k tištěnému písmenu nebo k hlásce. Těžší je přepis, kdy dítě musí převést text z tištěné podoby do psací. Zde může nastat problém u dětí s dyslexií, pro které je naopak samotné přečtení náročným úkolem a může docházet k chybám následkem nepřesného čtení. Pro tyto děti bývá naopak jednodušší psaní diktátu, jež je jinak obecně považován za nejnáročnější. Vhodná je u nich kombinace přepisu za současného diktování, nebo si dítě může diktovat i samo. Diktát samotný klade na většinu dětí poměrně značné nároky – musejí si slova rozložit na hlásky, uvědomit psací tvar písmen, správně ho napsat, a to dostatečnou rychlostí. Na aplikaci gramatických pravidel už dětem s dysgrafií (nebo s poruchou pozornosti) nezbývá „kapacita“, dítě neví, co píše, hodně chybje. Při kombinaci s dyslexií navíc není schopné svou práci zkontrolovat. (Zelinková, 2003, Jucovičová, Žáčková, 2008)

Jucovičová a Žáčková uvádějí mj. tyto způsoby, jak dětem pomoci:

- Nechat dostatek času pro návčik a pro samotné psaní,
- zkrátit rozsah opisovaného textu,
- procvičovat zrakové vnímání
- procvičovat propojení psacích tvarů písmen s tiskacími tvary a s hláskami,
- „napovědět“ psací tvar napsáním do vzduchu nebo předeepsáním začátku,

- nechat dítěti k dispozici tabulku psacích písmen aj. (Jucovičová, Žáčková, 2008)

3.3.1.7 Kompenzace dysgrafie

Často se bohužel stává, že ani při nejlepší vůli a snaze se nepodaří tuto poruchu odstranit a písmo při rychlejším psaní zůstává téměř nečitelné. Pak je lepší přejít na jiný způsob psaní. Velmi často děti na druhém stupni samy přecházejí na tzv. psané formy tiskacího písma, někdy ale bývá vhodné i toto písmo s dítětem nacvičit, aby si nezafixovalo případné chyby a aby bylo schopno tímto způsobem psát dostatečně rychle. U těžkých forem dysgrafie je někdy nejlepším východiskem nacvičit psaní na klávesnici, notebooky dnes patří k běžnému vybavení mnoha škol. Další možností pořizování záznamů z vyučování je použití diktafonu nebo zpřístupnění zápisků probraného učiva pomocí e-mailu nebo webových stránek školy, zde ovšem hraje velkou roli vstřícný přístup konkrétních vyučujících pedagogů. (Zelinková, 2003, Jucovičová, Žáčková, 2014)

3.4 Dysortografie a její reedukace

Dysortografií rozumíme specifickou poruchu pravopisu, především neschopností aplikovat naučená gramatická pravidla. Málokdy se vyskytuje samostatně, většinou se pojí s dyslexií, dysgrafií nebo oběma poruchami, což její dopad komplikuje. Porucha se manifestuje především specifickými dysortografickými chybami:

- vynecháváním písmen, slabik, slov nebo i celých vět,
- přidáváním písmen (především samohlásek do shluku souhlásek),
- vynecháváním, přidáváním nebo špatným umístěním diakritických znamének,
- záměnami hlásek zvukově podobných, zvláště znělých a neznělých (párové souhlásky) a sykavek (s – š, c – č, z – ž), záměny zvukově podobných slabik, především tvrdé a měkké - dy, ty, ny /di, ti, ni a slabiky bě, pě, vě, mě,
- nedodržování hranic slov – spojeny bývají předložky s podstatnými jmény, zvrtná zájmena se slovesy, nebo je spojeno několik slov či kratší věty v jeden celek,
- zkomolená slova v důsledku specifické artikulační neobratnosti,

- gramatické chyby – za specifické je označujeme, když dítě gramatická pravidla zná, ústně dokáže gramatické jevy popsat a zdůvodnit, ale nedokáže je použít v písemném projevu.

(Zelinková, 2003, Jucovičová, Žáčková, 2008)

Za hlavní příčinu je považováno narušení sluchového vnímání – analýzy a syntézy, sluchového rozlišování a sluchové paměti. V důsledku je snížen jazykový cit, dítě slova nesprávně vnímá a tudíž je i nesprávně píše. Z tohoto důvodu se porucha projevuje především při psaní diktátu, ale protože i při opisu a přepisu dítě používá autodiktát (samo si v duchu diktuje), objevují se tyto specifické chyby i tam. Jak už bylo zmíněno v kapitole o dysgrafii, chyby v opisu a přepisu mohou vznikat také následkem nedostatků ve zrakovém vnímání nebo při propojení s dyslexií (jev velmi častý), pak výsledky opisu či přepisu mohou být horší než výsledky diktátu. Dalším činitelem, který se na vzniku specifických chyb může podílet, je pracovní tempo dítěte a čas, který je mu na práci dán. Ve snaze všechno stihnout dítě nestíhá „přemýšlet“, píše nahodile jen podle svého (sníženého) citu, spoléhá, že se prostě „trefí“. Toto je častý problém u dětí hypoaktivních. Naopak děti s hyperaktivitou mají opačný problém, jejich přirozené tempo je tak rychlé, že na „brzdu“ ve formě aplikace gramatických pravidel si ani nevzpomenou a rovněž píší nahodile, jen podle citu, tudíž se stejným výsledkem. (Zelinková, 2003, Jucovičová, Žáčková, 2008)

3.4.1 Reedukace dysortografie

Vzhledem k příčinám a různorodým projevům u každého jednotlivého dítěte je nutné reedukaci přizpůsobit právě konkrétnímu dítěti. Vycházíme z nedostatečně rozvinuté funkce, většinou sluchového vnímání, a reedukaci přizpůsobíme té oblasti, ve které se nedostatky projevují.

3.4.2 Vynechávání písmen, slabik, slov

Pokud není příčina vynechávání písmen v nezvládnutí rychlosti psaní (pak se ovšem nejedná o dysortografii), je na vině nedostatečně zvládnutá analýza a syntéza. Reedukaci tedy zaměříme právě na tuto dovednost, příklady možností rozvíjení jsou popsány v kapitole Reedukace percepčně kognitivních funkcí v části Sluchové vnímání – analýza a syntéza.

Po jejím úspěšném zvládnutí nacvičujeme s dítětem autodiktát. Dítě si (pod dohledem dospělého) samo diktuje a zároveň píše. Kontrola dospělým je nutná, někdy děti si děti hlásky správně diktuji, ale ne všechny hlásky také napíší. Pokud dítě udělá chybu, zastavíme ho a necháme, ať se – pokud možno samo – opraví. Jiným způsobem nácvičku je „výměna rolí“ mezi učitelem (rodičem) a dítětem, kdy dítě po hláskách diktuje, dospělý píše jen to, co dítě nadiktovalo a dítě „kontroluje“. Jucovičová a Žáčková tuto hru nazývají „na mimozemšťana“, kdy dospělý je mimozemšťan a dítě – Pozemšťan ho učí psát slova z písmen, která už zná. Mimozemšťan může také dělat chyby – dítě se je takto učí vyhledávat, což mu později umožní kontrolu vlastního psaného projevu. (Jucovičová, Žáčková, 2008)

3.4.3 Diakritická znaménka

Vynechávání nebo nesprávné umístění háčeků a čárek je jednou z nejvýraznějších specifických chyb. Může vznikat špatnou výslovností, pak je samozřejmě nutná s logopedická intervence, ale obvykle je problém v nedostatečném sluchovém vnímání délek slabik, rozlišování měkkosti a znělosti, často se projevují i obtíže ve vnímání rytmu. Z příčin pak vychází i reedukační péče.

Při problémech s rozeznáváním délky slabik je velmi vhodnou pomůckou bzučák. Jde o zařízení, které stisknutím tlačítka vydává zvuk. Na trhu jsou v několika variantách, některé jsou doplněné rovněž světýlkem (ty podporují multisenzorický přístup, učení je zábavnější a rychlejší). Dlouhé stisknutí při dlouhé slabice vydá tedy dlouhý zvuk (a ev. zároveň dlouhý světelný signál), krátké stisknutí při krátké slabice vydá krátký zvukový (ev. i světelný) signál. Dítě tedy zřetelně slyší (v případě bzučáku se světlem i vidí) délku slabiky. Při nácvičce práce se bzučákem musí být rozdíl mezi krátkým a dlouhým signálem výrazný, slovo nejprve předříká a přehraje dospělý, teprve pak se zapojí i dítě. Přehrané slovo graficky zaznamená – dlouhou slabiku svislou čarou, krátkou slabiku tečkou (/.). Slova přehráváme, dítě zapisuje graficky, následně přehráním na bzučáku kontroluje správnost. Po zvládnutí postup obrátíme – přehrajeme zvukový vzor, dítě napíše záznam a vymýšlí slova odpovídající zvukovému vzoru. Bzučák lze pro obměnu nahradit vhodným hudebním nástrojem (např. dětské klávesy) nebo píšťalkou, později i jen pohybem ruky (tečka sevřenou pěstí, čárka svislým pohybem ruky nebo dlaně). Jucovičová a Žáčková uvádějí mezi dalšími možnostmi znázornění krátkých a dlouhých slabik např. prvky stavebnice, různé typy korálků, natahování gumy,

zvukové „natahovací“ hračky (dlouhé natažení – dlouhý zvuk, krátké natažení – krátký zvuk). K možnostem procvičování dále řadí využití karet s tečkami a čárkami, doplňovací cvičení, diktáty zaměřené na délky slabik (lze psát jen grafické zápisy délek), přepis sms zpráv do běžné řeči, rozlišování slov, u nichž rozdílná délka slabik mění význam slov, u dětí hyperaktivních navrhuje zapojit celé tělo – krátká slabika je dřep, dlouhá vyskočení a vzpažení aj. (Zelinková, 2003, Jucovičová, Žáčková, 2008)

3.4.4 Záměny znělých a neznělých hlásek

I zde je kromě špatné výslovnosti příčina v nedokonalém sluchovém rozlišování, proto nácvik zaměříme tímto směrem. Procvičujeme nejprve samostatné slabiky, které danou hláskou začínají, poté končí. Dítě určuje, zda jsou předříkané slabiky stejné nebo ne, určuje souhlásku, kterou slyší. Pak přecházíme ke slovům, která těmito hláskami začínají a končí. Nakonec nacvičujeme slova, ve kterých se vyskytují oba typy hlásek (např. slova cvičí, suší, šosy...) Jucovičová a Žáčková doporučují při rozlišování znělých a neznělých hlásek využít hmat (znělé hlásky na měkkém materiálu, neznělé na tvrdém) nebo barevné rozlišení (světlé a tmavé odstíny barev). Pro rozlišování sykavek rovněž doporučují odstíny barev – ostré sykavky s, c, z zvýraznit ostrými (výraznými) odstíny, tupé sykavky š, č, ž označit pastelovými odstíny; další možností je obrázek nože, kde ostrá strana „krájí“ ostré sykavky, na tupé hraně „sedí“ tupé sykavky nebo využití kombinace plastových, dřevěných nebo textilních písmen. Podobné metody používají i při nácviku tzv. spodob, tedy slov, která jinak vyslovujeme a jinak píšeme (sníh vyslovíme jako sních). Za velkou pomoc při nácviku používání pravidla spodob označují vizualizaci – na obrázcích znázorníme možnosti pomoci, tedy množného čísla (např. slovíčko „hodně“ a obrázek mnoha hřibů), zdobněliny (obrázek velkého hřibu a malého hřibku). (Zelinková, 2003, Jucovičová, Žáčková, 2008)

3.4.5 Rozlišování tvrdých a měkkých slabik dy, ty, ny a di, ti, ni

Kromě nedostatečné sluchové diferenciaci může být problém i ve špatné výslovnosti, proto zjistíme, zda dítě tyto slabiky vyslovuje správně. Pokud je výslovnost v pořádku, procvičujeme rozlišování měkkosti. Opět zapojujeme hmat, využíváme přitom předměty z tvrdých a měkkých materiálů (kostky ze dřeva nebo molitanu, tvrdý a měkký míček, tvrdá krabička a polštářek...), na kterých jsou napsány slabiky dy, ty, ny (na tvrdých) a di, ti, ni

(na měkkých). Začneme opět procvičováním samostatných slabik, dospělý předříkává, dítě opakuje a mačká příslušný předmět. Po dostatečném nácviku přecházíme ke slovům, opět začínáme slovy, která na tyto slabiky začínají, pokračujeme slovy, ve kterých jsou tyto slabiky uprostřed, teprve potom zadáváme slova, kde jsou tyto slabiky na konci. Pak procvičujeme i slova s kombinacemi tvrdých a měkkých slabik. Pokud se rozlišování pouze sluchovou cestou nedaří, lze je podpořit tzv. logopedickou cestou, kdy dítě zároveň vnímá rozdíly v postavení mluvidel při vyslovování tvrdých a měkkých slabik. K dalším možnostem procvičování Jucovičová a Žáčková navrhuji např. opět zvýraznění různými barvami, využití textilních a dřevěných písmen, vyhledávání těchto slabik v textu, třídění kartiček se slovy, obsahujícími tyto slabiky, využití hlavy jelena (tvrdé parohy mají tvar Y, měkký čumáček má bílou skvrnu ve tvaru I) a další. Nacvičíme také správné psaní těchto slabik; děti s dysortografií mají tendence psát měkké slabiky s háčkem jako d'i, t'i, ňi. (Zelinková, 2003, Jucovičová, Žáčková, 2008)

3.5 Dyskalkulie a její reedukace

Dyskalkulie – specifická porucha počítání - je ve srovnání s dyslexií, dysgrafií a dysortografií poměrně málo rozšířená. MKN 10 ji řadí rovněž mezi poruchy psychického vývoje, specifické poruchy školních dovedností s kódem F81.2 a říká o ní:

„Tato porucha se týká specifické poruchy schopnosti počítat, která není vysvětlitelná pouze mentální retardací nebo nepostačující výukou. Defekt je především v neschopnosti běžného počítání, sčítání, odčítání, násobení a dělení, spíše než abstraktnějších početních úkonů, jako je algebra, trigonometrie, geometrie nebo vyšší matematika.“ (MKN 10: Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění desáté decenální revize. (Vyd. 3.). Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky.)

J. Novák upozorňuje na to, že dětí, které mají problémy s výukou matematiky, je poměrně hodně (odhaduje se 8 – 13%), ale tyto problémy mají různé příčiny a výskyt skutečné vývojové dyskalkulie je reálně odhadován na cca 3%. Poruchy a narušení matematických schopností třídí na kalkulastenii (mírné narušení matematických schopností, způsobené především nedostatečným nebo nesprávným vedením ve škole nebo v rodině), hypokalkullii (rovněž mírné narušení schopností pro matematiku při obvyklém

sociokulturním zázemí a správném pedagogickém vedení, podprůměrných matematických schopnostech a zároveň jsou přítomny projevy dysfunkcí CNS), oligokalkulii (nízká úroveň matematických schopností koresponduje s celkově nízkou úrovní IQ, nedosahující ani pásma podprůměru) a vývojovou dyskalkulii (zřetelné obtíže s nabýváním základních matematických dovedností při obvyklém sociokulturním zázemí, vhodném pedagogickém vedení a zároveň jsou přítomny projevy dysfunkcí CNS). (Novák, 2004) L. Košč definuje dyskalkulii takto:

„Vývojová dyskalkulie je strukturální porucha matematických schopností, která má svůj původ v genově nebo perinatálními vlivy podmíněném narušení těch částí mozku, které jsou přímým anatomicko-fyziologickým substrátem věku přiměřeného dozrávání matematických funkcí, které však zároveň nemají za následek snížení všeobecných rozumových schopností.“ (L. Košč, 1985).

V souladu s vývojem matematických schopností, kdy „nejprve dítě vnímá a manipuluje, pak pojmenovává, posléze čte, zapisuje, následně provádí početní operace a nakonec usuzuje na postup jednotlivých kroků v řešení úlohy“ (Novák, 2004) rozeznává J. Novák tyto typy dyskalkulií:

Praktognostická dyskalkulie – jedná se o poruchu v praktické manipulaci s předměty a poznávání jejich tvaru, počtu apod. Problematické je pro dítě tvoření skupin podle určitých znaků, párování, porovnávání skupin bez určování počtu, řazení podle určitých kritérií, např. podle velikosti... Dítě nechápe význam čísla a smysl početních operací.

Verbální dyskalkulie – dítě má problém pojmenovat množství a počty předmětů, operační znaky a matematické úkony, matematickému pojmosloví nerozumí. Má problém vyjmenovat číselnou řadu, přeskakuje, vrací se, dělá chyby stejného charakteru, nerozumí rozdíl „o několik více“ a „několikrát více“ apod. s podmínkou, že se jedná o trvalý jev, ne jen o nepochopení aktuálně probíraného učiva. Rozlišuje také tzv. sensorickou verbální dyskalkulii, kdy dítě nedokáže určit nadiktovaný počet, ale význam napsaného počtu – čísla i číslovky – zná, a motorickou verbální dyskalkulii, kdy dítě neumí slovně určit počet, ačkoliv diktované číslo napíše správně.

Lexická dyskalkulie, někdy označována jako numerická dyslexie – je porucha, kdy dítě má problém číst číslice, čísla a operační znaky, napsané příklady. Projevuje se podobně

jako dyslexie záměnou tvarově podobných nebo inverzních číslic a znaků, vynecháváním, přesmykováním, problémy při čtení desetinných čísel, zlomků apod.

Grafická dyskalkulie – projevuje se narušenou schopností zapisovat čísla, operační znaky a příklady, když jsou dítěti diktovány, problematický je zápis čísel s nulami, zápis v přesně daných pozicích (např. čísla pod sebou), čísla mají nepřiměřenou velikost, různý sklon. Porucha se projevuje rovněž v geometrii, hlavně přetahováním nebo nedotahováním linií, jejichž začátky a konce jsou výrazné, čáry jsou vedeny pomalu a se zřejmým úsilím, často ale nepřesně, rýsované útvary se mohou překrývat, v horším případě dítě není schopno rýsovat geometrické tvary vůbec.

Operacionální dyskalkulie – dítě má problém s prováděním početních operací, ať už v písemné formě nebo z paměti. Typická je snaha zjednodušit si práci použitím jednodušších, lépe zvládnutých operací, např. vícenásobné sčítání místo násobení, nebo písemné provádění i jednoduchých operací. Sčítání a odčítání do 20 není dostatečně zautomatizované, složitější úkoly jsou prováděny pomalu a při nedostatku času roste počet chyb. Běžné procvičování má jen krátkodobý efekt, který se rychle vytrácí s novým učivem. Tyto nedostatky ve zvládnutí základních operací se dále promítají do problematického řešení náročnějších úloh při počítání se zlomky, desetinnými čísly atd.

Ideognostická dyskalkulie – jedná se o poruchu chápání matematických pojmů a vztahů. Projevuje se především zhoršenou schopností až neschopností řešit slovní úlohy. Dítě nedokáže převést slovní zadání do příkladu, neví, jakou operaci má provést. Nedokáže vyvodit dílčí výpočty, pokud jsou nutné k vyřešení úlohy. Nedokáže si výsledek zkontrolovat v kontextu se zadáním. (Novák, 2004)

Zelinková rovněž upozorňuje na fakt, že „neexistuje celistvá matematická schopnost a při řešení matematických úloh se uplatňuje faktor verbální, související s řečí mluvenou i psanou, faktor prostorový (psané úkoly, geometrie), usuzování (matematická logika), faktor numerický a další.“ (Zelinková, 2003)

3.5.1 Reeducace dyskalkulie

Ač je dyskalkulie obsahově odlišná od výše popsaných poruch učení, obecné zásady práce s žákem s dyskalkulií jsou v podstatě totožné se zásadami práce s žákem s jakýmkoliv

jiným druhem specifických poruch učení. J. Novák zdůrazňuje mj. důležitost včasné a kvalitní diagnostiky počítařských obtíží, pravidelné domácí procvičování za doprovodu náležitě poučeného dospělého, nutnost spolupráce pedagoga, pracovníka pedagogicko-psychologické poradny a rodiče a další. Také upozorňuje, že náprava dyskalkulických obtíží je záležitost zpravidla dlouhodobá, i u kompenzovaných dyslektiků podle závažnosti poruchy zůstávají matematické schopnosti na úrovni podprůměrné, méně často průměrné. Přetrvává mírně zvýšená chybovost, nejistota v základních počítařských dovednostech, potřeba delšího vysvětlování nového učiva i jeho procvičování. Rovněž upozorňuje na fakt, že jde-li o žáka, upřednostňujícího pamětní počítání, nemusí být písemné výpočty výhodou.

Mezi faktory, ovlivňující úspěšnost reedukace, řadí zaangažovanost dospělých na nápravě (odborníků i laiků), závažnost poruchy, charakter povahových vlastností žáka, jeho pílí, motivaci a obecné nadání, přítomnost či nepřítomnost poruchy pozornosti, hyperkinetické poruchy nebo jiných poruch učení, včasnost nebo naopak pozdní odhalení poruchy, respektování speciálně pedagogických postupů. (Novák, 2004)

Jednou z důležitých zásad, kterou je podle Nováka potřeba respektovat, je práce na té úrovni matematických schopností, které dítě aktuálně dosáhlo. Sám uvádí těchto šest úrovní:

U1 – úroveň konkrétně předmětná: dítě pracuje s konkrétními trojrozměrnými předměty, manipuluje s nimi, přemísťuje, třídí podle vlastností apod., zapojuje nejen zrak a při slovním doprovodu sluch, ale také hmat.

U2 – úroveň obrazově názorná: dítě pracuje s obrázky různých předmětů (jablíčka, autíčka, balónky...) v daném počtu. Zadání úloh je stále velmi názorné, počítání se opírá o zřetelnou kontrolu.

U3 – úroveň obrazově symbolová: dítě už nepracuje s konkrétními předměty, ale pouze určitými symboly v daném množství (body, kolečka, trojúhelníky, čtverce...).

U4 – úroveň verbálně symbolová: dítě je schopno pojmenovat množství už bez zřetelné opory, počítá z paměti, dokáže popsat početní postup, zdůvodnit výsledek apod.

U5 – úroveň graficky symbolová: jde o rozvoj a nácvik písemné formy matematických dovedností. Dítě si schopnost zapisovat a řešit příklady nebo geometrické úlohy osvojuje až po zvládnutí dovednosti tyto pojmenovat, pracuje v systému napsaných čísel, operačních znaků, vyjádřených vztahů či geometrických útvarů.

U6 – úroveň abstraktní: umožňuje dítěti řešit hypoteticko-deduktivní úlohy zcela bez potřeby opírat se o jakoukoliv názornost. Většina dětí dosahuje této úrovně po 12. roce věku, její dosažení žákem s dyskalkulií je velmi individuální, závislé na mnoha faktorech. (Novák, 2004)

3.5.1.1 Předčíselné představy

Předčíselné představy by se měly vytvářet v předškolním věku. Jde o vnímání vlastností předmětů a skupin předmětů, na jejichž základě později vznikají představy matematické, např. vnímání velikosti předmětů (obrázků, obrazců), jejich porovnávání (větší, menší) a řazení, vnímání tvarů, vnímání posloupnosti včetně časové, utváření pojmů více, méně nebo stejně bez určování počtu, třídění do skupin podle jedné vlastnosti, zpravidla té nejvýraznější, později podle více kritérií, např. barva a tvar, párové přiřazování, vnímání prostoru a polohy v něm atd. Pokorná uvádí, že tuto etapu ani i u dětí školních nevynecháváme, jen volíme podle možností dítěte úkoly náročnější. (Pokorná, 2001)

Pro úroveň U1 – konkrétně předmětnou J. Novák doporučuje např. práci s barevnými hranolky nebo desku s kruhovými otvory různých velikostí, které děti řadí podle velikostí, určují, který je větší nebo menší než zadaný, porovnávají stejné aj. Pro porovnávání množství využívá také hmotnosti předmětů (např. velké kovové matice), kdy děti nejdříve bez zrakové kontroly pouze hmatem vnímají rozdíl mezi váhou malého a velkého množství těchto matic, posléze svůj úsudek kontrolují zrakem. (Novák, 2004)

3.5.1.2 Utváření pojmu číslo

Pochopení pojmu číslo jako vyjádření množství je pro početní operace naprosto klíčový. Proto je nutné tuto dovednost naprosto zautomatizovat. Dítě totiž může vnímat pojem číslo, např. číslo tři, ne jako skupinu o třech předmětech, ale buďto jako třetí předmět v řadě (dítě počítá „jeden, dva, tři“ a tady se zastaví) nebo jako název pro číslici 3. Pokud učitel příliš brzy přechází k matematickým operacím, dítě se naučí počítat z paměti, ale bez pochopení smyslu. Často chybuje, nechápe zvrtnost operací a později nedokáže základní učivo využít při osvojování učiva náročnějšího. (Zelinková, 2009)

Při vyvozování pojmu čísla začínáme vždy na úrovni konkrétně předmětné a obrazově názorné. Dítě tedy nejprve manipuluje s předměty, posléze s obrázky. Vytváří nejprve skupiny o malém počtu prvků (1, 2, 3, 4, 5) seskupováním různých předmětů. Pokud má dítě problém i s tím, začneme u počtu jedna. Dítě např. ukazuje, co je jedno – nos, ústa, Slunce, Měsíc, jedna váza na stole, jedna židle u stolu atd. Vybírá z různých nabídnutých skupin, kde je jen jeden prvek, např. jedna sirka v krabičce, jeden bonbón v misce, jeden míč v krabici... Tvoří skupiny s jedním prvkem, např. položí na stůl jednu pastelku, do vázy jednu květinu aj. Další skupiny vyvozujeme přidáváním dalšího prvku, např. přidáme (později jen přikreslíme) druhou židli, druhou vázu na stůl, druhou květinu do vázy, druhou pastelku..., pak přidáváme další prvek – třetí pastelku, třetí květinu, třetí židli... Takto lze vyvozovat další vícepočetné skupiny. Blažková, Matoušková, Vaňurová a Blažek navrhují jako motivaci pohádku o Budulínkovi, kde postupně přibývají lištičky v pytli. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007).

K procvičování bývají využívány úkoly, kde dítě:

- zapisuje, kolik je věcí (obrázků) v dané skupině,
- vybírá z různých skupin ty o daném počtu,
- spojuje číslo se skupinou o daném počtu,
- přidává nebo dokresluje do daného počtu,
- určuje počet podle hmatu,
- určuje počet podle sluchu (např. kolik bylo tlesknutí, klepnutí do stolu...) nebo naopak plní zvukové úkoly (tleskni 2x, pípni 3x...)
- hledá chyby v počtu, přiřazeném k číslu a další.

3.5.1.3 Posloupnost přirozených čísel

Dovednost vyjmenovat řadu čísel vzestupně i sestupně patří k základním. Odvíjí se od ní správnost výsledků početních operací, při jejím nepochopení nebo nezvládnutí bude dítě chybovat ve výsledku, i když princip operace pochopí. Také bude mít problémy v orientaci na číselné ose.

Při vyvozování číselné řady vlastně přidělujeme jedno číslo každému prvku dané skupiny, přičemž žádné číslo nesmíme vynechat ani přidělit dvakrát. Potom nám poslední přidělené číslo určí početnost dané skupiny. K procvičování číselné řady do 20 lze využít manipulativní metody, dítě odpočítává nahlas předměty nebo každému předmětu přiřazuje číslo (předměty by měly být stejné, aby dítě nevidělo pod přiděleným číslem „jméno“ tohoto předmětu, ale skutečně jen pořadí – Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007) nebo dopisování čísel k obrázkům v dané skupině spolu s určením konečné početnosti.

K vyvozování číselné řady do 100 lze např. využít stovkovou tabulku, do které děti doplňují čísla do určitého počtu nebo doplňují čísla vynechaná, později doplňují jen do určité části číselné řady, nejdřív jen jedno číslo, později i více, nejprve bez přechodu mezi desítkami, později s přechodem desítek, stovek, tisíců i dalších řádů podle probíraného učiva a možností dítěte. Blažková, Matoušková, Vaňurová a Blažek také upozorňují na důležitost využití praktických příkladů při vytváření obrazu větších čísel, např. počet dětí ve třídě, počet dětí ve škole, počet kroků při cestě domů, výška dítěte v centimetrech, počet dnů v roce, ceny potravin, oděvů, nábytku apod. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007) Také J. Novák využívá k ilustraci větších čísel mincí a bankovek. (Novák, 2004)

3.5.1.4 Zápís a čtení čísel

Při zápisu a čtení čísel se můžeme setkat s různými typy problémů. Jsou to:

- problémy se čtením číslic tvarově podobných (3-8, 2-5), inverzních (6-9),
- inverzní zápis (psaní číslic „naopak“, např. 3-8),
- zápis víceciferných čísel v nesprávném pořadí, nerespektování poziční desítkové soustavy, nerozlišování řádů při psaní i čtení,
- nesprávný zápis nebo čtení víceciferných čísel, v nichž se vyskytují nuly,
- neschopnost psát víceciferné číslo jako celek,
- neschopnost psát čísla podle diktátu,
- nerozlišování pojmů číslo a číslice.

(Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

Pro rozlišování číslic tvarově podobných doporučují Blažková, Matoušková, Vaňurová a Blažek např. číslice, ušité z různých látek jako panenky. Děti si je prohlížejí, posuzují, která se jim nejvíce líbí, co jim připomíná nebo která se jim nejlépe píše. Také lze využít chlupatý nebo látkou obalený drát, z něhož děti samy číslice modelují. Vzhledem k faktu, že jde o poruchu, charakterem připomínající dyslektické problémy (byť se může vyskytovat samostatně, bez dyslexie), lze využít i další metody, používané při reedukaci dyslexie (vyvozování a fixace písmen).

Pro nácvik zápisu víceciferných čísel ve správném pořadí doporučují Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek kartičky, jež se přiřkládají na sebe na správné místo, takže např. číslo 385 vznikne z kartiček 300, 80 a 5, kdy na kartičku 300 položíme kartičku 80 a na ni ještě 5. Stejným způsobem tvoříme i čísla s nulami, tedy např. číslo 408 vytvoříme z kartiček 400 a 8 tak, že na kartičku 400 přiložíme kartičku 8 na místo jednotek. V ideálním případě postup slovně komentujeme, dítě čísla zároveň slyší a čte. Další možností, kterou tito autoři uvádějí, je „zápis čísel pomocí stromů“, kdy dítě dostane dvě (později tři) kartičky různých čísel a má za úkol pomocí výměny jejich pozic vytvořit všechny možné dvojciferné (trojciferné) kombinace těchto čísel a ty zapsat. Jako různé varianty lze předložit možnosti, zda se v každém čísle některé kartičky mohou či nesmějí opakovat. Například z čísel 2 a 4 lze vytvořit čísla 24, 42, 22, 44. J. Novák ve své metodice využívá čtvercovou síť a z ní vytvořené čtverce – stovky, odpovídající proužky 10 čtverců jako desítky a jednotlivé čtverce jako jednotky. Dítě pak na malé karty s nápisy jednotky, desítky, stovky přiřkládá kartičky s čísly tak, aby vytvořilo dané číslo. To pak také složí právě ze čtvercových sítí. Tedy např. číslo 357 vytvoří ze tří stovkových čtverců, pěti desítkových proužků a sedmi jednotlivých čtverečků – jednotek. Slovní komentář je nejprve na učiteli, později dítě komentuje samo.

Pro nácvik čtení a zápisu čísel, větších než 1000 je nutné, aby dítě pochopilo princip poziční desítkové soustavy, tedy že deset jednotek je jedna desítka, deset desítek je stovka, deset stovek je jeden tisíc, deset tisícovek je desetitisíc, deset desetitisíců je stotisíc, deset stotisíců milion... K napomáhání správné představě lze využít tabulky, kam děti zapisují počet milionů, stotisíců, desetitisíců, tisíců, stovek, desítek a jednotek, řádové počítadlo nebo dětské peníze. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007) J. Novák používá kapsy, vytvořené ohnutím kartonu a spojené sešívačkou. Do kapes s nápisy MILIONY, TISÍCE a STOVKY děti vkládají karty s čísly a vzniklá čísla následně postupně čtou. Teprve po spolehlivém zvládnutí čtení velkých čísel lze nacvičovat zápis těchto čísel pomocí

předkreslené upravené čtvercové sítě, kde má dítě předepsány pozice milionů, tisíců a stovek, dítě vpisuje do správných pozic (pracuje na folii). Nejdřív přepisuje určená čísla, později zapisuje podle diktátu. (Novák, 2004)

3.5.1.5 Porovnávání přirozených čísel

Při porovnávání přirozených čísel děti vlastně určují, která skupina je početnější. Obvykle se k vyvozování této dovednosti používá přiřazování vždy jednoho prvku jedné skupiny k jednomu prvku druhé skupiny. Na začátku se držíme manipulativních činností – dítě např. přiřazuje ze dvou hromádek jednu vidličku k jednomu noži, jednu tužku k jednomu sešitu atd. a určuje, ve které skupině „je něco navíc“, tudíž je prvků více. Později využíváme obrázky, dítě spojuje opět jeden prvek jedné skupiny s jedním prvkem z druhé skupiny (např. dětem přikresluje provázky k balónkům), nejprve bez určování početnosti jednotlivých skupin, pak nejdříve určíme početnost každé skupiny, spojováním dítě zjistí, která skupina je početnější, tedy kde je „více“ a kde „méně“, ev. je prvků „stejně“ a zjištění zapíše pomocí znamének $<$, $>$ nebo $=$. U málo početných skupin prvků můžeme i určit, o kolik je daná skupina větší (menší), jinak se k tomuto tématu vrátíme až při výuce operací sčítání a odčítání. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

Výše uvedení autoři také upozorňují na nesprávné zobrazení příkladů „menší – větší“, kdy např. dítě má matematickým znaménkem $>$ porovnat malý kruh a velký kruh, ale dítě vidí jeden kruh a jeden kruh, početnost skupin je tedy stejná, stejně tak ale pokud mezi oba kruhy vloží znaménko $=$, říká tím, že malý kruh je stejný jako velký, což také není pravda. Správně by tedy mělo zapsat, že $1 = 1$. Podobně je to i v úlohách, kdy dítě porovnává větší počet malých předmětů s menším počtem velkých předmětů, velkých zvířat a malých zvířat apod.

Při porovnávání trojčiferných a větších čísel využíváme zápisu v desítkové soustavě – které číslo má více číslic, má i více řádů, např. čtyřčiferné číslo má i tisíce, trojčiferné má jen stovky, musí tedy být větší, i když je třeba tvořeno menšími číslicemi než číslo stovkové ($1\ 324 > 989$). Pokud má přesto dítě tendence porovnávat podle velikosti číslic, které číslo tvoří, pomáháme mu s představou o velikosti čísel pomocí modelů peněz. Při porovnávání čísel se stejným počtem číslic porovnáváme čísla na stejných řádech od řádu největšího (tedy např. u čtyřčiferných čísel porovnáme nejdřív tisíce, pak stovky, pak desítky a nakonec stovky). Můžeme také využít znázornění čísel na číselné ose, kdy číslo větší je vždy vlevo

od menšího čísla. Chybou je učit dítě, že větší číslo je „dál“ od nuly, neboť u záporných čísel to není pravda a dítě by zafixovaný způsob porovnávání mátl. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

3.5.1.6 Zaokrouhlování přirozených čísel

Zaokrouhlování je určení nepřesného, přibližného množství. To je základní princip, který ale mnoho dětí nechápe. Ve vyučování se učí, že se zaokrouhluje „od pětky nahoru“, netuší ale proč a mnohdy nevidí mezi původním a zaokrouhleným číslem žádnou spojitost. Navíc v matematice děti učíme, že početnost skupin je přesně daná, kdežto princip zaokrouhlování je vlastně opačný. Proto je velmi důležité vysvětlit dětem jeho smysl. Můžeme se např. ptát, kolik peněz mám asi v peněžence? Když tam mám asi tisíc korun a chci si koupit tričko (kolik bude asi tak stát?) a ještě udělat nákup potravin (kolik bude asi tak stát?), vyjdou mi peníze? Jako pomůcku lze použít letáky různých obchodních řetězců, kde děti hledají, co by mohly koupit, odhadují kolik to asi tak bude stát a svůj odhad porovnávají s výsledkem. U zaokrouhlování vyšších čísel uvádíme jako motivaci např. potřebu znát – třeba pro plánování služeb - počet lidí ve městech nebo státech apod.

U zaokrouhlování dělávají děti dva typy chyb (za předpokladu, že správně určí pozici řádu, na který zaokrouhlují). Buďto nepochopí význam zaokrouhlování, pracují jen s číslicemi zaokrouhlovaného řádu a o jeden řád nižšími, ostatní číslice na nižších řádech opíšou, nebo zaokrouhlují postupně, po jednotlivých řádech, což ale může vést k chybnému výsledku. V prvním případě používáme k znázornění číselnou osu. Dítě má vyhledat k danému číslu nejbližší číslo, které má za řádem, na který zaokrouhluje, nuly, tedy např. když zaokrouhluje číslo 748 na desítky, nejbližší číslo, které bude mít za řádem desítek 0, je 750. Jinou možností využití číselné osy je úkol, kdy dítě vyhledává různá čísla, která se zaokrouhlují číslem daným, takže např. číslo 750 je číslo zaokrouhlené na desítky pro čísla 745, 746, 747, 748, 749, 751, 752, 753 a 754. Vždy je nutné zdůrazňovat, že číslice, které u původního čísla následují za řádem, na který zaokrouhlujeme, se mění na nuly a počet číslic v čísle se nezmění. V případě, že dítě zaokrouhluje postupně, po jednotlivých řádech, zdůrazníme jednak zdlouhavost postupu, jednak mu ukážeme, že tento postup může vést k chybě, a vedeme dítě k tomu, aby si barevně zvýraznilo ten řád, na který zaokrouhluje, vyšší řády opsalo, podle pravidel pro zaokrouhlování číslici zaokrouhlovaného řádu buď ponechalo,

nebo zvýšilo a místo ostatních řádů doplnilo nuly. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

3.5.1.7 Rozklady čísel do deseti

Rozklady čísel slouží jako příprava pro pochopení operací, především sčítání a odčítání.

Opět je vhodné začít na úrovni manipulace s konkrétními předměty, kdy dítě dostane (nebo si samo odpočítá) určitý počet předmětů, J. Novák např. používá fazole, využít se jistě dají jakékoliv jiné předměty, bonbóny, pastelky, korálky..., které si položí před sebe. Do jedné ruky si dítě vezme určený počet těchto předmětů a zjišťuje, kolik mu jich zbylo do ruky druhé. J. Novák ve své metodice uvádí „hru na rozklady“, kdy před dítě položí kartičku s číslem, které je rozkládáno, dítě vloží dospělému tento počet fazolí do dlaně. Dospělý tyto fazole rozdělí do dvou dlaní tak, aby dítě rozklad nevidělo. Pak ukáže dítěti jednu dlaň a dítě má „hádat“, kolik fazolí je v druhé dlani, správnost si pak vizuálně ověří. Zároveň nahlas komentuje, např. při rozkladu čísla 4 může znít slovní doprovod: „jedna“ (fazole v otevřené dlani) „a tři jsou čtyři“. (Následuje kontrola počtu fazolí v druhé dlani.) Novák doporučuje začít rozklady čísel do 5, teprve po zvládnutí pokračovat čísly do 10. K názornému procvičování používá J. Novák rovněž barevné hranolky, kdy dítě doplňuje správný hranolek ke hranolku dané hodnoty tak, aby zaplnilo žlábek v požadované hodnotě. (Novák, 2004) Po zvládnutí této úrovně pokračuje J. Novák cvičením s rybníkem. Nakreslený rybník je rozdělen čarou – sítí, na něm jsou položena kolečka jako znázornění ryb. Nejprve jsou všechna kolečka – ryby v jedné části rybníka, druhá je prázdná. Pak postupně „rybky“ podplouvají pod síť, jejich počet v obou částech rybníka se mění. Dítě vždy každou situaci slovně okomentuje a zapíše. V další úrovni Novák používá síť čtverců, kdy děti postupně vybarvují políčka s číslicemi, která dohromady dávají číslo deset, tedy např. 10 políček s číslem 1, pět políček s číslem 2, 3 políčka s číslem 3 a k tomu ještě jedno s číslem 1 atd. (Novák, 2004) Blažková, Matoušková, Vaňurová a Blažek doporučují rovněž tento postup: dospělý vytleská např. 3x vlevo a 2x vpravo. Dítě znázorní na počítadle 2 kuličky vpravo a 3 vlevo, nebo zapíše na tabuli 3 svislé čáry vlevo a 2 vpravo, pod ně napíše čísla 3 a 2 a říká, kolik tlesknutí slyšelo celkem. Pracuje-li učitel s více žáky, může každý z nich provádět jeden úkol, v úkolech se střídají. K vytváření znázornění počtu lze využít různé nástroje, např. nízké

a vysoké tóny hudebních nástrojů, klepání různými předměty, nebo také poskoky na pravé a levé noze. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

3.5.1.8 Operace sčítání přirozených čísel

Sčítání přirozených čísel vyvozujeme jako přidávání, spojování, zvětšování. Začínáme opět na úrovni manipulace s předměty, poté se symboly, následují napsané příklady s vizuální oporou, bez vizuální opory a nakonec příklady zadávané ústně. Také při nácvičku pamětného sčítání dodržujeme posloupnost zvládnutí nejprve spojů do 5, pak do 10, dále přičítání jednociferného čísla k 10, sčítání do 20 bez přechodu přes 10, sčítání do 20 s přechodem přes 10, sčítání násobků 10, sčítání dvojciferného čísla s jednociferným opět nejprve bez přechodu desítek, poté s přechodem desítek, sčítání dvou dvojciferných čísel, sčítání násobků 100, postupné přičítání jednociferných, pak dvojciferných čísel ke stovkám, přičítání k trojciferným číslům opět nejprve jednociferných, pak dvojciferných, pak trojciferných čísel. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

3.5.1.8.1 Sčítání v oboru do 10

J. Novák používá k vyvozování principu sčítání do 10 barevné hranolky, kdy dítě přikládá k sobě hranolky daných velikostí. Také ve své metodice využívá tématických obrázků, kdy děti popisují znázorněné situace – chlapec přidává ke kostkám další, děti se scházejí, na zemi přibývá listů padajících ze stromů. Blažková, Matoušková, Vaňurová a Blažek doporučují manipulaci s předměty, např. jablíčky, knoflíky aj., kdy dítě přidává k těm, které má před sebou, další. Popsanou situaci dítě slovně komentuje a pak zapíše nebo složí na kartičkách s čísly a znaménky $+$ a $=$. Autoři rovněž upozorňují, že by dítě mělo pracovat v jednom příkladu se stejnými předměty, např. přidávat k jablkům jablka, teprve po pochopení principu může sčítat různé předměty stejného druhu, např. jablka a hrušky. Pak také stačí příklady kreslit, nejprve konkrétní obrázky (květiny, botičky...), poté symboly (kolečka, čtverce...). (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

3.5.1.8.2 Sčítání v oboru do 20

Začínáme přičítáním jednociferného čísla k číslu 10. Následuje sčítání čísla, většího než 10 a jednociferného čísla tak, aby součet nepřekročil číslo 20. Můžeme sčítat přímo, tedy

připočítat např. k číslu 15 číslo 2, anebo počítat s rozkladem, tedy číslo 15 rozdělit na 10 a 5, desítku si necháme, k 5 připočteme 2 a přidáme k desítce. Je vhodné ze začátku připočítávat menší číslo k většímu, tomu přizpůsobíme volbu příkladů (např. nejprve $12 + 3$, teprve později $3 + 12$). Nácvik sčítání s přechodem přes 10 začínáme přičítáním k číslu 9, pak k číslu 8, pak 7 a 6. (J. Novák, 2004) J. Novák k nácviku používá barevné hranolky, kdy dítě k hranolku, znázorňujícímu číslo 9, přikládá do žlábků hranolek o přičítané hodnotě a následně zjišťuje, o kolik je výsledek větší než 10. Dále používá karty se žlutými a zelenými body, na které dítě pokládá prsty (bližší vysvětlení lze najít v metodice), tím se zároveň zamezí počítání na prstech. V této metodice lze najít i další náměty na hry, Novák však při nácviku sčítání přes 10 procvičuje nejen v oboru do 20, ale v oboru do 100 (ev. do 1000), vždy přičítáním k číslům, končícím na 9 (8, 7, 6). Blažková, Matoušková, Vaňurová a Blažek doporučují použití mřížky o dvaceti okénkách se zvýrazněným předělem desítky, kdy dítě zaplní část mřížky jedním sčítancem, znázorněný např. kuličkami, druhý sčítanec je pak nuceno rozdělit tak, aby nejprve doplnilo první desítku a pak teprve začalo druhou desítku v mřížce. Tito autoři rovněž zmiňují možnost využití Cuisinairových tyčinek nebo proužkového počítadla (de facto obdoba Novákových barevných hranolků).

3.5.1.8.3 Sčítání v oboru do 100

Začínáme sčítáním desítek. Ke znázornění lze využít např. zápalky ve svazcích po 10, jednotlivých desítkových proužků čtvercové sítě, pytlíčků s kuličkami po 10, peníze... Pak přičítáme k rovným desítkám jednotky (přidáme ke svazkům samostatné zápalky apod.), následuje přičítání jednociferného čísla ke dvojcifernému bez přechodu desítek (např. $24 + 3$). Poté připočítáváme ke dvojcifernému číslu takové jednociferné, aby byla doplněna další desítka (např. $57 + 3$). Potom připočítáváme ke dvojcifernému číslu číslo jednociferné s přechodem desítek (např. $48 + 5$). Po zvládnutí začínáme sčítat dva dvojciferné sčítance, nejprve celé desítky s libovolným dvojciferným číslem (např. $30 + 24$), pak dvě dvojciferná čísla, jejichž součet jednotek je menší než 10 (např. $23 + 45$), pak dvojciferná čísla, jejichž součet jednotek je roven 10 (např. $38 + 42$) a nakonec dvě dvojciferná čísla, jejichž součet jednotek je větší než 10 (např. $25 + 37$). Při vyvozování všech těchto typů příkladů je nutné příklady znázornit, ať už konkrétními předměty, kreslením nebo ve čtvercové síti. Také při použití rozkladů dbáme, aby dítě rozkládalo vždy jen jeden sčítanec, neboť při odčítání lze

rozkládat jen menšitele, a návyk rozkládat obě čísla se velmi těžko odbourává. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

3.5.1.8.4 Sčítání trojčiferných čísel

Ke znázornění těchto čísel jsou velmi vhodné modely peněz. Začínáme opět sčítáním celých stovek, k nim postupně připočítáváme jednociferná a dvojčiferná čísla, pak k celým stovkám připočítáváme libovolná trojčiferná čísla (např. $200 + 354$), následuje připočítávání dvojčiferných čísel tak, aby byla doplněna stovka (např. $240 + 60$), poté rovné desítky přecházejí přes 100 (např. $360 + 270$), pak přičítáme k trojčifernému číslu s rovnými desítkami dvojčiferné nebo trojčiferné číslo, jež na místě jednotek nemá 0 (např. $380 + 12$, $270 + 55$, $490 + 138$), nakonec sčítáme dvě libovolná trojčiferná čísla. Zvýšenou chybovost v těchto příkladech může způsobovat snížená sluchová paměť, proto je vhodnější tyto příklady zadávat písemně. (J. Novák, 2004)

3.5.1.8.5 Písemné sčítání

Děti s dyskalkulií mohou mít problém správně zapsat čísla pod sebe, zvláště když jedno má více řádů než druhé. Pomoci může zapisování do tabulky (např. čtverečkovaný sešit se čtverečky o velikosti 1cm), nebo lze vyrobit vlastní „lenoch“ se sloupečky. Také se osvědčila práce v tabulkovém programu, kde dítě wpisuje do každého okénka jen jedno číslo (vlastní zkušenost autorky této práce). Návčik začínáme vždy sčítáním dvojčiferných čísel, zdůrazňujeme, kolik mají daná čísla jednotek a že tyto musí být pod sebou, kolik desítek a že tyto rovněž musí být pod sebou. Trváme na tom, že sčítáme vždy zdola nahoru (tento návyk později usnadní výuku písemného odčítání). Při návčiku sčítání vícečiferných čísel opět zdůrazňujeme, které číslice patří kterému řádu a dítě si kontroluje, že je skutečně zapsalo pod sebe. Pokud některý řád chybí, může chybět ten vyšší, ale ne nižší (číslo nemusí mít stovky, ale musí mít jednotky). Při sčítání se pak pod každý řád smí napsat jen jedna číslice - jednotková, ta desítková se připočítává k vyššímu řádu.

3.5.1.9 Operace odčítání

Operaci odčítání vyvozujeme jako odebírání, zmenšování. Podobně jako u návčiku sčítání začínáme příklady v oboru do 5, pak do 10, následuje odčítání v oboru do 20

bez přechodu přes základ, poté s přechodem, odčítání v oboru do 100 a více. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

3.5.1.9.1 Odčítání v oboru do 5 a 10

J. Novák ve své metodice používá opět barevné hranolky, kdy je z menších hranolků sestaveno do žlábků větší číslo, úkolem dítěte je odebírat ze žlábků hranolky a zjišťovat, jakou hodnotu má zbývající hranolky (ev. hranolky, je-li v příkladu použito více odčítání za sebou, např. $10 - 2 - 3 - 1$). Stejně jako u sčítání rovněž využívá tématických obrázků, kdy děti popisují znázorněné situace – odebírané kostky, odcházející děti, odfoukávané listy. Také doporučuje zopakovat cvičení na rozklad čísel. Blažková, Matoušková, Vaňurová a Blažek vyvozují odčítání manipulačními činnostmi s podobnými pomůckami, jako při nácvičce sčítání. Dítě má před sebou např. jablíčka, určitý počet odbere a zjišťuje, kolik jablíček před ním zbylo. Postup komentuje slovně, zapisuje nebo skládá z kartiček čísel, $+ a =$. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

3.5.1.9.2 Odčítání v oboru do 20

Při odčítání bez přechodu přes základ lze dobře využít znázornění pomocí peněz. Např. číslo 17 znázorníme jako desetikorunu a k ní přidáme 7 korun. Máme-li odebrat 4 koruny, odebereme je ze 7 korun, zbude nám desetikoruna a ještě 3 koruny. Takto znázorníme rozklad menšence na desítky a jednotky, odečítáme od jednotek. Při odčítání s přechodem přes základ můžeme začít podobným způsobem. Pokud zní zadaný příklad např. $13 - 5$, příklad před dítě napíšeme nebo složíme z kartiček a znázorníme číslo 13 jako desetikorunu a ještě tři koruny. Dítě má ale odebrat 5 korun. Odebere 3 a samo zjistí, že to nestačí. Musí tedy desetikorunu „rozměnit“ a odebrat z ní ještě 2 koruny, zbude mu tedy 8 korun. Takto samo přijde na nutnost rozkladu menšitele. Učitel vhodným způsobem dítě navádí a nutnost rozkladu menšitele zdůrazní. Velmi dobře lze také znázornit toto odčítání na mřížce o dvaceti okénkách s předělem desítky.

3.5.1.9.3 Odčítání v oboru do 100

Při znázornění si opět pomáháme podobnými prostředky jako při sčítání, tedy zápalkami ve svazcích po 10, jednotlivými desítkovými proužky čtvercové sítě, pytlíčky

s kuličkami po 10, penězi... Začínáme opět odčítáním násobků 10. Poté odečítáme od dvojciferného čísla číslo jednociferné v posloupnosti: odečítání jednotek tak, aby výsledkem byla rovná desítka (např. 46 - 6), odečítání jednotek bez přechodu přes desítky (např. 37 - 4), odečítání jednotek od rovných desítek (např. 60 - 5), nakonec odečítání jednotek s přechodem přes desítky (např. 42 - 7). Po zvládnutí odečítáme od dvojciferných čísel dvojciferná čísla v posloupnosti: od jakéhokoli čísla odečítáme násobek 10 (např. 56 - 30), odečítáme taková čísla, aby výsledkem byl násobek 10 (např. 64 - 24), odečítáme taková čísla, aby jednotky nepřecházely přes desítky (např. 48 - 25), od násobku deseti odečítáme libovolné číslo, jež není násobkem deseti (např. 50 - 38), odečítáme čísla, která při odečítání jednotek přecházejí desítky (např. 84-37). Při počítání s rozkladem dodržujeme pravidlo, že rozkládáme vždy jen menšitele, neboť při odčítání s přechodem přes desítky nelze rozkládat obě čísla. U dětí, které mají problémy při počítání s rozkladem, využíváme při procvičování řady příkladů, kdy se odečítá určité číslo od čísel, zvyšujících se vždy o jednu desítku, např. 15 - 7, 25 - 7, 35 - 7... nebo od určitého čísla odečítáme číslo, zvyšující se o deset, např. 98 - 10, 98 - 20, 98 - 30... Tyto řady lze zábavně zobrazit jako stonožky, vláčky apod. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

3.5.1.9.4 Písemné odčítání

Stejně jako u písemného sčítání, i u odčítání je třeba zopakovat před samotným zápisem, kolik má které číslo jednotek, desítek, stovek... a která čísla tedy budou pod sebou. Opět si lze pomoci podobně jako u sčítání zápisem do čtverečkových sešitů, sloupcovým lenochem nebo prací v tabulkovém editoru. Opět začínáme čísla dvojcifernými, odečítáním bez přechodu přes základ. Důsledně trváme na postupu zdola nahoru, kdy dítě dopočítává do horního čísla. Při počítání s přechodem před desítku dítě musí pochopit, že nelze dopočítávat do nižšího čísla, proto si toto menší číslo musí „půjčit“ desítku od souseda vlevo dole, a tomuto sousedovi po napsání výsledku ihned vrátí.

3.5.1.10 Operace násobení

Pro pochopení principu násobení využíváme situace, které děti znají ze života a které s nimi přehráváme. Vyvozujeme je jako sčítání několika stejných čísel. Tedy například: „Máš čtyři kamarády, každému dej dva bonbóny. (Dítě rozdává skutečným dětem nebo

jen obrázkům se jmény.) „Kolik bonbónů jsi rozdál?“ Situaci pak znázorníme pomocí kartiček, nejprve jako příklad $2 + 2 + 2 + 2 = 8$. Poté se ptáme: „Kolikrát jsi dal svému kamarádovi 2 bonbóny?“ nebo „Kolikrát jsi napsal číslo 2?“ Situaci následně znázorníme jako $4 \cdot 2 = 8$. Blažková, Matoušková, Vaňurová a Blažek doporučují pro další znázornění např. krabičky od bonboniér, do důlků děti vkládají vždy příslušný počet korálků (fazolí, knoflíků apod.), čtvercovou síť, v níž děti vybarvují daný počet řádků o daném počtu políček, proužky papíru s napsanými násobky jednotlivých násobílek, na nichž děti vyhledávají výsledky, stovkové tabule s vyznačenými násobky a další. K zábavnému procvičování násobilky uvádějí také různé hry včetně prstové násobilky. Zdůrazňují ovšem, že dítě vždy musí chápat princip násobení, nestačí je naučit násobilku pamětně. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

J. Novák používá ke znázornění násobení opět barevných hranolků a číselné osy, u níž vzdálenost mezi jednotlivými čísly odpovídá velikosti čísla 1 u hranolků. Dítěti jsou z kartiček sestaveny příklady na násobení, oba ze stejných čísel, tedy např. $5 \cdot 2$ a $2 \cdot 5$, úkolem dítěte je sestavit postupným přikládáním daných hranolků stejné velikosti nejprve první, potom druhý příklad. Dítě pochopí princip násobení, zjistí výsledek a ověří si i komutativnost násobení. Na abstraktnější úrovni používá kruhové terčíky s číslicemi na lícové a stejným počtem teček na rubové straně. Dítě dostane zadané dva příklady podobně jako při práci s hranolky. Použijeme-li opět příklad $5 \cdot 2$ a $2 \cdot 5$, má dítě sestavit pět terčíků se dvěma tečkami, v druhém případě dva terčíky s pěti tečkami. Slovní doprovod bude znít: „Polož pětkrát dvojtečku“ nebo „polož dvakrát pětitečku“. Novák doporučuje nacvičovat násobilku vždy v tomto pořadí: 10, 5, 2, 4, 8, 3, 6, 9, 7. V metodice dále uvádí jednotlivé (závazné) kroky k nácvičení násobilky. Posledním krokem je cvičení, kdy jsou dítěti předkládány kartičky s čísly – součiny. Dítě má určit všechny možnosti násobení, ke kterým je dané číslo správný výsledek, tedy např. k číslu 12 jsou to možnosti $2 \cdot 6$, $6 \cdot 2$, $3 \cdot 4$, $4 \cdot 3$, ev. $1 \cdot 12$ a $12 \cdot 1$. Tento poslední krok slouží jako příprava na operaci dělení. (Novák, 2004)

3.5.1.11 Operace dělení

Blažková a kol. Uvádějí, že dělení lze vyvodit dvěma způsoby. Jednak jako dělení na více stejných částí, jednak jako dělení do skupin o stejném počtu prvků. Opět je nutno vycházet z manipulačních činností. Dítě dostane např. 15 bonbónů a má je rozdělit pěti

kamarádům. Rozdává tedy každému po jednom bonbónu, dokud všechny nerozdá a následně zjišťuje, kolik bonbónů dostalo každé z dětí (tzv. dělení na stejné části). U druhého způsobu vyvození násobení opět dáme dítěti např. 15 bonbónů, dítě má za úkol dát každému dítěti 3 bonbóny a následně zjistit, kolik dětí bonbóny dostalo (tzv. dělení podle obsahu). V obou případech je nutný slovní doprovod a znázornění příkladů na kartičkách s čísly a znaménky : a =. Těchto konkrétních příkladů by mělo být s dítětem provedeno dostatečné množství, aby operaci dělení skutečně pochopilo. Teprve potom je možné začít procvičovat formou příkladů, přičemž by dítě mělo mít možnost se k názornému řešení vrátit. Přitom lze využít i znázornění ve čtvercové síti, kdy např. příklad $30 : 6$ dítě zakresluje jako řady po šesti čtvercích a zjišťuje, kolik řad je potřeba k zakreslení 30 čtverců. Podobným způsobem lze vyvozovat dělení tak, že děti z určitého počtu čtverců vytvářejí různé typy obdélníků, např. ze 12 čtverců lze vytvořit obdélník ze 4 čtverců ve 3 řadách, 6 čtverců ve 2 řadách nebo 12 čtverců v 1 řadě. Pokud zadáme dítěti i číslo, které se dá znázornit jen v jedné řadě, připravujeme ho zároveň na pojem „prvočíslo“. Dobře lze využít např. kartičky pexesa. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

Novák uvádí, že příčinou většiny problémů dětí s dělením je neautomatizované násobení a v jeho metodice je závěrečným krokem nácvičku násobilky přípravný krok na dělení, kdy dětem je předložen součin a ony ho rozkládají na dva činitele. K pochopení podstaty dělení využívá na úrovni konkrétně předmětné barevné hranolky, kdy děti přiřkládají na základě na kartách zadaného příkladu hranolky určité délky v počtu, nutném k dosažení určitého čísla na číselné ose. Na dalších úrovních děti rozdělují hvězdičky do skupin po určitém počtu a procvičují dělení na kartách s příklady. (Novák, 2004)

3.5.1.12 Vyvozování desetinných čísel a zlomků

Desetinná čísla i zlomky vnímáme jako části celku. Při výuce matematiky se vyvozují nejprve zlomky, teprve potom desetinná čísla, Novák však upozorňuje, že zápis desetinných čísel je pro dyskalkuliky snazší než zápis zlomků. K vyvozování desetinných čísel i zlomků opět používá nejprve barevné hranolky, přičemž celý žlábek představuje celek, do něhož děti vkládají patřičný počet kratších, stejně dlouhých hranolků. Takto jsou znázorňovány desetiny, pětiny a poloviny. Další části – třetiny, čtvrtiny, příp. šestiny, sedminy, osminy a devítiny jsou

vyvozovány na úrovni názorně – obrazové vybarvováním příslušné části celku (proužek rozdělený na příslušný počet políček). (Novák, 2004)

3.5.1.13 Slovní úlohy

Řešení slovních úloh může dětem komplikovat nejen ideognostická dyskalkulie, kdy dítě není schopno porozumět vztahům mezi jednotlivými čísly, která se v úloze vyskytují a jejich vztahu k číslu, které má být vypočítáno, ale také případná dyslexie, která rovněž způsobuje problémy v porozumění textu úlohy, nebo dysgrafie, následkem které má dítě problém vytvořit zápis úlohy či příkladu. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007)

V případě neporozumění zadání slovní úlohy či nepochopení způsobu výpočtu se děti uchylují k různým únikovým strategiím – odhadují způsoby výpočtu, zkoušejí všechny možnosti a následně vyberou nejpravděpodobnější výsledek, odhadují potřebné operace pomocí návodných slov, volí ty operace, ve kterých jsou si jistější výpočtem. (Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007; Simon, 2006)

Výše uvedení autoři radí držet se několika pravidel:

- používat témata slovních úloh, která jsou pro děti zajímavá
- důkladně s dítětem rozebrat zadání úlohy, tedy co známe, co je nutné vypočítat, zda je nutný doplňující výpočet atd.
- úlohu graficky znázornit
- dodržet postup zápis – výpočet – odpověď – zkouška (nikoli jen formální)
- nepoužívat návodná slova (např. je-li v textu „více“, nemusí to vždy znamenat sčítání)

(Blažková, Matoušková, Vaňurová, Blažek, 2007; Simon, 2006)

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Publikace určené k reedukaci specifických poruch učení

V následující kapitole jsme se pokusili zmapovat současnou situaci v nabídce literatury, která se věnuje problému reedukace specifických poruch učení. Zařazena byla jak literatura pracovní, tedy pracovní sešity, pracovní listy, čítanky apod., tak literatura teoretická, neboť i s tou se speciální pedagog ve své praxi setkává, ať už k vlastnímu sebevzdělávání, nebo ji doporučuje zájemcům o danou problematiku z řad učitelů, rodičů nebo samotných žáků. Snažili jsme se podat co nejúplnější přehled literatury, která v současné době existuje, včetně vlastního stručného popisu všech publikací. Nabídka vydavatelství, která vydávají pedagogickou literaturu, je skutečně velmi široká a bylo velmi těžké rozhodnout, které materiály do tohoto výčtu zařadit. Mnohé pracovní sešity, určené předškolákům k rozvoji školních dovedností nebo školákům k docvičování učiva by se jistě daly využít i k práci s dětmi s SPU, především pro zábavnou práci doma. Není ale v možnostech této práce ani jejím smyslem podat až takto kompletní výčet. Proto sem byly zařazeny publikace, určené přímo dětem s poruchami učení, nebo materiály, určené sice primárně předškolákům nebo dětem k běžnému procvičování, ale speciálními pedagogy k reedukaci využívané. Zařazeny byly také publikace starší, které dnes již nejsou v nabídkách knihkupectví, ale lze je zapůjčit v knihovnách. Pro snazší orientaci byly následující materiály rozděleny podle poruchy, k jejíž reedukaci slouží a seřazeny podle abecedy. Některé materiály jsou určeny k reedukaci více poruch nebo kognitivních funkcí, jejich popis byl tedy zařazen do více kategorií. Mnoho publikací obsahuje část teoretickou i praktickou, pak o zařazení mezi materiály praktické nebo teoretické rozhodoval poměr obou částí. Metodiky bez pracovních listů pouze s uvedenými vzorovými příklady byly zařazeny do části teoretické. Při vyhledávání publikací jsme narazili i na materiály, určené k výuce cizích jazyků, především angličtiny, pro žáky s poruchami učení. Přestože nejsou určeny přímo k reedukaci poruch, na konec následujícího výčtu byly zařazeny také.

4.1 Publikace, věnující se teorii SPU

Do kategorie teoretických publikací byly zařazeny práce, které definují specifické poruchy učení, objasňují příčiny vzniku, popisují různé přístupy k poruchám a možnosti reedukace, také sem byly zařazeny metodiky, jak s různými poruchami učení pracovat.

Čtení a dyslexie

Jiří Jošt

Grada Publishing, a. s., Praha 2011

Kniha se věnuje teorii dyslexie, typům dyslexie, specifikům čtení jako procesu, velká část knihy je věnována očním pohybům.

Určeno odborníkům, věnujícím se této problematice.

Dítě s dyskalkulií ve škole

Patricia Babbie, Jane Emerson

Portál, s. r. o., Praha, 2018

Na začátku knihy autorky popisují proces učení a faktory, které jej ovlivňují, objasňují pojem dyskalkulie a potíže s numerací. Vysvětlují příčiny dyskalkulie a potíží s počítáním, uvádějí vztah k dalším poruchám učení. Uvádějí možnosti, cíle a formy hodnocení žáků, popisují diagnostiku. Navrhují sestavení učebního plánu – dlouhodobého, střednědobého – s konkrétními cíli a časovým rozvržením, mluví o výukovém programu a výukových metodách, problémových úlohách, multismyslovém učení, uvádějí herní aktivity k daným výukovým záměrům. Podávají také náměty, jak mohou dětem pomoci rodiče.

Určeno speciálním pedagogům, ev. učitelům.

Dyskalkulie

Hendrik Simon

Portál s. r. o., Praha, 2006

Autor velmi srozumitelně popisuje, jak dítě s dyskalkulií vnímá čísla a početní operace, jaké dělá chyby a proč. Důkladně popisuje postup při testování, uvádí příklady početních úloh, které je možné dětem zadat, a také různé možnosti reakce dětí včetně rozboru, co lze z jednotlivých reakcí vyvodit. Navrhuje také možnosti reedukace formou různých her doma i ve škole.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Dyskalkulie

Specifické poruchy počítání

Josef Novák

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2000 (2., upravené vydání)

Metodika se na začátku krátce zabývá teorií dyskalkulie, definicí, druhy dyskalkulie, diagnostikou, východisky reedukace a kompenzace poruch tohoto typu a zásadami práce s těmito žáky. Hlavní částí jsou ale konkrétní návrhy pomůcek a práce s nimi. Metodika se zabývá číselnou řadou, číselnou osou, představami o čísle, rozkladu čísla do 10, sčítáním do 10 i přes 10, odčítáním, násobením, dělením, vícecifernými čísly, sčítáním a odčítáním kladných i záporných čísel, desetinnými čísly a zlomky, slovními úlohami a práci s kalkulačkou.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Dyskalkulie a další specifické poruchy učení v matematice

Růžena Blažková

Masarykova univerzita, Brno, 2009

Začátek publikace se krátce věnuje teorii poruch učení, definici dyskalkulie, její klasifikaci, vlivu této poruchy na žáka a dalším vlivům, které jej v souvislosti s poruchou ovlivňují. Hlavní část je na učivo matematiky 1. stupně ZŠ. Kapitoly jsou uvedeny krátkým příběhem, následně je uvedeno teoretické vysvětlení základního učiva a metodika jeho výuky, jsou popsány problémy, které děti s daným učivem mívají a jejich reedukační postupy. Autorka se dotýká také tématu různých typů matematické komunikace a v závěru uvádí výsledky průzkumu výskytu SPU a dyskalkulie na ZŠ v roce 2007.

Určeno speciálními pedagogy, učiteli, ev. rodiči.

Dyskalkulie II

Poruchy učení v matematice na 2. stupni ZŠ

Růžena Blažková

Masarykova univerzita, Brno, 2010

Publikace navazuje na předchozí autorčinu knihu Dyskalkulie a další specifické poruchy učení v matematice. Tentokrát se autorka zaměřila na problémy, které provázejí dítě (a jeho učitele matematiky) na 2. stupni ZŠ (ev. na střední škole). Uvádí rizikové faktory přechodu z prvního na druhý stupeň jako je např. změna stylu práce, zvýšené požadavky na samostatnost, zobecňování, abstrakci, časovou náročnost a další. Následně popisuje charakter problémů a chyb, které žáci s dyskalkulií dělávají v rámci vzdělávacího obsahu matematiky na 2. stupni, a to pro jednotlivé oblasti učiva zvlášť. Zároveň uvádí také vhodné reedukační postupy pro každý uváděný problém. Publikace se opírá jednak o výsledky výzkumu, uváděné hned na začátku publikace, jednak o případové studie, jež jsou rovněž součástí publikace.

Určeno učiteli převážně 2. stupně ZŠ, speciálními pedagogy.

Dysgrafie

Drahomíra Jucovičová, Hana Žáčková

Nakladatelství D+H, Praha, 2009

Útlá knížka uvádí charakteristiku dysgrafie, její projevy, způsob diagnostikování, prožívání této poruchy dítětem, ale věnuje se hlavně reedukaci, jejím zásadám, postupům, nácviku sezení při psaní, možnostem konkrétní pomoci při vzdělávání.

Určeno pedagogům, kteří potřebují získat základní vhled do problematiky, i rodičům.

Dyslexie

Specifické poruchy čtení

Zdeněk Matějček

Nakladatelství a vydavatelství H&H, 1995, 3. upravené a rozšířené vydání

Teorie, diagnostika a náprava dyslexie, napsaná jedním ze zakladatelů péče o děti s touto poruchou učení u nás.

Určeno pedagogům, speciálním pedagogům.

Dyslexie

Drahomíra Jucovičová, Hana Žáčková

Nakladatelství D+H, Praha, 2008 (2. upravené vydání)

Útlá knížka podává stručný, ale ucelený přehled všeho, co je s dyslexií spojeno – charakteristika dyslexie, její projevy, způsoby i hlavní zásady reedukace, vnitřní prožívání dítěte s dyslexií.

Určeno pedagogům, kteří potřebují získat základní vhled do problematiky, i rodičům.

Dyslexie

Psychologické souvislosti

Lenka Krejčová

Grada Publishing, a. s., Praha, 2019

Ve středu autorčina zájmu je dítě (dospívající, dospělý) s poruchami učení, především dyslexií. K samotným poruchám autorka přistupuje jako k životní komplikaci, která toto dítě (dospívajícího, dospělého) potkala a z tohoto úhlu je potřeba ji řešit. Opírá se o výsledky velkého množství našich i zahraničních výzkumů a vědeckých poznatků, které převádí do praxe, rovněž s využitím vlastních bohatých pedagogických i poradenských zkušeností. První kapitoly se věnují procesu čtení – technice i porozumění - a složkám, které se na něm podílejí, diagnostice problematických oblastí, další kapitoly jsou zaměřeny na intervenci, specifika vyučování 1. a 2. stupně ZŠ, vysokoškolského studia a dospělosti.

Určeno speciálním pedagogům a dalším poradenským pracovníkům, učitelům, studentům.

Dyslexie v předškolním věku?

Olga Zelinková

Portál s.r.o., Praha 2008, 2012

První půlka publikace se věnuje problému dyslexie obecně. Druhá část je zaměřena na předškolní věk, popisuje metody diagnostiky rizik vzniku SPU (Škála rizika dyslexie podle Marty Bogdanowicz, Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky Kucharské a Švancarové, Sheffieldský screeningový test dyslexie), uvádí zkušenosti ze zahraničí, obsahuje kazuistiky. Popisuje Metodu Dobrého startu, nabízí možnosti rozvíjení včetně pracovních listů, dává obecnější doporučení k výchově a vzdělávání předškoláků, dotýká se i problémů dyskalkulie a dyspraxie.

Určeno především učitelkám předškolního vzdělávání, ev. rodičům.

Dysortografie

Drahomíra Jucovičová, Hana Žáčková

Nakladatelství D+H, Praha, 2008

Další z řady metodik těchto autorek se věnuje dysortografii a všemu, co s ní souvisí – charakteristice a projevům, diagnostice, možnostmi předškolního vzdělávání jako prevenci, zásady a postupy při reedukaci této poruchy i to, jak dítě tuto poruchu prožívá, jak ovlivňuje jeho život a jak mu jeho okolí může pomoci.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Jak přežít s poruchami učení

Gary Fisher, Rhoda Cummings

Portál, Praha, 2012

Knížka je určena především dětem, kterým vysvětluje, proč mají ve škole potíže, radí, co mohou udělat samy pro sebe a jak jim mohou pomoci ostatní. Zaujmout může i spolužáky nebo kamarády, je psaná pro děti čtivým a srozumitelným způsobem.

Určeno dětem s poruchami učení i bez nich, ev. rodičům.

Kapitoly ze specifických poruch učení II.

Miroslava Bartoňová

Masarykova Univerzita, pedagogická fakulta, katedra speciální pedagogiky, Brno, 2007

Knížka podává přehled o způsobech reedukace dyslexie, dysortografie, dysgrafie a dyskalkulie, uvádí příklady, věnuje se i využití psychomotoriky u jedinců s SPU. Závěr knihy je věnován počítačovým programům.

Určeno především studentům speciální pedagogiky.

Klíč k zamčeným dveřím

Amela Einat

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2015

Dyslexie (v zahraničí pojmána jako synonymum našich poruch učení) a život s ní z pohledu studentů s SPU ale také jejich učitelů v zahraničí. Co pro ně znamenala, jak se s ní vyrovnávali.

Určeno obecně zájemcům o problematiku SPU.

Mám dyslexii

Olga Zelinková, Miloslav Čedík

Portál s. r. o., Praha 2013

Jednoduše a velmi srozumitelně napsaná publikace, provázející laika problematikou poruch učení (především dyslexie, ostatní informačně) od základní školy přes střední a vysokou školu po dospělost. Včetně kazuistik, popisu různých stylů učení, doporučení pro organizaci studia a další.

Určeno dospívajícím a dospělým s SPU.

Metody hodnocení a tolerance dětí s SPU (pro 1. stupeň ZŠ)

Hana Žáčková, Drahomíra Jucovičová

D+H, Praha, 2006

Metodika uvádí konkrétní možnosti metod výuky a způsobů hodnocení výsledků, radí, jak pracovat s dítětem se specifickou poruchou učení při výuce konkrétního učiva – při psaní diktátů, opisů, přepisů, ve slohu, ve čtení a psaní, v matematice i v ostatních předmětech.

V závěru autorky upozorňují na některé nesprávné přístupy k dětem s SPU.

Určeno především učitelům, ev. speciálním pedagogům.

Náprava dyslektických a dysortografických obtíží u žáků zvláštních škol

Dagmar Krejbichová

Septima, Praha, 1994

Metodická příručka, vycházející z postupů osvědčených v bývalých zvláštních školách. Vzhledem ke dnešní situaci, kdy jsou v základních školách integrovány i děti s mentálním postižením, ale metodik, jak s nimi pracovat, je minimum, se většina pedagogů obrací ke zkušenostem učitelů zvláštních škol zcela oprávněně.

Určeno speciálním pedagogům, pedagogům vzdělávajícím děti s lehkým mentálním postižením.

Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program

Olga Zelinková

Portál, s. r. o., Praha, 2001

Autorka se podrobně věnuje diagnostice, metodám, způsobům, kdo a kde diagnostikuje poruchy učení. Popisuje hodnocení úrovně motoriky a percepce, vnímání tělesného schématu, komunikačních a rozumových schopností, laterality, úrovně pravolevé, časové a prostorové orientace. Uvádí kritéria školní zralosti včetně ukazatelů rizika SPU. Neopomíná ani diagnostiku vnějších vlivů, jako je rodina nebo školní prostředí a vnitřních vlivů – fyzického a psychického stavu dítěte, zmiňuje i emoční poruchy. Další kapitoly popisují diagnostiku úrovně konkrétních školních dovedností – čtení, psaní, matematických schopností a dovedností. Jedna z kapitol je věnována i diagnostice problémového chování. Poslední kapitolu tvoří informace k IVP, jeho význam, tvorba a ukázky (situace v roce 2001).

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, poradenským pracovníkům, studentům.

Poruchy učení

Dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD

Olga Zelinková

Portál, s. r. o., Praha, 2003 (10., přepracované vydání)

Jedna z nejznámějších autorek, které se problematikou SPU zabývají, v této přepracované a rozšířené publikaci seznamuje ze základními pojmy a definicemi u nás i ve světě, uvádí příčiny a projevy specifických poruch učení, podrobně se zabývá i diagnostikou. Následuje popis reedukace – obecné zásady a popis reedukace jednotlivých poruch včetně percepčně kognitivních funkcí. Zabývá se také problematikou výuky cizího jazyka a problematikou SPU na 2. stupni ZŠ a středních školách. Věnuje se také dětem předškolním, dětem s ADHD, dyspraxií, tvorbě IVP, hodnocení žáků s SPU a obsahu reedukační lekce.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, studentům, ev. rodičům.

Povím vám o dyslexii

Jarmila Burešová

Edika, Brno 2016

Dyslexie pohledem a jazykem malého chlapce, tak, aby vyprávění rozuměly i děti prvního stupně. Kniha má podtitul „Průvodce pro rodinu a přátele“. Hezky by se dala využít k seznámení spolužáků nebo sourozenců dětí s dyslexií, také jako motivační čtení před reedukační hodinou u speciálního pedagoga, rodičům může pomoci pochopit vnímání tohoto problému samotným dítětem. Na konci jsou přidány rady učitelům a rodičům.

Určeno především laikům – rodině, spolužákům, kamarádům, okrajově učitelům.

Povíme vám o dysortografii a dysgrafii

Jarmila Burešová

Edika, Brno, 2017

Povídání dvou dětí – Lenky s dysortografií a Martina s dysgrafií o tom, s jakými problémy se každý z nich potýká v rámci své poruchy, jak ji vnímá, jak se cítí. Také zde lze najít některé rady, jak si s některým učivem pomoci, například učit se vyjmenovaná slova ve větách nebo pomocí obrázků. V závěru knížky jsou některé hry a cvičení uvedeny.

Určeno dětem, které se s těmito poruchami potýkají, také jejich kamarádům a rodičům, ev. učitelům.

Reedukace a kompenzace dyslexie, dysgrafie, dysortografie

Zdeňka Michalová

Technická univerzita v Liberci, Liberec, 2011

Tato skripta jsou určena studentům pedagogiky, podávají stručný a výstižný přehled praktických postupů, kterými mohou učitelé v běžných hodinách pomoci dětem s dyslexií, dysgrafií a dysortografií.

Určeno studentům, ev. učitelům.

Reedukace specifických poruch učení u dětí

Drahomíra Jucovičová, Hana Žáčková

Portál, s. r. o., Praha, 2008

Začátek knihy je poměrně stručně věnován teorii, tedy vysvětlení jednotlivých poruch učení, popisu jejich projevů a příčinám. Hlavní část obsahuje detailní popis reedukace, autorky uvádí hlavní obecné zásady a následně způsoby reedukace percepčně-kognitivních funkcí a jednotlivých poruch učení včetně konkrétních rad, pomůcek a námětů pro činnosti a hry.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. i rodičům.

Rozumově nadané děti s dyslexií

Šárka Portešová

Portál, s.r.o., Praha 2011

Jak předesílá název, autorka se věnuje problematice nadaných dětí, trpících dyslexií. Ucelené pojetí včetně kazuistik, zkušeností ze zahraničí, náhledu na úskalí současného pojetí ve školství.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům.

Rozvoj grafomotoriky

Jak rozvíjet kreslení a psaní

Jiřina Bednářová, Vlasta Šmardová

Computer Press, a. s., Brno, 2006

Metodika poskytuje informace o významu a vývoji dětské kresby a možnostech a metodách jejího rozvíjení. Věnuje se také lateralitě, jejím typům, vývoji a diagnostice. Ukazuje odlišnosti v kresbě dětí s ADHD, dětí s poruchami autistického spektra, smyslovým a jiným postižením. Teoretické informace jsou doprovázeny konkrétními ukázkami kreseb dětí v různých vývojových stádiích nebo s různými typy problémů.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Smyslové vnímání

Drahomíra Jucovičová, Hana Žáčková

D+H, Praha, 2007

Autorky v této metodice objasňují spojitost smyslového vnímání se specifickými poruchami učení, ale především uvádějí množství způsobů a metod k rozvíjení jednotlivých oblastí zrakového i sluchového vnímání.

Určeno rodičům, učitelům, speciálním pedagogům.

Sociální aspekty dyslexie

Zdeněk Matějček, Marie Vágnerová

Nakladatelství Karolinum, Praha, 2006

Poměrně odborně pojaté pojednání o tom, jaký má dyslexie vliv na vztahy takto postiženého dítěte s okolím na základě výsledků výzkumu.

Určeno odborníkům a dalším zájemcům o danou problematiku.

Specifické poruchy učení

Lenka Krejčová, Zuzana Bodnárová, Kamila Balharová, Kamila Šemberová, Olga Zelinková

Edika, 2014

Velmi srozumitelně napsaný rádce pro rodiče i učitele. Knížka je přehledně rozdělená podle věku od předškolního po střední školu. Autorky radí rodičům, co čeká děti u vyšetření, s jakými úskalími se mohou setkat ve škole i ve společnosti, jak přistupovat k dětem i k poruše, učitelům radí, s jakými komplikacemi se setkávají děti i rodina vždy se specifiky pro daný věk. Dále jsou zde rady pro rozvíjení sluchové i zrakové percepce, grafomotoriky.

Určeno pro rodiče a učitele.

Specifické poruchy učení

Zdena Michalová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2016

Začátek knihy je věnován teorii poruch učení, různým definicím a terminologii u nás i v zahraničí, vzhledu do historie péče o dyslektiky u nás i ve světě, příčinám poruch učení, teoretickým modelům a přístupům, charakteristice jednotlivých poruch učení. Hlavní část knihy je ale věnována mnoha konkrétním radám, jak k problematice přistupovat v praxi, a to nejen na 1. stupni ZŠ, ale také na 2. a 3. stupni vzdělávání. Autorka vychází z vlastních bohatých zkušeností poradenské praxe a aktuální legislativy. Uvádí také vhodné metody

při výuce cizích jazyků, metody prevence vzniku SPU, projevy a možnosti minimalizace dopadů poruch učení u dospělých a věnuje se problematice poruch chování a ADHD.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, rodičům.

Specifické poruchy učení na 2. stupni základních škol (použitelné i pro střední školství)

Drahomíra Jucovičová, Hana Žáčková, Hana Sovová

D+H, Praha, 2007

Autorky se věnují specifikům práce s dětmi se specifickými poruchami učení na 2. stupni (ev. SŠ). Uvádějí, jak poruchy učení ovlivňují školní práci i domácí přípravu dětí staršího školního věku, nastiňují cíle a způsoby reedukační péče v tomto věku, podávají konkrétní rady k výuce českého jazyka (i jeho jednotlivých složek - gramatiky, literární výchovy, slohu – a konkrétního učiva, se kterým mívají děti problémy), také k výuce matematiky, naukových předmětů a výchov včetně možností hodnocení.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

SPU a ADHD

Dita Janderková, Jitka Kendíková, Jarmila Klégrová, Iva Strnadová, Jana Swierkoszová, Zdenka Ženatová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2016

Publikace popisuje příznaky jednotlivých poruch učení a ADHD, věnuje se diagnostice, uvádí doporučené přístupy k dětem s poruchami učení i k dětem hyperaktivním, popisuje poměrně stručně postup reedukace, věnuje se také specifikům vzdělávání dětí s SPU na druhém stupni ZŠ, kde mimo jiné také zdůrazňuje důležitost metakognitivních dovedností. Závěr publikace patří dalšímu vzdělávání žáků s SPU – volbě střední školy, přípravě na přijímací zkoušky a úpravě podmínek přijímacích zkoušek, legislativě atd.

Určeno pedagogům, ev. speciálním pedagogům, rodičům.

Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení

Věra Pokorná

Portál, s. r. o., Praha, 1997

První vydání knihy jedné z našich nejznámějších autorek, která se touto problematikou zabývá. Velmi komplexně pojatá publikace seznamuje s výsledky a koncepcemi zahraničních výzkumů německy i anglicky psané literatury jak v etiologii, tak v nápravné péči, definuje poruchy učení, přičemž upozorňuje na problémy s terminologií, věnuje se poruchám dílčích funkcí, diagnostice, uvádí zásady a způsoby nápravy poznávacích funkcí, čtení, psaní i matematických dovedností, seznamuje se zahraničními programy Grace Fernaldové, Jean Ayresové, Brigitte Sindelarové, Georga Spiela, Wolfganga Simona, Reuvena Feuersteina, D. H. Scotta aj.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům a další odborné veřejnosti, ev. rodičům.

Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování

Věra Pokorná

Portál s. r. o., Praha, 2001

Přepřpracované a rozšířené vydání předchozí knihy. Doplněna je především o kapitolu, která se věnuje poruchám chování (hyperkinetickým poruchám) jako samostatné poruše, nejen v souvislosti s poruchami učení.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům a další odborné veřejnosti, ev. rodičům.

Vývojové poruchy učení v dětství a v dospělosti

Věra Pokorná,

Portál s. r. o., Praha, 2010

Autorka se tentokrát zaměřuje nejen na problém poruch učení u dětí, ale také u dospívajících a v dospělém věku. Jedním z cílů této knihy je seznámit odborníky se zahraničními zkušenostmi s prací s dospělými klienty. Doplnjuje předchozí knihy o zkušenosti autorů

amerických, zdůrazňuje přitom posun k integraci jednotlivých přístupů. Autorka také reflektuje situaci v České republice, nabízí způsoby diagnostiky a přístupy k nápravě poruch učení u dětí, ale i u adolescentů a dospělých.

Určeno speciálním pedagogům, odborné, ev. i laické veřejnosti.

Žáci se specifickými poruchami učení na 2. stupni ZŠ

- Český jazyk a cizí jazyky
- Společenskovědní vyučovací předměty
- Přírodovědné vyučovací předměty

Lenka Krejčová, Zuzana Bodnárová

Dys-centrum, Praha o.s., 2015

Tři metodiky, ve kterých autorky popisují, jak poruchy učení ovlivňují výuku dítěte ve starších ročnících. Vysvětlují, s jakými obtížemi se děti potýkají a jak jim mohou učitelé pomoci – předkládají vhodné metody při osvojování nového učiva, ukazují možnosti, jak tvořit zápisy nového učiva nebo jejich alternativní formy, jak ověřovat znalosti, jaké kompenzační pomůcky lze využít atd.

Určeno učitelům, ev. rodičům.

4.2 Materiály pro rozvoj percepčně kognitivních dovedností

Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení

Věra Pokorná

Portál s. r. o., Praha, 1998

Kniha podává přehled nápravných technik k rozvíjení poznávacích a kognitivních funkcí i následně čtení a matematických dovedností. Dvě třetiny publikace tvoří přílohy s konkrétními úlohami.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Cvičení pro dyslektiky VI.

Cvičení pravo-levé orientace

Olga Zelinková

Nakladatelství DYS Olga Zelinková, Praha, 2011

Sešit úkolů, v němž děti procvičují, co je vpravo, co je vlevo. Vybarvují každou stranu obrázku jinou barvou, rozhodují, kam jede auto, vlak, kolo..., vyhledávají správný tvar písmen, procvičují orientaci na ploše pomocí pojmů vlevo nahoře, vpravo nahoře, vlevo dole, vpravo dole, doplňují a čtou číselnou osu zleva doprava i zprava doleva, orientují se v plánu „cesty“ atd.

Určeno speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Koncentrace pozornosti

Vlasta Rezková, Olga Zelinková, Lucie Tumpachová

Pražská pedagogicko-psychologická poradna, Praha, 2013

Zábavné úkoly, které mají za úkol naučit děti soustředění na daný úkol. Děti obtahují různými barvami různé typy čar, které se navzájem překrývají, překreslují obrazce do čtvercové sítě, vyhledávají v řádcích písmen daná písmena, přesně dané shluky písmen nebo daná slova, hledají stejné obrazce, dokreslují podle vzoru, hledají chyby v umístění tvarů, chybějící části apod.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Kuliferda

Zrakové vnímání I (PS 1)

Věra Gošová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2013

Pracovní sešit, který v zábavných úkolech rozvíjí vnímání posloupnosti, rozlišování figury a pozadí, vnímání tvarů včetně reverzních, logické myšlení...

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Kuliferda

Orientace (PS 7)

Věra Gošová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2013

Děti dokreslují podle osově souměrnosti, podle vzoru, podle zadání (procvičování předložek na, pod, vedle, za), vyhledávají stejnou sérii obrázků...

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Kuliferda

Sluchové vnímání I (PS 8)

Věra Gošová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2013

Pracovní sešit tvoří z velké části pracovní listy s obrázky, zadání úkolů k nim je na „čtecím listě“ na zadní straně obálky. Úkolem dětí je podle přečteného zadání rozhodnout, který obrázek je správný, o kterém obrázku byla nebo naopak nebyla řeč, číslují obrázky podle pořadí, jak je slyšely, vyhledávají slabiky v názvech obrázků, tvoří věty na podobně znějící slova.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Kuliferda

Sluchové vnímání II (PS 9)

Věra Gošová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2013

Děti určují první slabiku nebo písmeno věcí nebo zvířátek na obrázcích, vyhledávají ty, které začínají stejně, vymýšlejí slova na danou hlásku, pak hledají obrázky, končící na danou hlásku, určují, kterou hláskou končí věc nebo zvíře na obrázku, hrají slovní fotbal (nejprve obrázkový), rozhodují, zda v daném slově slyší určitou hlásku nebo ne...

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Kuliferda

Pozornost I (PS 10)

Věra Gošová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2013

Děti rozlišují překrývající se obrázky, sledují dráhu aut, let motýlů nebo cestu myši za sýrem, hledají danou část obrázku, rozdíl v obrázcích, správné stíny, rozlišují odstíny, vybarvují podle šipek...

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Kuliferda

Pozornost II (PS 11)

Věra Gošová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2013

Děti dokreslují chybějící detaily podle předlohy, překreslují do čtvercové sítě, určují směr šipek, obtahují podle předkreslené předlohy, doplňují tečky berušek, spojují číslice podle

číselné řady, hledají podobné obrázky, stejná slova v řadách slov, dokreslují symboly k písmenům b-d-p-q, tečky dominovým kostkám...

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Kuliferda

Pozornost III (PS 12)

Věra Gošová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2013

Děti vyhledávají a rozlišují tvary mezi podobnými, luští zašifrované zprávy podle kódů v tabulce, hledají a počítají písmena, překreslují série tvarů podle vzoru, spojují velké a malé písmeno, vyhledávají dané série podobných písmen...

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Matematika a pozornost SPU

96 úžasných aktivit

Autor neuveden

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2018

Pracovní sešit obsahuje úkoly, zaměřené na rozvíjení zrakového vnímání a rozlišování, orientace na ploše, pojmů větší – menší, vpředu – vzadu, nahoře – dole, nácvik pravolevé orientace, rozlišování tvarů, posloupnosti atd. Děti vyhledávají dané tvary, dokreslují, co chybí, hledají rozdíly na obrázcích, řadí podle různých kritérií, spojují podle vzoru, dokreslují do daného počtu.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Nápravná cvičení II. - SPU

Kamila Balharová, Michaela Balogová Suchoňová, Zuzana Svobodová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2014

Publikace zaměřená na rozvoj pozornosti, orientace, zrakového vnímání. Je rozdělena do čtyř kapitol. Na začátku každé je metodický komentář, následují přílohy – pracovní listy. Pracovní listy tvoří obrázky, u nichž děti hledají rozdíly, orientují se v nich podle pojmů nahoře, dole, vlevo, vpravo, dokreslují, co v obrázku chybí. Dále jsou úkoly, rozvíjející rytmiku, zrakovou diferenciaci, zrakovou analýzu a syntézu, např. dokreslování písmen, sestavování písmen z čárek, rozstříhaná slova apod. Závěr publikace je věnován nácviku pravolevé orientace, uvedena jsou i dvě kineziologická cvičení k propojení mozkových hemisfér.

Určeno speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Nápravná cvičení SPU pro děti od 6 do 9 let

96 úžasných aktivit

Věra Gošová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2018

Úkoly v pracovních listech ke kopírování jsou zaměřeny na nácvik pravolevé a prostorové orientace, pozornosti, zrakového vnímání, odhadování množství a počítání, nácvik písmen, především b, d, p, q, vnímání hlásek ve slovech atd. Děti dokreslují obrázky nebo písmena, vyhledávají odlišné obrázky nebo tvary v řadách, vybarvují podle vzoru, vyhledávají a přepisují slova na pozadí, vymýšlejí rýmy, vymýšlejí slova podle daného rytmu, počítají obrázky nebo geometrické tvary, dopisují nadřazená slova, vyhledávají chyby v napsaných slovech, skládají slova z daných písmen a další.

Určeno speciálním pedagogům, ev. učitelům, rodičům.

Orientace v čase

Jiřina Bednářová, Richard Šmarda

DYS-centrum, Praha, 2010

Obsah publikace je zaměřen na vnímání časové posloupnosti v průběhu dne. Pracovní listy obsahují obrázky z 46 každodenních situací (vstávání, oblékání, skládání kostek, hra na hřišti, na pískovišti, příchod ze školky apod.) a pracovních situací. Každá situace je vyjádřena 3 obrázky s postupným dějem, tyto obrázky se ještě jednou opakují v dolní řadě, která je určena k rozstříhání. Horní řada se ponechává nerozstříhaná, slouží dítěti jako předloha při řazení.

Určeno předškolákům, speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Orientace v prostoru a čase pro děti od 4 do 6 let

Kdy to bylo, kde se stalo, medvídek se zatoulalo

Jiřina Bednářová

Edika, Brno, 2012

Jak napovídá název, je tato publikace určena především předškolákům, ale mnoho dětí s poruchami učení má problémy s orientací v prostoru a čase i při nástupu do školy. Na příběhu medvídky Pavlíky a holčičky Terezy, který čtou dětem rodiče, si děti uvědomí posloupnost činností v rámci dne, učí se orientovat na malém i větším prostoru (pomocí předložek, bludišť, zábavných úkolů), také rozvíjejí schopnost pozorně naslouchat, komunikační dovednosti, zrakové vnímání a grafomotoriku.

Určeno rodičům, pedagogům, speciálním pedagogům.

Orientace v prostoru a čase pro děti od 5 do 7 let

Kdy to bylo, kde se stalo, medvídě již nebloudilo

Jiřina Bednářová

Edika, Brno, 2019

Druhý díl povídání o malém medvídkovi Pavlíkovi, který se tentokrát vydává se svými dětskými kamarády Terezkou a Matýskem na výlet do hor. Děti plní úkoly zaměřené na dějovou a prostorovou posloupnost – řadí obrázky, vyhledávají obrázky, seřazené podle zadání, spojují body podle zadání, rozlišují obrázky vpravo – vlevo atd.

Určeno primárně předškolákům, lze využít v reedukaci při problémech dětí v daných oblastech speciálními pedagogy, rodiči.

Pavučinka

Soubor cvičení sluchového vnímání

Olga Zelinková

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2010

Jde o soubor 4 pracovních sešitů, jeden sešit orientační diagnostiky úrovně sluchové percepce a CD k sešitu 1 a 2. Tyto první sešity jsou určeny k nácviku sluchového vnímání. Dítě poslouchá jednotlivá cvičení na CD a plní zadané úkoly – poznává zvuky, dělí slova na slabiky, hledá rýmy, rozděluje spojená slova, počítá slova ve větách, zapisuje prostřední slabiku..., druhý sešit je zaměřen na analýzu a syntézu, manipulaci s hláskou ve slově. Sešit č. 3 – rozlišování délky samohlásek je mírně rozšířené Cvičení pro dyslektiky I., sešit č. 4 – rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni a rozlišování sykavek je mírně rozšířené Cvičení pro dyslektiky II., přidána jsou i cvičení na koncovky podstatných jmen ve 4. a 7. pádě.

Určeno speciálním pedagogům.

Pozornost

Zdena Michalová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2013

Soubor pracovních listů a metodického průvodce je určen dětem – sama autorka uvádí od třetí třídy - ale i dospělým s poruchou pozornosti. Děti hledají rozdíly, dokreslují podle předlohy, spojují slova s obrázky, doplňují do řádku podle vzoru, hledají chyby, v souborech tvarů počítají jednotlivé tvary nebo hledají ty nesprávně umístěné, vyhledávají daná čísla v řádku, chyby v abecedě atd. Důležité je držet se pokynů v metodice.

Určeno speciálním pedagogům, ev. učitelům a rodičům.

Pozornost, orientace, zrková percepce

Kamila Balharová, Michaela Balogová Suchoňová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2012 (edice Školní zralost)

Publikace je rozdělena do tří kapitol – Pozornost, Orientace a Obrázkové hádanky. Na začátku každé kapitoly je metodický komentář, jak pracovat s následujícími pracovními listy. Jak je uvedeno v názvu, jsou zaměřeny na rozvíjení zrkového vnímání, orientace, koncentraci pozornosti. Děti hledají rozdíly, obrázky obrácené, překrývající se, srovnávají počet apod.

Primárně je publikace určena učitelkám předškolního vzdělávání a rodičům předškoláků, velmi dobře je ale využitelná i speciálními pedagogy při reedukaci deficitů v uvedených oblastech, a to při skupinové reedukaci i v individuální práci.

Prostorová orientace

Jiřina Bednářová

Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2004

Pracovní listy jsou určeny k nácvičku pojmů vpravo – vlevo, nahoře – dole, vpředu – vzadu, uprostřed, posloupnosti (první, poslední, hned před, hned za...), orientace na ploše. Děti určují věci vpravo, vlevo, nahoře, dole, popisují cestu, vyhledávají čtverce se shodně

rozmístěnými obrázky v rozích, shluky písmen s určeným písmenem na určené pozici (první, poslední, uprostřed), spojují tečky do obrazců podle vzoru, orientují se ve čtvercové síti podle šipek, zakreslují tvary z paměti podle předloženého pořadí, skládají rozstříhané tvary atd.

Určeno speciálním pedagogům.

Předcházíme poruchám učení

Brigitte Sindelarová

Portál s. r. o., Praha, 2007

Příručka obsahuje metodiku a pracovní listy jednak k diagnostice, jednak k nápravě deficitů v dílčích funkcích, jež autorka považuje za základ poruch učení. Vývoj myšlení a učení přirovnává ke stromu, základní schopnosti – správné vnímání, pozornost, paměť atd. nazývá kořeny a kmenem, korunou pak komplexní získané schopnosti jako je řeč, čtení, psaní, počítání a později další znalosti z různých oborů, cizího jazyka... Aby mohla správně růst koruna, musí být v pořádku kořeny.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům v předškolním vzdělávání.

Rozvoj vnímání a poznávání 1, 2

Věra Pokorná

Portál, Praha, 2000

Soubor pracovních listů k publikaci Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení (stejná autorka, vydal Portál v roce 1998 a 2000). V této publikaci už jsou v podobě, kterou není třeba pro práci upravovat. Díl 2: nácvik matematických dovedností (postřehování množství, představa početní řady, vztahy mezi čísly, cvičení posloupnosti).

Rozvoj zrakového vnímání pro děti od 4 do 6 let

Jak krtek Barbora našel cestu domů

Jiřina Bednářová

Computer Press, Brno, 2009

Na příběhu krtka Barbory, který se vydal za svými dětskými kamarády Terezkou a Matýskem a na jeho úkolech děti procvičují zrakové vnímání. Hledají shodné tvary, určují směr, rozlišují překrývající se obrázky atd. Knížka navazuje na předchozí díl „Jak krtek Barbora uviděl svět“, který je určen dětem od 3 do 5 let a úkoly v něm jsou jednodušší. Tato publikace je primárně určena předškolákům, ale charakter úkolů je velmi dobře využitelný i při reedukaci poruch zrakového vnímání dětí v mladším školním věku. Zábavností dobře motivuje i k domácí práci.

Určeno primárně předškolákům, ale také speciálním pedagogům a rodičům.

Rozvoj zrakového vnímání pro děti od 5 do 7 let

Jak krtek Barbora pomohl objevit poklad

Jiřina Bednářová

Edika, Brno, 2019

Třetí díl příběhu krtka Barbory, Terezky a Matýska se spoustou úkolů, určený k rozvíjení zrakového vnímání, pravolevé orientace, rozlišování figury a pozadí, vnímání části celku, prostorové orientace atd. Úkoly jsou opět těžší než v předchozím díle, ale velmi zábavné, ideální i pro domácí práci.

Určeno předškolákům, speciálním pedagogům, rodičům.

Řeč a sluch

Jana Prokešová, Renata Nováková, Renata Klíčová, Kamila Balharová, Michaela Balogová Suchoňová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2012 (Edice Školní zralost)

První kapitola je zaměřena na poruchy řeči – dyslalii, opožděný vývoj, dysfázii, koktavost, mutismus, huhňavost, dysfonii a jejich vztah k poruchám učení. V teorii autorka nastiňuje příčiny poruch výslovnosti, vhodný přístup k poruchám a možnosti prevence a nápravy. Následují pracovní listy. Následující dvě kapitoly jsou zaměřeny především na rozvoj správné výslovnosti, přičemž je kromě motoriky mluvidel rozvíjen také fonematický sluch a paměť. V pracovních listech je vyvozována správná výslovnost hlásek, se kterými děti mívají problémy. Zároveň si děti také procvičují sluchové rozkládání slov na slabiky, určují hlásky na začátku, uprostřed a na konci slov, procvičují komunikační dovednosti a významově přesné pojmenování předmětů. Poslední kapitola je zaměřena na rozvoj sluchového vnímání se zrakovou oporou i bez ní a také koncentrace pozornosti.

Primárně je publikace určena učitelkám předškolního vzdělávání a rodičům předškoláků, lze ji dobře využít i v reedukační péči u dětí s poruchami řeči.

Shody a rozdíly

Zdena Michalová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2015

Soubor pracovních listů je zaměřen na zrakové vnímání, koncentraci pozornosti, paměť, orientaci v prostoru a procvičuje také grafomotoriku. Děti hledají rozdíly v obrázcích, dokreslují, co chybí, hledají stejný obrázek v množství podobných, zakreslují body nebo tvary do čtvercové sítě, poznávají obrázky a písmena, nakreslená tečkami nebo přerušovaně, čtou „rozstříhaná“ slova...

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Sluchové vnímání

Jiřina Bednářová

Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2008

Soubor pracovních listů, určených k rozvoji sluchového vnímání, metodika je umístěna na vnitřní straně obálky. Děti pojmenovávají obrázky, následně je vytleskávají po slabikách, určují jejich počet, porovnávají délku slov, spojují ta, která se rýmují, vyhledávají ta, která se nerýmují, určují hlásku na začátku, později na konci slova, skládají slovo z hlásek.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Sluchové vnímání

Zdeňka Michalová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2015

Pracovní sešit je zaměřen na rytmičtější a k rozvíjení sluchového vnímání využívá i zpěv a pohyb. Proto jsou v něm zařazeny i známé písničky, říkadla a rozpočítadla. U některých úkolů se pracuje se bzučákem. Další cvičení se zaměřují na slabiky a poté hlásky (zda je daná slova obsahují a kde jsou ve slově umístěny).

Určeno speciálním pedagogům, rodičům.

Sluchové vnímání

Rozlišování tvrdých a měkkých slabik

Martina Bělková, Miluše Jirušková

Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2011

Složka obsahuje listy se slovy, která obsahují slabiky di,dí/dy,dý; ti,tí/ty,tý; ni,ní/ny,ný.

Určeno speciálním pedagogům, ev. instruovaným rodičům.

Sluchové vnímání

Sluchová analýza a syntéza řeči

Miluše Jirušková, Martina Mejzlíková, Zuzana Pařenicová, Alena Vyskočilová

Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2011

Složka pracovních listů, obsahující slovní zásobu k procvičování analýzy a syntézy. Dospělý přeřikává slova po písmenech, dítě vysloví celé slovo.

Určeno speciálním pedagogům, ev. instruovaným rodičům.

Sluchové vnímání pro děti od 4 do 8 let

96 úžasných aktivit

Autor neuveden

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2017

Pracovní sešit je zaměřen na rozlišování hlásek a slabik ve slovech (první, poslední, obsažena či ne), určování počtu slabik, spojování slabik do slov, sluchovou paměť, rozlišování podobných slov atd. Prakticky každé cvičení pracuje s obrázky.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Šimonovy pracovní listy 1

Celkový rozvoj

Markéta Mlčochová

Portál, Praha, 1996

Pracovní sešit s předlohami pro kopírování byl vytvořen pro práci s dětmi s lehkým mentálním postižením, je využíván i pedagogy v předškolním vzdělávání. Obrázky jsou velmi jednoduché, úkoly jsou zaměřené na orientaci na ploše, pravolevou orientaci, poznávání a procvičování barev, rozvoj slovní zásoby, početních představ, zručnosti při stříhání, vnímání celku a části, paměti, myšlení. Ke každému pracovnímu listu je metodický návod.

Určeno předškolákům, využitelné pedagogy a speciálními pedagogy i při práci s dětmi s lehkým mentálním postižením.

Šimonovy pracovní listy 2

Obrázky, geometrické tvary

Markéta Mlčochová

Portál, Praha, 2002

Pracovní listy jsou podle autorky určeny dětem od 3 do 8 let, pracujeme s nimi podle dosažené úrovně konkrétních dětí. Jsou zaměřeny na rozvoj pozornosti, vnímání, zrakovou diferenciaci, zrakové analýzy a syntézy, myšlení i jemné motoriky, poznávání geometrických tvarů. Děti dokreslují, co chybí nebo podle vlastní fantazie, určují párové obrázky, určují obrázky otočené, ty, které k sobě patří, přiřazují stíny atd. Jednoduchostí obrázků jsou pracovní listy vhodné i k práci s dětmi s lehkým mentálním postižením.

Určeno předškolákům, speciálním pedagogům, ev. učitelům a rodičům.

Šimonovy pracovní listy 13

Zábavné počítání, hravá abeceda a poznávání světa

Eva Štanclová, Renata Frančíková

Portál, Praha, 2009

Pracovní sešit obsahuje 60 úloh, rozdělených do tří oddílů: první část je zaměřena na sluchové vnímání, hlásky, slabiky a slova, druhá část je matematická, obsahuje jednoduché úlohy na počet (ten děti zaznačují tečkami), třetí část s dětmi procvičuje pojmy blízko – daleko, vlevo – vpravo, nad - pod, dole – nahoře. Děti přitom provázejí dva kamarádi – Anička a Šimon.

Určeno předškolákům, učitelům, speciálním pedagogům, rodičům.

Školák se speciálními vzdělávacími potřebami

Jitka Kendíková

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2017

Příručka, která spojuje metodiku a pracovní listy. Metodika vychází z vyhlášky č. 27/2016 a ostatních aktuálních právních předpisů, které se týkají vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (úprava IVP, PLPP, ŠVP, hodnocení žáků...) Relativně stručně vysvětluje pojmy, uvádí druhy a náplň práce různých poradenských služeb a poradenských pracovníků, uvádí podpůrná opatření, možnosti hodnocení žáků s SVP, dotýká se (jako jedna z mála) také práce asistenta pedagoga. Hlavní část publikace tvoří ale pracovní listy, zaměřené na rozvoj pozornosti, paměti, komunikačních dovedností, orientace v prostoru a čase, ale také sociálních dovedností, emocí, vztahů a logického myšlení.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky

Daniela Švancarová, Anna Kucharská

Scientia, spol. S r. o., Praha, 2001

Test je určen dětem v posledním ročníku mateřské školy (na konci ročníku), kdy v případě nízkého dosaženého výkonu lze rodičům doporučit odklad školní docházky, nebo na začátku školní docházky, kdy lze zachytit děti s rizikem školní neúspěšnosti a na základě toho jim věnovat zvýšenou péči, rozvíjet percepční, kognitivní i motorické funkce, prodloužit předslabikářové období apod. Test se skládá ze 56 položek ve 13 subtestech. Součástí je také obrazový materiál, u některých úkolů se pracuje se bzučákem. Test se zadává individuálně a měl by trvat cca 20 – 30 minut. Většina úloh je zaměřena na sluchové vnímání (sluchová diferenciacce, délka, měkkost), dále zrakové vnímání, vnímání rytmu, krátkodobé zrakové paměti, artikulační obratnost, jemnou motoriku a tvoření rýmu.

Určeno speciálním pedagogům, zaškoleným učitelkám MŠ.

Zrakové rozlišování

Jiřina Bednářová

Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2003

Složka pracovních listů, zaměřených na vnímání rozdílů; děti vyhledávají shodné nebo naopak odlišné obrázky, tvary, dvojice tvarů či shluků písmen. Listy jsou rozděleny do tří částí, část A obsahuje obrázky větší, část B obrázky drobnější, část C obsahuje shluky písmen. Autorka doporučuje cvičení z různých částí střídat.

Určeno speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Zrakové vnímání

Optická diference I.

Jiřina Bednářová

DYS-centrum, Praha, 2010

Pracovní listy jsou určeny dětem v předškolním a mladším školním věku. Děti hledají stejné nebo odlišné obrázky nebo jejich skupiny. Trénují zrakové rozlišování, pravolevou orientaci, orientaci na ploše, vzájemné postavení ve skupině, částečně i vnímání množství, velikosti. Poslední karty jsou určeny k rozstříhání a použitelné pro hry loto nebo pexeso.

Určeno speciálním pedagogům, pedagogům v předškolním vzdělávání, ev. rodičům.

Zrakové vnímání

Optická diference II.

Jiřina Bednářová

DYS-centrum, Praha, 2010

Pracovní listy, v nichž děti ve věku cca od 3. třídy vyhledávají shodné nebo naopak odlišné tvary či shluky písmen. Procvičují nejen zrakové rozlišování, ale také vedení očních pohybů, pozornost, vnímání posloupnosti a pravolevé orientace.

Určeno speciálním pedagogům.

4.3 Materiály pro reedukaci dyslexie

Astronomie bez dalekohledu

Kamila Balharová, Zdeněk Prokš

DYS-centrum Praha, o.s., 2013

Knížka je obsahově zaměřena – jak je zřejmé i z názvu – na náš nejbližší vesmír, proto je určena především k práci s dětmi na 2. stupni. V krátkých textech se děti dozvědí mnoho zajímavostí o hvězdách a souhvězdích, planetách a také bájích starých Řeků, které se k nim vážou. Za každým textem následují úkoly, které ověřují porozumění textu. Na konci knihy je slovníček odborných výrazů s vysvětlením, katalog všech popisovaných souhvězdí i s jejich obrázky a rejstřík pojmů. V každé kapitole jsou použity tři různé typy písma pro snadnější orientaci, autoři doporučují si všimnout, který typ písma se dětem čte nejlépe a ten pak využívat při vlastní tvorbě textů na počítači samotnými dětmi. Některá slova jsou v textu také vyznačena tučně pro lepší orientaci i snadnější čtení.

Určeno speciálním pedagogům, rodičům, ev. k domácímu procvičování čtení.

Cvičení pro dyslektiky IV.

Rozlišování b – d – p

Olga Zelinková

Nakladatelství DYS Olga Zelinková, Praha, 2011

První stránky sešitu procvičují písmena b, d a p, každé zvlášť – děti je vyhledávají ve slovech, v různém pozadí, píší do křížovek. Následují úkoly, v nichž děti rozlišují písmena b a d – spojují slabiky s obrázky, se správným písmenem, dopisují k nim psací tvary, přepisují slova, doplňují správná písmena do slov atd. Závěrečné stránky jsou věnovány procvičení písmene p.

Určeno speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Cvičení pro dyslektiky V.

Čtenářské tabulky

Olga Zelinková

Nakladatelství DYS Olga Zelinková, Praha, 2008

Jde o složku pracovních listů, na nichž jsou slabiky a slova, určená k procvičování čtení. Na lichých stránkách jsou seřazeny do sloupců, dítě čte v řádcích i sloupcích a také podle zadání – např. slovo ve 3. sloupci na 8. řádku. Na sudých stránkách je řazení do řádků. Součástí jsou také úkoly na porozumění významu slov, rýmy, dělení na slabiky atd.

Určeno speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Cvičení pro rozvoj čtení

Pavel svoboda

Portál, Praha, 2008

Publikace je plná zábavných hříček s písmeny, luštění a rébusů pro začínající čtenáře. Cílem je nacvičit správné oční pohyby, nutné k plynulému a správnému čtení, přitom se děti nejen pobaví, ale také se dozvedí spoustu nových pojmů a názvů a každý z nich může být dobrou motivací pro touhu získat další informace – nejlépe zase čtením. Málo známé pojmy také zabraňují odhadování výsledků. Symboly přesýpacích hodin označují různé náročnosti cvičení.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Cvičné texty pro nácvik plynulého čtení

Zdeněk Martínek

Blug, Benešov, 2005

Soubor bajek a pohádek se stoupající délkou je určen k procvičování čtení začínajícím čtenářům i dětem s dyslexií. Texty jsou psány velkým písmem, obsahují hodně přímé řeči (vhodné pro čtení ve skupině). Za texty následují úkoly (doplňování slov do vět, grafický záznam slov, vyhledávání b-d, otázky k textům, rýmující se slova, vyhledávání slov správně napsaných atd.) Zařazeny jsou i jazykolamy, básničky, hádanky.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, rodičům.

Číst a psát se naučím! 1

Libuše Kubů

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2009

Autorka uvádí řadu námětů na hry (pro jednotlivce i kolektiv třídy), tipy na usnadnění zapamatování učiva, se kterým mívají děti s dyslexií problémy, soubory slov k procvičování, krátké texty a říkanky ke čtení atd. Na začátku se zaměřuje na hry a cvičení s písmeny, především s těmi, která se dětem často pletou, další procvičovaná oblast je práce se slabikami, následují slabiky bě, pě, vě, mě. Následuje část věnovaná slovům, jejich významu, oddělování jednotlivých slov. Poslední část se zabývá podstatnými a přídavnými jmény, vyjmenovanými slovy, pádovými otázkami, osobními zájmeny.

Určeno pedagogům, speciálním pedagogům.

Číst a psát se naučím! 2

Cvičení, upoutávky, hry, pohádky aj. pro dyslektiky

Libuše Kubů

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2011

První část knížky se zabývá správnou výslovností – hlásek, samohlásek, dynamikou věty, melodií, znělostí, spodobou apod., pohybovými cvičeními před začátkem psaní, orientací v prostoru a čase. Před úkoly jsou informace pro učitele nebo rodiče. Druhá část je tvořena příběhy, pohádkami, básničkami, scénářem k minimuzikálu a scénkami pro loutky.

Doprovodné úkoly jsou zaměřené spíše na rozvoj vyjadřování, slovní zásoby a obecného přehledu. Je nutné vybírat, který text je vhodný právě pro daného žáka (žáky). Dobře využitelné pro práci se skupinou nebo běžnou třídou.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům 1. stupně a rodičům.

Čítanka pro dyslektiky

Hana Treuová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 1994

Čítanka začíná opakováním písmen, čtením slabik, doplňováním slabik, tvořením jednoduchých slov z písmen nebo slabik. Současně je prokládána doplňovačkami, říkankami, hádankami apod. Texty se postupně prodlužují, postupně převažují pohádky a bajky, stále jsou doprovázeny otázkami a náročnějšími slovy k procvičování. Obsahově odpovídají mladšímu školnímu věku.

Určeno především speciálním pedagogům a učitelům, ev. rodičům.

Čtenářské tabulky

Josef Novák

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2007 (Dříve vydány pod názvem Čtenářské tabulky – Základní a Rozšiřující soubor, 1995, 2000, 2002)

Soubor slabik, slov, vět a kratičkových textů, určených k procvičování čtení. Slova jsou seřazena do sloupců, řádků nebo obrazců a jsou vytištěna černě na žlutém podkladu (optimální barevná kombinace). Pracuje se asi 10 minut, začíná se nácvičením čtení nesmyslných slov, vyhledáváním slov začínajících na určité písmeno apod. K práci využíváme kartičku, kterou odkrýváme (a znovu zakrýváme) text. Tabulky lze využít i u dětí na hranici mentálního postižení nebo u dětí na 2. stupni ZŠ.

Určeno speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Čtení bez bulení

Ivana Knetlová

Pedagogicko-psychologická poradna Step s. r. o., 2017

Knížka s podtitulem „Motivační čítanka pro začínající čtenáře“ je sestavena z krátkých textů, které obsahují jen krátká a jednoduchá slova (max. dvouslabičná, bez souhláskových shluků), slova s dvojháskami au, ou jsou barevně zvýrazněna. Text je vždy napsán na levé straně pouze velkými tiskacími písmeny, na pravé straně běžným způsobem. Záměrem bylo sestavit čítanku jednoduchou, kterou brzy zvládnou i děti s obtížemi a tím posílit jejich pocit úspěchu a motivaci ve čtení pokračovat.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Čtení mě baví I

Zachráněná vrána, Myš a lev

L. Štěrbová, O. Zelinková

Nakladatelství DYS Olga Zelinková, Praha, 2011

Pracovní sešit tvoří dva základní texty, na které posléze navazují úkoly – děti vyhledávají slova, která se do textu významově nehodí, skládají slova ze slabik, škrtají slova nesprávně napsaná, doplňují vynechaná písmena, slova, skládají slova ze zpřeházených písmen, dokončují věty, vypravují příběh vlastními slovy.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Čtení mě baví II

Přelet Atlantiku, Martinův sen

Olga Zelinková

Nakladatelství DYS Olga Zelinková, Praha, 2010

I tentokrát se pracuje postupně se dvěma texty, obsahově určenými starším dětem. Na začátku děti nacvičí čtení obtížných slov (správným seřazením slabik), teprve potom čtou text.

Po běžným způsobem napsaném příběhu je zařazen stejný text, napsaný různými typy písma i v rámci jednoho slova (zapojení pravé hemisféry). Následují úkoly motivační, obrázek letadla a jeho popis (orientace na ploše). V dalších úkolech opět děti vyhledávají slova špatně napsaná nebo nepatřičná, čtou text napsaný menším písmem, počítají slabiky v náročnějších slovech, doplňují vynechaná písmena, nahrazují určitá slova v textu synonymy, odpovídají na otázky vztahující se k textu.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Čtení pro mne

Jiřina Bednářová

Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 1999

První listy obsahují tabulky s písmeny (tiskacími i psacími), ve kterých dítě vyhledává a barevně označuje ta písmenka, která mu dělají potíže. Další pracovní listy pak obsahují krátké texty – hádanky, říkanky, vtipné básničky, povídky, bajky. Na pravé straně textu jsou vybrána slova, která jsou náročnější a děti jejich čtení dopředu nacvičí.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Čtení, psaní, malování 1

Daniela Švancarová

DYS-centrum ve spolupráci s nakladatelstvím Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2007

Soubor čtyř publikací Čtení, psaní, malování autorka sama nazývá alternativními pracovními sešity pro prvopočáteční výuku čtení a psaní. Jsou sestaveny podle obsahu učiva 1. ročníku, ale tak, aby vyhovovaly i dětem s pomalejším, nerovnoměrným vývojem, s rizikem vzniku SPU, s potřebou individuálního přístupu, a to jednak k docvičování probíraného učiva, jednak ve vyšších ročnících jako nápravný program. Pracovní listy v 1. díle obsahují např. známé pohádky v obrázcích k domalování, rozstříhání, znovu sestavení a převyprávění, úkoly k učivu o slovech a větách, říkanky, procvičování písmen (jen velké tiskací souhlásky), děti rovněž procvičují vnímání pravolevé orientace, hledají odlišnosti, dokreslují, co chybí...

Z grafomotorických cviků jsou postupně řazeny cvičení na uvolnění ruky, nácvik základních tvarů, nácvik psaní některých tiskacích písmen a číslic.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Čtení, psaní, malování 2

Daniela Švancarová

DYS-centrum, Praha, 2008

V 2. díle se autorka zaměřuje na samohlásky, opět zpočátku jen velké tiskací, jejich délku, tvoření slabik s jednotlivými samohláskami, pak samohlásky ve všech tvarech, malé i velké, tiskací i psací. Grafomotorické úkoly nacvičují tahy, ze kterých se písmena skládají, pomocí obtahování, pak jsou nacvičovány i psací tvary samohlásek.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Čtení, psaní, malování 3

Daniela Švancarová

DYS-centrum, Praha, 2011

Ve 3. díle se děti seznamují se všemi tvary všech písmen, začínají číst i psát slova. Návčik psaní je opět řešen obtahováním předepsaných písmen, slov i celých vět. Sešitem děti provází malý mimozemšťánek Ufi, kterému mají děti vysvětlit obrázky z našeho světa, významy slov, fungování věcí.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, rodičům.

Čtení, psaní, malování 4

Daniela Švancarová

DYS-centrum, Praha, 2012

Poslední díl řady se věnuje písmenům s háčky – d', t', ň, ě a slabikám dy, ty, ny, di, ti, ni.

Během čtyř ročních období provedou děti sešitem dva lesní skřítkové – Dytýk a Ditinka.

Návčik psaní stále řešen obtahováním slov i vět, dále doplňováním chybějících háčeků a čárek nebo dopisováním slov do vět.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Čtení s porozuměním a hry s jazykem

Čteme se skřítkem Alfrédem

Jiřina Bednářová

Edika, Brno, 2015

Pohádková knížka a pracovní sešit plný zábavných úkolů. V Naschválově se usadil skřítek Alfréd a vyvádí dětem i dospělým psí kusy, které po něm mají děti napravit, nebo pro ně chystá různé úkoly, rébusy, překvapení. Na každé stránce si děti nejdřív přečtou pokračování knížky (motivační text k procvičení čtení), následuje úkol (instrukce jsou na stránce dole). Děti přiřazují slova nebo věty k obrázkům podle významu, vybírají správná slova do vět, tvoří slova z obrázků, vybírají slova, která mezi ostatní nepatří atd. Na konci knížky jsou uvedeny instrukce k nácviku čtení, díky nimž si budou vědět rady i rodiče nebo jiní dospělí, pracující s dítětem.

Určeno speciálním pedagogům, rodičům, ev. učitelům.

Čtu a vím o čem

Iva Nováková

Portál, s. r. o., Praha 2014

Publikace má podtituly Pracovní sešit k rozvíjení čtení s porozuměním, Luštění pro malé čtenáře. Obsahuje texty – pohádky, povídky, k nim se následně vztahují tajenky k vyluštění a další úkoly, např. dokreslování podle instrukcí. Obsahově pro 1. stupeň ZŠ, velmi dobře využitelná i v běžných hodinách čtení.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, rodičům.

Dyslektická čítanka pro 1. - 2. ročník (původní název Základy čtení I)

Zdeňka Michalová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2015

Čítanka a pracovní list v jednom, určená především pro 1. ročník nebo procvičování ve 2. ročníku. Zábavné úkoly rozvíjejí zrakové vnímání, pomocí barevných obrázků podporují zapamatování tvarů písmen. Důraz je kladen na analýzu a syntézu, porozumění textu. Předpokládá se práce s bzučákem.

Určeno pro speciální pedagogy, učitele i rodiče.

Dyslektická čítanka pro 2. - 3. ročník (původní název Základy čtení II)

Zdeňka Michalová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2015

Čítanka s úkoly, podle slov autorky určená v 1. ročníku k docvičování čtení po zvládnutí písmen, ve 2. ročníku pro děti s různými obtížemi ve čtení. Texty jsou doplněny spoustou úkolů, které mají vést k porozumění textu. Střídají se texty psané různými typy písmen, tajenky, doplňovačky, rébusy (zapojení obou hemisfér). Předpokládá se práce s bzučákem.

Určeno pro speciální pedagogy, učitele i rodiče.

Dyslektická čítanka pro 4. - 5. ročník

Zdeňka Michalová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2017

Čítanka a následné úkoly, které zábavnou formou (křížovky, doplňovačky, spojovačky...) procvičují čtení včetně obtížných slov, prověřují porozumění textu, upevňují gramatické jevy atd. Texty jsou náročností i obsahem přizpůsobeny danému věku dětí – pohádky, povídky, bajky. Při práci se předpokládá přímá práce učitele s dítětem.

Určeno pro speciální pedagogy, učitele, ev. i rodiče.

Dyslektická čítanka pro 6. - 7. ročník

Zdeňka Michalová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2017

Čítanka obsahuje texty náročnější obsahem, délkou i obsaženými slovy. Z tohoto důvodu je nutná přítomnost dospělého – učitele nebo rodiče. Texty jsou voleny tak, aby děti zaujaly a bylo snadné je ke čtení motivovat. K textům jsou opět připojeny úkoly k procvičování, zaměřené především na porozumění a rozvoj vlastního vyjadřování.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Dyslektická čítanka pro 8. - 9. ročník (Původní vydání jako Čítanka pro dyslektiky IV)

Zdeňka Michalová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2016

Čítanka je sestavená podobně jako předcházející. Délka textů se nezvyšuje, ale jsou obsahově náročnější, měly by vést žáka k práci s odbornými výrazy a důležitými informacemi (i pomocí slovníků, encyklopedií, atlasů apod.), autorka záměrně vede děti k rozvoji písemného projevu. Na to (nejen) se zaměřují úkoly k textům. Děti by měly pracovat pod vedením dospělého.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Dyslexie

Aktivity pro děti se specifickou poruchou učení

Dita Nastoupilová

Fragment, Praha, 2017

Knížka je sestavená ze sedmi kapitol. Každá začíná obrázkem nějaké známé hry – panák, ringo, kuličky..., děti mají o obrázku povídat a odhadovat, o čem asi budou číst. Následuje krátký text formou příběhu nějakého dítěte k této hře. Následují otázky k textu a úkoly – dělení slov ve větách, skládání slov ze správných kuliček, vybírání vhodných slov v tvrzeních podle textu, dokreslování obrázků podle nalezených slov atd.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Dyslexie

Aktivity pro děti se specifickou poruchou učení pro 4.-5. ročník ZŠ

Dita Nastoupilová

Fragment, Praha, 2019

Další knížka této autorky se opět vrací ke hrám z časů autorčina mládí, jako je Honzo, vstávej, Šlapák, Čára a další. Krátké texty – příběhy dětí jsou doplněny obrázky, otázkami na porozumění, přesmyčkami, rozdělováním slov ve větách z textu, osmisměrkami, úkoly na vyhledávání slov v textu, správné řazení slov ve větách a dalšími úkoly. Kromě základního cíle pomoci dětem s dyslexií při nápravě jejich poruchy bylo jedním z dalších cílů autorky zapojit do spolupráce nenásilnou a zábavnou formou také rodiče.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům a rodičům.

Dyslexie

Texty a hry pro děti s dyslexií

Marie Černá, Iva Strnadová

Fragment, Havlíčkův Brod, 2006

Knížka je složena z 15 kapitol. Každá je uvedena povídkou s dětem blízkou tematikou (Na chatě, Pouť, ZOO aj.). Za každou pak následuje řada úkolů, kdy děti v roli detektiva např. hledají slova, písmenka, nesmyslné věci, odpovídají na otázky, řeší křížovky, rozdělují slova ve větách atd. Tematicky určena pro 1. stupeň, dala by se použít i u dětí s oslabením kognitivního výkonu.

Určena pro speciální pedagogy, učitele i pro práci s rodiči.

Dyslexie

Detektivní úlohy pro malé čtenáře

Marie Černá, Iva Strnadová, ilustrace Milan Starý

Fragment, Havlíčkův Brod, 2011

Druhé, naprosto totožné vydání. Liší se jen obálkou a podtitulem.

Fíovo čtení

Kamila Balharová

Wolters Kluwer, a. s., Praha, 2015

Knížka vznikla jako pomocný materiál pro děti, které se ve škole učily číst genetickou metodou, ale čtení jim dělalo problémy. Proto jako alternativu k tomuto způsobu výuky nabízí autorka čtení slov po slabikách. Protože analyticko-syntetickou metodou stále vyučuje čtení většina škol, je knížka vhodná i k docvičování čtení u ostatních dětí. Obsahuje 24 lekcí, každá z nich je rozdělena na 7 cvičení (procvičování na 1 týden, každý den jen chvíli). Dítě plní úkoly, patřící k dané lekci, úkoly jsou každý den stejné, jen s jinou skupinou slabik, dítě tedy brzy ví, co má dělat, což mu pomáhá získat jistotu a úspěch. Po týdnu se úkoly s další lekcí mění. Za odměnu si dítě vybarví každý den kousek připojeného obrázku. Sešitem provází děti žirafa Fí. Předpokládá se práce se bzučákem. Díky struktuře rozčlenění na každodenní úkoly je knížka velmi vhodná k domácí práci s rodiči.

Určeno rodičům, speciálním pedagogům.

Grafomotorika a čtení SPU pro děti od 6 do 9 let

96 úžasných aktivit

Autor neuveden

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2018

První téměř polovina sešitu se věnuje nácvičce grafomotoriky – děti dokreslují vlnky, hory, děšť, chybějící poloviny jednoduchých obrázků apod. Další úkoly jsou zaměřené na rozvoj

čtení, od vnímání prvních či posledních hlásek, přes práci se slabikami po práci s krátkými texty. Posledních cca 20 stran jsou úkoly totožné s těmi v publikaci „Sluchové vnímání pro děti od 4 do 8 let“.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Hrajeme si s písmeny

Rozlišování hlásek

Olga Zelinková

Nakladatelství DYS Olga Zelinková, Praha, 1997

Pracovní sešit je zaměřen především na úkoly, které rozvíjejí sluchové vnímání a spojení hláska – písmeno. Děti na obrázcích vyhledávají předměty (slova), která obsahují danou hlásku a určují její pozici ve slově.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Hry v českém jazyce – SPU

Ondřej Hník, Naděžda Kalábová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe s. r. o., Praha, 2014

Hlavním obsahem jsou „slovní karty“, na každé kartě je slovo nebo slovní spojení, úkolem hráčů je vytvořit smysluplný příběh ze slov na kartách. Hra se dá hrát v různých variantách. Rozvíjí schopnost formulovat mluvený projev, cvičí také paměť a tvořivost. Autor uvádí, že hru lze využít už na 1. stupni, původně byla ale určena dětem starším. Využít by se dala v hodinách slohu nebo literární výchovy. Druhá část publikace je nazvána Tvořivé hry s fantazií, autorka nabízí soubor her, činností, úkolů a aktivit využitelných v českém jazyce, matematice, výtvarné výchově nebo v družině pro děti na 1. stupni ZŠ.

Když dětem nejde čtení 1

Čtení slov s otevřenou slabikou

Stanislava Emmerlingová

Portál s r. o., Praha, 2011

Publikace obsahuje velké množství zábavně zpracovaných úkolů, které všechny obsahují pouze otevřené slabiky. Procvičují se dvojhlásky au, ou, slabiky di, ti, ni, dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě, vyvozují se předložky, víceslabičná slova. Děti doplňují slova, hledají nová, spojují a řadí podle různých pravidel, hrají si s rýmy. Zajímavé je i tzv. motorické čtení hned na začátku knížky (děti se učí „číst“ pomocí hry a prožitku). Na konci jsou texty k procvičení slov z otevřených slabik a otázky k porozumění. Úplně na závěr je zařazena metodika k práci a řešení úkolů.

Určeno především pro speciální pedagogy, ev. rodiče ve spolupráci s nimi. Využitelné i pro děti s oslabením kognitivního výkonu, ev. lehkou mentální retardací.

Když dětem nejde čtení 2

Čtení slov s uzavřenou slabikou

Stanislava Emmerlingová

Portál s r. o., Praha, 2000

Publikace s množstvím zábavných úkolů, tentokrát zaměřená na zvládnutí uzavřených slabik. Nápadité úkoly nejprve vyvozují a procvičují samostatná slova, tvořená uzavřenou slabikou, dále dále slova s uzavřenou slabikou na začátku slov, na konci slov, pak se dvěma uzavřenými slabikami, víceslabičná slova a čtení uzavřené slabiky se slabikotvorným r a l. Na konci publikace jsou opět zařazeny texty k procvičení a metodika s řešením úkolů.

Určeno především pro speciální pedagogy, ev. rodiče (ve spolupráci s nimi). Využitelné i pro děti s oslabením kognitivního výkonu, ev. lehkou mentální retardací.

Když dětem nejde čtení 3

Čtení slov se shluky souhlásek

Stanislava Emmerlingová

Portál s. r. o., Praha, 2007

Třetí čítanka – pracovní sešit navazuje na již zvládnutou čtenářskou úroveň. Podobně jako první dva díly je plná nápaditých úkolů, tentokrát zaměřených na slabiky (nejdříve otevřené, pak uzavřené) se dvěma souhláskami vedle sebe, nejprve na začátku, pak na konci slabiky, nakonec na slova s vícesouhláskovými shluky.

Určeno speciálním pedagogům, rodičům (nejlépe ve spolupráci se spec. pedagogy).

Využitelné i pro děti s oslabením kognitivního výkonu, ev. lehkou mentální retardací.

Kuliferda

Čtení I (PS 3)

Šárka Veselá

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2013

Pracovní sešit k zapamatování tvarů písmen, spojování písmen do slabik, čtení jednoduchých slov a následné postřehování je tvořen jednoduchými, přehlednými a zábavnými úkoly.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Kuliferda

Samohlásky I (PS 5)

Šárka Veselá

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2013

Úkoly jsou zaměřeny na rozeznávání samohlásek ve slovech a jejich délku. Pracuje se se bzučákem, děti třídí slabiky na krátké a dlouhé, zapisují je, dělají grafický záznam slov,

přiřazují slova ke grafickému záznamu, délku slabik si krokují krátkými a dlouhými kroky, vyhledávají další slova k zadaným grafickým záznamům.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Kuliferda

Samohlásky II (PS 6)

Šárka Veselá

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2013

Hned na začátku se děti naučí Morseovu abecedu, kterou posléze použijí v dalších úkolech. Opět se autorka zaměřuje na délku slabik, tentokrát delších slov. Děti rozlišují krátké a dlouhé slabiky, spojují správné slabiky ve slova, rozlišují správně a špatně napsaná slova, doplňují čárky nebo kroužky ve slovech i v souvislém textu, opravují chyby a známkují napsané „pohlednice“ ze školy v přírodě, doplňují krátké nebo dlouhé samohlásky do slov...

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Metody práce při úpravě poruch učení u dětí druhého ročníku základní školy

Eva Kubická

Grafie, spol. s r. o., Ostrava, 1994

Autorka ve své publikaci využívá zkušeností z výuky ve třídě pro děti se specifickými poruchami učení. Obsahuje nápady, využitelné nejen v reedukační péči, ale i v běžných hodinách českého jazyka a zaměřené na opakování abecedy, analýzu a syntézu jedno a dvouslabičných slov, čtení vět, intonaci, čtení a psaní slov podle délky, psaní i-í, y-ý po tvrdých a měkkých souhláskách, slova s -ě-, výslovnost a psaní souhlásek na konci a uvnitř slov, slovní druhy. Příloha obsahuje pracovní listy ke kopírování.

Nácvik čtení – SPU

Praktické materiály pro výuku žáků s SPU na 1. stupni ZŠ

Mgr. Veronika Krabsová, Mgr. Jana Wacková

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, Praha, 2014

Publikace pro děti 2. - 3. ročníků se skládá ze čtyř samostatných částí. Každá obsahuje metodiku, následovanou pracovními listy. Ty obsahují text ke čtení, nejprve se střídajícími se tučnými a obyčejnými slabikami, následují úkoly, zaměřené na porozumění textu – doplňování vět, doplňovačky, dělení spojených slov ve větách apod. Nakonec je text psaný běžným písmem.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům.

Nápravná cvičení – český jazyk a literatura

Vzděláváme žáky se speciálními vzdělávacími potřebami na 2. stupni ZŠ

Jitka Kendíková

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2018

Začátek publikace je krátce věnován teoretické části, autorka ale nepopisuje obecnou problematiku poruch učení typu dyslexie nebo dysortografie, zaměřuje se na konkrétní problémy, se kterými se učitelé a žáci potýkají a uvádí způsoby a možnosti, jak jim předcházet a jak s těmito dětmi pracovat v českém jazyce – mluvnici, literatuře i slohu. V praktické části jsou pracovní listy, zaměřené na učivo českého jazyka na II. stupni. Texty i úkoly jsou psány jednoduchým typem písma, zřetelně rozčleněné. Na začátku každého tématu je stručný, srozumitelný přehled formou tabulky. I praktická část je rozdělena na část mluvnickou, literaturu a sloh.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. k domácímu procvičování.

Nápravná cvičení SPU pro děti od 6 do 9 let

96 úžasných aktivit

Věra Gošová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2018

Úkoly v pracovních listech ke kopírování jsou zaměřeny na nácvik pravolevé a prostorové orientace, pozornosti, zrakového vnímání, odhadování množství a počítání, nácvik písmen, především b, d, p, q, vnímání hlásek ve slovech atd. Děti dokreslují obrázky nebo písmena, vyhledávají odlišné obrázky nebo tvary v řadách, vybarvují podle vzoru, vyhledávají a přepisují slova na pozadí, vymýšlejí rýmy, vymýšlejí slova podle daného rytmu, počítají obrázky nebo geometrické tvary, dopisují nadřazená slova, vyhledávají chyby v napsaných slovech, skládají slova z daných písmen a další.

Určeno speciálním pedagogům, ev. učitelům, rodičům.

Nauč mě správně číst

Hana Tymichová

Vydavatelství a nakladatelství Práce, Praha, 1996

Publikace je tvořena především pracovními listy, často určenými k rozstříhání, překládání apod., provázenými návodem, jak s nimi pracovat. Využití však je zcela na učiteli (nebo rodiči), úkoly lze různě modifikovat. Jsou rozčleněny do 10 okruhů: prostorová orientace, orientace vpravo – vlevo, zraková paměť, postřehování, sluchová paměť, rozlišování délky samohlásek, měkčení (rozlišování tvrdých a měkkých slabik), zraková a sluchová analýza, zraková a sluchová syntéza, nácvik čtení.

Určeno speciálním pedagogům i rodičům.

Neposedná písmenka

První čtení pro prvňáčky

Ludmila Strejčková

Fragment, Praha, 2015

Knížka, trochu připomínající slabikář, je určena předškolákům, ale také dětem se zpomaleným vývojem čtení, dyslexií nebo s poruchou výslovnosti. Je koncipována jako společné čtení rodičů nebo jiných blízkých osob spolu s dětmi. Dítě si zafixovává sluchovou i zrakovou podobu jednotlivých, i v textu zvýrazněných písmen nebo slabik. Knížka je vyprávěním předškoláka Pepiho o sobě a své rodině – Pepi je z námořnické rodiny, i když dnes bydlí v Čechách a na prázdniny jezdí na chalupu u Příbrami. Velký význam mají ilustrace Dalibora Vlacha.

Určeno především rodičům nebo jiným dospělým, kteří se s dětmi učí.

Postřehovací slabiky

Jiřina Bednářová

Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2002

Kartičky se slabikami jsou určeny k nácviku rychlého čtení slabik. Jsou seřazeny podle náročnosti do pěti skupin od nejjednodušších - otevřených slabik přes náročnější slabiky po shluky souhlásek. Listy je potřeba rozstříhat na jednotlivé slabiky.

Určeno speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I

Hana Treuová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 1998 (3., přepracované vydání)

Pracovní sešit zahrnuje úkoly k reedukaci dyslexie, dysgrafie a dysortografie. Začíná grafomotorickými cvičeními, která zároveň rozvíjejí orientaci v prostoru a vnímání posloupnosti, následují cvičení zaměřená na rozvoj zrakového vnímání – hledání shodných

obrázků, dokreslování částí vpravo i vlevo, vyhledávání obrázků stejných i polohou v prostoru, stejných geometrických tvarů, stejných písmen. Dyslektické úkoly jsou zaměřeny na rozlišování b-d-p, m-n, a-o, s-z-c, š-ž-č (doplňování písmen do slov, čtení slov, vyhledávání v řádku písmen i textu, skládání slov z písmen, postřehování hlásek na začátku a konci slov), dále na délku slabik (vymyšlení slov podle grafického záznamu, počítání slabik, skládání slov ze zpřeházených slabik, doplňování správných samohlásek apod.) Dysortografické úkoly jsou procvičují tvrdé a měkké slabiky, psaní slov se slabikami bě, pě, vě, mě, s párovými souhláskami a také vyjmenovaná slova.

Určeno původně k práci ve specializovaných třídách pro děti se specifickými poruchami učení, ale také všem speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce II

Hana Treuová, Hana Johnová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2001

Začátek pracovního sešitu je věnován úkolům zaměřeným na rozvoj zrakového vnímání – děti poznávají stejné geometrické obrazce, dokreslují podle vzoru, poznávají, které části tvoří daný celek. V dalších cvičeních pak děti skládají slova ze slabik, na slova tvoří věty, záměnou písmene hledají názvy českých měst, doplňují písmenka do pozdravů a jiných slov, hledají slova správně napsaná, z pomíchaných slov skládají věty, doplňují háčky a čárky, hledají chyby (měkké a tvrdé slabiky, slabiky bě, pě, vě, mě, párové souhlásky). Jsou zařazena i cvičení na druhy vět (doplňování znamének za větami), bludiště, cvičení s vyjmenovanými slovy, cvičení na určování rodu, čísla a pádu a vzoru podstatných jmen, určování slovních druhů.

Určeno opět původně k frontální práci ve specializovaných třídách, ale také pro samostatně pracující speciální pedagogy, učitele a rodiče.

Specifické poruchy učení

Soubor pracovních listů k nápravě dyslexie, dysortografie a dysgrafie na 1. stupni ZŠ

Mgr. Lenka Černá, PhDr. Lucie Tumpachová

Pražská pedagogicko-psychologická poradna, spol. s r. o., Praha, 2010

První pracovní listy jsou zaměřeny na analýzu a syntézu, další pak na procvičování gramatických jevů, tvrdých a měkkých slabik a jazykového citu zábavným způsobem. Děti rozlišují správně napsaná slova, vymýšlejí věty k obrázkům, doplňují do tabulek apod. Využitelné i v běžných hodinách českého jazyka.

Určené speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Tabulky ke čtení I., II., III.

Vladimír Linc

Nakladatelství Scientia, spol. s r. o., Praha, 1995

Pracovní listy vznikly jako doplněk ke slabikáři „Naše čtení“ pro první tři ročníky tehdejších zvláštních škol. Jsou určeny k nácviku předslabikářových dovedností (1. díl), skládání slov ze slabik a z písmen a vět ze slov (2. díl), skládání slov složitějších, slov se slabikami di, ti, ni, dy, ty, ny, dě, tě, ně, používání slov ke komunikaci, doplňování slov podle významu vět atd. (3. díl). Součástí všech dílů jsou písmena, slova a slabiky, určené k vystřižení a skládání do předtištěných rámečků. Tabulky jsou jednoduché, přehledné, doprovázené obrázky.

Určeno primárně pedagogům, pracujícím s dětmi s lehkou mentální retardací, velmi dobře využitelné i speciálními pedagogy nebo učiteli běžných základních škol k docvičování čtení s pomalejšími žáky.

Učíme se číst a mluvit

Eduard Veselý

Oftis s r. o., Ústí nad Orlicí, 1996 (druhé upravené vydání)

Soubor velmi jednoduchých slov a textů, psaných velkými písmeny a často doprovázených obrázky. Primárně byly určeny k logopedickému procvičování, ale jsou zde zařazeny např. i cvičení k procvičování tvrdých a měkkých slabik. Jednoduchostí se velmi dobře hodí hlavně pro 1. ročník a také pro žáky s oslabením kognitivního výkonu až mentálním postižením.

Určeno logopedům, pedagogům 1. stupně i rodičům.

Učíme se číst s porozuměním

Pro žáky 2. až 5. ročníku základní a obecné školy

Rudolf Šup

Rudolf Šup, Praha, 2001

Publikace je rozčleněna na pět částí, v každé z nich pracuje dítě s textem jiným způsobem. V první části přiřazuje správný výrok k obrázkům (obrázky a texty z knížek O. Sekory Brouk Pytlík a J. Lady Bubáci a hastrmani). Ve druhé části jsou v textech vynechaná slova, která má dítě podle významu věty doplnit. Ve třetí části děti vyhledávají slova, která jsou v souvislém textu navíc, významově tam nepatří. Všechna tato vypsána slova pak dají dohromady „utajenou“ větu. Čtvrtá část rozvíjí schopnost vybírat z textu informace, řídit se jimi a orientovat se v situačním nákresu. Děti si přečtou příběh, na základě kterého plní úkoly – zakreslují do situačního obrázku za textem nebo odpovídají na otázky. Některé části textu čtou proto opakovaně (orientace v textu). V poslední části jsou články, ve kterých mají děti hledat odpovědi na následné otázky. Úroveň obtížnosti je rozlišena hvězdičkami.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Učíme se číst s porozuměním pro 5. ročník základní školy

Rudolf Šup

Rudolf Šup, Praha, 2000

V první části jsou opět do vět v textech (O. Hofman: Lucie, postrach ulice a J. London: Bílý Tesák) vložena slova navíc, která mají děti vyhledat a dále pak odpovídají na otázky z textu. Ve druhé části děti pracují podle napsaných pokynů, pokud možno samostatně – dokreslují do zadaného obrazce podle instrukcí, pokud úkol splní správně, vyjde jim určitý obrázek (všechny úkoly mají na konci publikace řešení). Součástí tohoto celku je i práce s „mapou“ (nákresem) a pojmy světových stran, kdy děti určují správnost tvrzení a odpovídají na otázky. Třetí část obsahuje články z médií (příloha MF DNES, zpráva ČTK, encyklopedie Larousse) populárně naučného charakteru. Děti zpracovávají získané informace – vyhodnocují tvrzení, odpovídají na otázky, ev. vyvozují vlastní závěry a vyhledávají další informace. Čtvrtá část učí děti používat informace číselné – orientovat se v tabulkách, seznamech, ordinační době apod., pomocí získaných informací děti odpovídají na otázky, vyhledávají nejvýhodnější kombinace, sestavují tabulky, porovnávají... Pátá část seznamuje s formuláři a dotazníky, děti vyplňují přihlášky, podací lístky, ale také vyhodnocují výsledek dotazníku. Poslední část má název Práce s informacemi. Děti mají vyčíst ze seznamu časopisů a novin, jak často vycházejí a odhadnout jejich obsah a v další lekci mají vyhledávat odpovědi ve třech článcích vybraných z publikací encyklopedického charakteru.

Určeno především učitelům, ev. speciálním pedagogům, rodičům.

Víš, co čteš?

Luštění s nácvikem pozorného čtení pro začínající čtenáře

Iva Nováková

Portál s. r. o., Praha, 2010

Publikace, zaměřená především na porozumění čteného textu. Čítanka a pracovní sešit v jednom obsahuje v první části čtrnáct krátkých pohádek, na které obsahově navazují luštěnky a dokreslovačky. V druhé části jsou různé zábavné úkoly, které děti plní podle přečtených instrukcí – luští tajenky, dokreslují obrázky.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, rodičům.

Zábavná cvičení pro rozvoj čtení

Pavel Svoboda

Portál s r. o., Praha, 2004

Publikace plná zábavných úkolů, které jsou zaměřeny na nácvik správných očních pohybů, podmiňujících správné a plynulé čtení a rozvoj zrakové diferenciace. Děti pracují nejprve pod dohledem dospělého, poté samostatně. Úkoly jsou relativně náročné na obecný přehled (znalost hradů, hvězd, pravěkých tvorů apod.), díky tomu si ale děti řešení nedomyšlejí a zároveň toto působí i jako motivace ke zjišťování dalších informací, nejlépe čtením.

Určeno speciálním pedagogům, rodičům, učitelům.

Zábavné čtení (nejen) pro dyslektiky

Miluše Jirušková

Edika, Brno, 2018

Kniha je roztríděna podle náročnosti do tří barevných oddílů. V nich každý dvojlist obsahuje na levé straně text ke čtení (z oblíbených dětských knížek) nebo hádanky a hry, na pravé straně úkoly k textu (spojovačky, doplňovačky, zpřeházená písmena apod.). Spolupráce s dospělým se předpokládá.

Určeno speciálním pedagogům, rodičům.

4.4 Materiály pro reedukaci dysgrafie

Cvičení pro rozvoj jemné motoriky a psaní

Pavel Svoboda

Portál s. r. o., Praha, 2009

Pracovní sešit je koncipován jako „škola pro závodníky“. Malé řidiče určitě „nastartuje“ už přečtení obsahu – zahřívání pneumatik, zkouška zrychlení a zpomalování, zkouška volantu a brzd, slalom mezi sloupky... završené závodními okruhy F1 a zahraničními rallye. Úkolem dětí je projíždět co nejpřesněji dráhy, vyhýbat se překážkám, naučit se měnit rychlost. Při rallye se měří čas. Na konci sešitu je několik labyrintů.

Určeno speciálním pedagogům, rodičům.

Čtení, psaní, malování 1

Daniela Švancarová

DYS-centrum ve spolupráci s nakladatelstvím Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2007

Soubor čtyř publikací Čtení, psaní, malování autorka sama nazývá alternativními pracovními sešity pro prvopočáteční výuku čtení a psaní. Jsou sestaveny podle obsahu učiva 1. ročníku, ale tak, aby vyhovovaly i dětem s pomalejším, nerovnoměrným vývojem, s rizikem vzniku SPU, s potřebou individuálního přístupu, a to jednak k docvičování probíraného učiva, jednak ve vyšších ročnících jako nápravný program. Pracovní listy v 1. díle obsahují např. známé pohádky v obrázcích k domalování, rozstříhání, znovu sestavení a převyprávění, úkoly k učivu o slovech a větách, říkanky, procvičování písmen (jen velké tiskací souhlásky), děti rovněž procvičují vnímání pravolevé orientace, hledají odlišnosti, dokreslují, co chybí... Z grafomotorických cviků jsou postupně řazeny cvičení na uvolnění ruky, nácvik základních tvarů, nácvik psaní některých tiskacích písmen a číslic.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Čtení, psaní, malování 2

Daniela Švancarová

DYS-centrum, Praha, 2008

V 2. díle se autorka zaměřuje na samohlásky, opět zpočátku jen velké tiskací, jejich délku, tvoření slabik s jednotlivými samohláskami, pak samohlásky ve všech tvarech, malé i velké, tiskací i psací. Grafomotorické úkoly nacvičují tahy, ze kterých se písmena skládají, pomocí obtahování, pak jsou nacvičovány i psací tvary samohlásek.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Čtení, psaní, malování 3

Daniela Švancarová

DYS-centrum, Praha, 2011

Ve 3. díle se děti seznamují se všemi tvary všech písmen, začínají číst i psát slova. Návčik psaní je opět řešen obtahováním předepsaných písmen, slov i celých vět. Sešitem děti provází malý mimozemšťánek Ufi, kterému mají děti vysvětlit obrázky z našeho světa, významy slov, fungování věcí.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, rodičům.

Čtení, psaní, malování 4

Daniela Švancarová

DYS-centrum, Praha, 2012

Poslední díl řady se věnuje písmenům s háčky – d', t', ň, ě a slabikám dy, ty, ny, di, ti, ni.

Během čtyř ročních období provedou děti sešitem dva lesní skřítkové – Dytýk a Ditinka.

Návčik psaní stále řešen obtahováním slov i vět, dále doplňováním chybějících háčeků a čárek nebo dopisováním slov do vět.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Dysgrafie

Dita Nastoupilová

Fragment, Praha, 2017

Sešit jednoduchých uvolňovacích cviků, každý tvar je uveden motivačním textem, ve kterém se děti něco zajímavého dozví – jak tancují včely, co je to kanafas nebo golf, jak se stavěly mosty... Autorka doporučuje začít na velký formát, teprve potom přejít k psaní do sešitu.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Dysgrafie

Aktivity pro děti se specifickou poruchou učení pro 4. - 5. ročník

Dita Nastoupilová

Fragment, Praha, 2019

I tento druhý sešit této autorky je určen k rozvoji grafomotorických dovedností. Tématicky jsou motivační texty zaměřeny na cestu lesem a to, s čím se v něm děti mohou setkat – zvířata a rostliny, rokle či most, krmelec, paseka... Texty jsou psány velkým tiskacím písmem pro usnadnění čtení. Opět autorka doporučuje začít nácvik na velký formát, teprve potom pokračovat v sešitě. Na konci sešitu uvádí i tipy na zábavné aktivity s dětmi v lese.

Ilustracemi sešit doprovodil Petr Šrédl.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Grafomotorika a čtení SPU pro děti od 6 do 9 let

96 úžasných aktivit

Autor neuveden

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2018

První téměř polovina sešitu se věnuje nácviku grafomotoriky – děti dokreslují vlnky, hory, déšť, chybějící poloviny jednoduchých obrázků apod. Další úkoly jsou zaměřené na rozvoj čtení, od vnímání prvních či posledních hlásek, přes práci se slabikami po práci s krátkými

texty. Posledních cca 20 stran jsou úkoly totožné s těmi v publikaci „Sluchové vnímání pro děti od 4 do 8 let“.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Jedním tahem

Jiřina Bednářová, Richard Šmarda

DYS-centrum, Praha, 2009

Složka 56 pracovních listů, na nichž jsou obrázky, které lze nakreslit jedním tahem. Jsou seřazeny od jednodušších ke složitějším. Jsou vhodné k rozcvičení ruky před kreslením nebo psaním.

Určeno předškolákům, učitelům, speciálním pedagogům, rodičům.

Kreslení před psaním

Jiřina Bednářová

Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 1998

Složka pracovních listů k nácviku grafomotoriky, především uvolňovacích cviků. Úkoly děti provází slon Bonifác, jsou řazeny podle náročnosti, v druhé polovině se úkoly grafomotorické propojují s nácvikem zrakového vnímání a rozlišování, početních představ a myšlení.

Určeno speciálním pedagogům, rodičům.

Na návštěvě u malíře 3. díl

Jiřina Bednářová

Computer Press, a. s., Brno, 2009

Pracovní sešit navazuje na předchozí díly. Děti opakují, co už umí (kruh, rovná a šikmá čára, vlnovka, spirála ve zmenšené velikosti) a přidávají další tvary – spodní smyčky, ležatou osmičku, šikmé čáry s prohnutím, smyčky v jiném postavení, jejich křížení, změna velikostí,

spojení horní a dolní smyčky, čáry se změnou směru, později nácvik prvků pro psaní písmen. Sešitem provází děti tužky pana architekta Cihličky a jejich kamarádky, pastelky Boženka a Máňa.

Určeno primárně předškolákům, velmi dobře využitelné pro procvičování při nácviku psaní i při reedukaci dysgrafie.

Nauč mě správně psát

Hana Tymichová

Vydavatelství a nakladatelství Práce, Praha, 1994

V úvodu autorka ve zkratce objasňuje pojem „lehká mozková dysfunkce“ a její vliv na schopnosti, ovlivňující psaní. Zdůrazňuje nutnost prvotního uvolnění ramene „psaním“ do vzduchu vestoje, uvádí postup nácviku psaní uvolňovacích cvičení a následně v písankách. Publikaci tvoří pracovní listy s jednotážkami.

Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I

Hana Treuová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 1998 (3., přepracované vydání)

Pracovní sešit zahrnuje úkoly k reedukaci dyslexie, dysgrafie a dysortografie. Začíná grafomotorickými cvičeními, která zároveň rozvíjejí orientaci v prostoru a vnímání posloupnosti, následují cvičení zaměřená na rozvoj zrakového vnímání – hledání shodných obrázků, dokreslování částí vpravo i vlevo, vyhledávání obrázků stejných i polohou v prostoru, stejných geometrických tvarů, stejných písmen. Dyslektické úkoly jsou zaměřeny na rozlišování b-d-p, m-n, a-o, s-z-c, š-ž-č (doplňování písmen do slov, čtení slov, vyhledávání v řádku písmen i textu, skládání slov z písmen, postřehování hlásek na začátku a konci slov), dále na délku slabik (vymyšlení slov podle grafického záznamu, počítání slabik, skládání slov ze zpřeházených slabik, doplňování správných samohlásek apod.) Dysortografické úkoly jsou procvičují tvrdé a měkké slabiky, psaní slov se slabikami bě, pě, vě, mě, s párovými souhláskami a také vyjmenovaná slova.

Určeno původně k práci ve specializovaných třídách pro děti se specifickými poruchami učení, ale také všem speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní

Milena Lipnická

Portál s. r. o., Praha, 2007

Publikace má podtitul „Preventivní program, který pomáhá předcházet vzniku dysgrafie“. Tvoří ho soubor 23 pracovních listů s grafomotorickými a didaktickými úkoly, určený k systematickému nácviku (nejen) grafomotorických dovedností. Didaktické úkoly jsou zaměřeny na motivaci, rozvoj sluchového a zrakového vnímání, taktilně-kinestetického vnímání, prostorové orientace a řeči. Grafomotorické úkoly nacvičují základní grafomotorické dovednosti – různé druhy rovných čar, obloučků, kroužků atd. Pracovní listy jsou zaměřeny na určité téma ve spojení s určitým písmenem a doprovázeny obrázkem.

Určeno pedagogům předškolního vzdělávání, učitelům 1. tříd a speciálním pedagogům.

Šimonovy pracovní listy 3

Dokreslování, uvolňovací cviky

Markéta Mlčochová

Portál, Praha, 2005

Pracovní listy, určené k nácviku grafomotorických dovedností – děti nacvičují rovné i křivé čáry, šikmé čáry, kruhy, vlnky atd, ale také pomáhají k rozvoji představivosti, vnímání detailů, paměti, prostorové orientace a myšlení – děti dokreslují detaily, které obrázkům chybí, překreslují obrázky v síti, dokreslují pozadí atd.

Určeno předškolákům, speciálním pedagogům, učitelům i rodičům.

Šimonovy pracovní listy 9

Grafomotorika a kreslení

Věra Pokorná

Portál, Praha, 2007

Pracovní listy byly vytvořeny k nácviku grafomotorických dovedností předškoláků i dětí s dysgrafií. Děti nacvičují vedení základních čar a tvarů – vodorovných, svislých i šikmých čar, kroužků, obloučků, oválů, spirál, nacvičené tvary pak použijí při kreslení.

Určeno předškolákům, speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Šimonovy pracovní listy 11

Grafomotorická cvičení – S tužkou Týnou na cestách

Klára a Jan Smolíkovi

Portál, Praha, 2010

Grafomotorická cvičení jsou seřazena podle náročnosti od jednodušších a většího formátu (houpačka, kolotoč, housenková dráha...) po náročnější a drobnější cviky (letokruhy na pařezech, dokreslování raketoplánu, krokodýlí zuby, znaky na brnění...). Každý pracovní list je uveden motivačním povídáním o tužce Týně, ale obsahuje i metodické vedení a další doplňkové úkoly a hry.

Určeno předškolákům, učitelům, speciálním pedagogům, rodičům.

Šimonovy pracovní listy 16

Grafomotorická cvičení

Michael Novotný a kol.

Portál, Praha, 2011

Každý z pracovních listů začíná říkankou. Ta motivačně uvádí hry – pohybové, smyslové, poznávací a jiné – které může pedagog s dětmi hrát. Na samotném pracovním listě pak děti

plní úkoly, zaměřené nejen na grafomotoriku (převážně dokreslování, kreslení podle čar a vybarvování), ale také na logické myšlení, zrakové rozlišování a další. Ke každé básničce je také připojen obrázek – jednotažka.

Určeno předškolákům, ev. speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Šimonovy pracovní listy 21

Grafomotorické pohádky

Eduard Světlík, Edita Plicková

Portál, Praha, 2014

Jak napovídá název, každý pracovní list je uveden krátkým pohádkovým příběhem. Děti pak plní úkoly na následující straně.

Určeno předškolákům, speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Šimonovy pracovní listy 25

Hravá grafomotorika

Marie Těthalová, Patricie Koubská

Portál, Praha, 2017

Na pracovních listech děti nacvičují základní tahy – rovné čáry, vlnky, obloučky, ovály apod. dokreslováním do obrázků. Smyslem je především uvolnit ruku, docílit plynulosti tahu a správného úchopu.

Určeno předškolákům, speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

4.5 Materiály pro reedukaci dysortografie

Barevná pravidla

Zdeňka Michalová

Albra, Beroun, 2009 (12. vydání)

Na jednotlivých listech jsou vždy po barvách přehledně zpracována gramatická pravidla – pravidlo tvrdých a měkkých souhlásek červeně, pravidlo vyjmenovaných slov modře, pravidlo psaní koncovek podstatných jmen zeleně, pravidlo psaní koncovek přídavných jmen hnědě, pravidlo shody přísudku s podmětem fialově. Provázání pravidel s barvou pomáhá dětem (nejen s dysortografií) aplikovat teoretická pravidla při psaní. Děti např. mohou v doplňovacích cvičeních doplňovat i, í nebo y, ý barvou příslušného pravidla. Učitel tak dostává zpětnou vazbu, zda dítě používá správné pravidlo, ev. kde má nedostatky a čemu nerozumí.

Určeno především učitelům a speciálním pedagogům, dobře využitelné i pro samostatné domácí procvičování.

Cvičení pro dyslektiky I.

Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek

Olga Zelinková

Nakladatelství DYS Olga Zelinková, Praha, 2011

Sešit úkolů k nácviku vnímání délky samohlásek začíná rytmickým cvičením, které děti přehrávají na bzučáku nebo jiném vhodném nástroji. V dalších cvičeních správně čtou se zdůrazněním délek, vyhledávají a označují dlouhé slabiky, zapisují grafický záznam slov pomocí teček a svislých čar, přiřazují slova ke správným záznamům, vymýšlejí další slova podle záznamů, skládají slova z krátkých a dlouhých slabik, doplňují správné slabiky do slov, rozlišují slova správně a chybně napsaná, doplňují čárky atd.

Určeno speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Cvičení pro dyslektiky II.

Rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni, rozlišování sykavek

Olga Zelinková

Nakladatelství DYS Olga Zelinková, Praha, 2010

První část sešitu je věnována nácviku tvrdých a měkkých slabik, jejich rozlišování sluchem a také zrakem při správném čtení. Autorka předpokládá podporu ve hmatovém vnímání pomocí tvrdých a měkkých kostek. Děti správně čtou předložená slova, tvrdé a měkké slabiky rozlišují barevně, doplňují správné slabiky nebo i,í-y,ý do slov, vybírají správná slova do vět. Druhá část je zaměřena na sykavky, děti doplňují správná slova do vět podle významu, doplňují písmena s-š-z-ž-c-č do slov.

Určeno speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Cvičení pro dyslektiky III.

Cvičení sluchové analýzy a syntézy

Olga Zelinková

Nakladatelství DYS Olga Zelinková, Praha, 2010

První část úkolů je zaměřena na hranice slov, děti oddělují slova, spojená do dvojic, slovních spojení s předložkou, do vět, následně oddělení slova a věty přepíše. Další část procvičuje dělení slov na slabiky, děti doplňují vhodnou slabiku z nabídky, vymýšlejí slova začínající danou slabikou, tvoří různá slova z různých slabik, vyhledávají slabiky, tvořící určité slovo, hledají rýmy aj. Ve třetí části jsou úkoly, zaměřené na hláskovou stavbu slov, děti tvoří nová slova záměnou písmen, skládají slova z písmen, doplňují vynechaná písmena do slov, řeší přesmyčky, vyhledávají nadbytečná písmena, opravují chyby.

Určeno speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Český jazyk II.

Praktické materiály pro výuku žáků s SPU na 1. st. ZŠ

Kamila Balharová, Michaela Balogová Suchoňová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2011

Obsahem publikace jsou hry včetně podrobných metodik, příloh a pracovních listů, zaměřené na podstatná a přídavná jména – rod a vzor, pády, procvičení vyjmenovaných slov po P a B, orientace v textu a porozumění čtenému textu. Hry jsou určeny pro práci ve třídě, skupině žáků nebo ve dvojici, v určité modifikaci by se daly využít i v individuální reedukační péči.

Určeno učitelům, speciálním pedagogům.

Číst a psát se naučím! 1

Libuše Kubů

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2009

Autorka uvádí řadu námětů na hry (pro jednotlivce i kolektiv třídy), tipy na usnadnění zapamatování učiva, se kterým mívají děti s dyslexií problémy, soubory slov k procvičování, krátké texty a říkanky ke čtení atd. Na začátku se zaměřuje na hry a cvičení s písmeny, především s těmi, která se dětem často pletou, další procvičovaná oblast je práce se slabikami, následují slabiky bě, pě, vě, mě. Další část je věnována slovům, jejich významu, oddělování jednotlivých slov. Poslední část se zabývá podstatnými a přídavnými jmény, vyjmenovanými slovy, pádovými otázkami, osobními zájmeny.

Určeno pedagogům, speciálním pedagogům.

Hry v českém a cizím jazyce – SPU

Ivana Hallová, Květa Ječná, Michaela Baloghová Suchoňová, Hana Wacková

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2014

Publikace obsahuje náměty na hry ve vyučovacích hodinách českého, anglického a německého jazyka. Hry jsou zaměřeny na práci ve třídě, jsou tedy ideálním způsobem, jak

zapojit aktivně děti s SPU do vyučovacích hodin a ty zároveň oživit. Hry v německém jazyce jsou zaměřeny na procvičení barev, v anglickém jazyce na slovní zásobu všeobecně, hry v českém jazyce na rozvoj komunikačních dovedností, rozšíření slovní zásoby a procvičování vyjmenovaných slov po L a M.

Určeno učitelům pro práci se třídou.

Jak si poradit s pravopisem

Cvičení pro děti s dysortografií

Božetěch Siwek

Portál, s. r. o., Praha, 2011

Publikace obsahuje pravopisná cvičení, která procvičují převážně specifické jevy – vynechávání a záměny písmen, rozlišování tvrdých a měkkých, krátkých a dlouhých slabik, hranic slov v písmu, ale také párovým souhláskám, sykavkám, vyjmenovaným slovům a shodě přísudku s podmětem. Každá kapitola je uvedena teoretickým vysvětlením a metodikou nácvičku, a to způsobem dobře srozumitelným i laikům. Z tohoto důvodu je knížka velmi vhodná k domácímu procvičování, ale samozřejmě také k procvičování ve škole.

Určeno rodičům, učitelům, speciálním pedagogům.

Nápravná cvičení – český jazyk a literatura

Vzděláváme žáky se speciálními vzdělávacími potřebami na 2. stupni ZŠ

Jitka Kendíková

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2018

Začátek publikace je krátce věnován teoretické části, autorka ale nepopisuje obecnou problematiku poruch učení typu dyslexie nebo dysortografie, zaměřuje se na konkrétní problémy, se kterými se učitelé a žáci potýkají a uvádí způsoby a možnosti, jak jim předcházet a jak s těmito dětmi pracovat v českém jazyce – mluvnici, literatuře i slohu. V praktické části jsou pracovní listy, zaměřené na učivo českého jazyka na II. stupni. Texty i úkoly jsou psány

jednoduchým typem písma, zřetelně rozčleněné. Na začátku každého tématu je stručný, srozumitelný přehled formou tabulky. I praktická část je rozdělena na část mluvnickou, literaturu a sloh.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. k domácímu procvičování.

Pavučinka

Podstatná jména, Přídavná jména a zájmena, číslovky, slovesa, příslovce a předložky, Pravopis – shoda s několikanásobným podmětem, shoda v souvětí, Vyjmenovaná slova

Vladimíra Bičíková, Zdeněk Topil

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2005, 2006, 2008

V tématicky uspořádaných sešitech jsou úkoly k procvičování gramatických jevů zpracovány tak, aby si děti musely uvědomit dané gramatické pravidlo dřív, než ho použijí. Některá cvičení používají barevné rozlišení. Součástí sešitu Pravopis jsou jednoduché přehledy některých pravidel, které si děti samy doplňují a mohou je využít v další práci.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Pavučinka

Soubor cvičení sluchového vnímání

Olga Zelinková

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2010

Jde o soubor 4 pracovních sešitů, jeden sešit orientační diagnostiky úrovně sluchové percepce a CD k sešitu 1 a 2. Tyto první sešity jsou určeny k nácviku sluchového vnímání. Dítě poslouchá jednotlivá cvičení na CD a plní zadané úkoly – poznává zvuky, dělí slova na slabiky, hledá rýmy, rozděluje spojená slova, počítá slova ve větách, zapisuje prostřední slabiku..., druhý sešit je zaměřen na analýzu a syntézu, manipulaci s hláskou ve slově. Sešit č. 3 – rozlišování délky samohlásek je mírně rozšířené Cvičení pro dyslektiky I., sešit č. 4 – rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni a rozlišování sykavek je mrně rozšířené

Cvičení pro dyslektiky II., přidána jsou i cvičení na koncovky podstatných jmen ve 4. a 7. pádě.

Určeno speciálním pedagogům.

Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I

Hana Treuová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 1998

Pracovní sešit zahrnuje úkoly k reedukaci dyslexie, dysgrafie a dysortografie. Začíná grafomotorickými cvičeními, která zároveň rozvíjejí orientaci v prostoru a vnímání posloupnosti, následují cvičení zaměřená na rozvoj zrakového vnímání – hledání shodných obrázků, dokreslování částí vpravo i vlevo, vyhledávání obrázků stejných i polohou v prostoru, stejných geometrických tvarů, stejných písmen. Dyslektické úkoly jsou zaměřeny na rozlišování b-d-p, m-n, a-o, s-z-c, š-ž-č (doplňování písmen do slov, čtení slov, vyhledávání v řádku písmen i textu, skládání slov z písmen, postřehování hlásek na začátku a konci slov), dále na délku slabik (vymyšlení slov podle grafického záznamu, počítání slabik, skládání slov ze zpřeházených slabik, doplňování správných samohlásek apod.) Dysortografické úkoly jsou procvičují tvrdé a měkké slabiky, psaní slov se slabikami bě, pě, vě, mě, s párovými souhláskami a také vyjmenovaná slova.

Určeno původně k práci ve specializovaných třídách pro děti se specifickými poruchami učení, ale také všem speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce II

Hana Treuová, Hana Johnová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2001

Začátek pracovního sešitu je věnován úkolům zaměřeným na rozvoj zrakového vnímání – děti poznávají stejné geometrické obrazce, dokreslují podle vzoru, poznávají, které části tvoří daný celek. V dalších cvičeních pak děti skládají slova ze slabik, na slova tvoří věty, záměnou písmene hledají názvy českých měst, doplňují písmenka do pozdravů a jiných slov, hledají

slova správně napsaná, z pomíchaných slov skládají věty, doplňují háčky a čárky, hledají chyby (měkké a tvrdé slabiky, slabiky bě, pě, vě, mě, párové souhlásky). Jsou zařazena i cvičení na druhy vět (doplňování znamének za větami), bludiště, cvičení s vyjmenovanými slovy, cvičení na určování rodu, čísla a pádu a vzoru podstatných jmen, určování slovních druhů.

Určeno opět původně k frontální práci ve specializovaných třídách, ale také pro samostatně pracující speciální pedagogy, učitele a rodiče.

Příběhy veverky Zrzinky

Učíme se di – ti – ni s veverkou Zrzinkou

Lenka Hoštičková, Kamila Balharová

Wolters Kluwer, a. s., Praha, 2018

Povídání o veverce Zrziče je psáno střídavými slabikami (střídá se různá tučnost písma), což pomáhá dětem s dyslektickými obtížemi ve čtení. Hlavním cílem je ale nacvičit čtení slabik di, ti a ni, na tyto slabiky jsou zaměřeny i úkoly, které děti plní.

Určeno speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování specifických poruch učení, III. ročník

Jarmila Kuchařová

Gloria, Rosice, 2009

Začátek pracovního sešitu je věnován opakování učiva – délky samohlásek, tvrdé a měkké souhlásky, rozdíl mezi d-b, m-n, r-z, slova s u, ú, ů, párové souhlásky, abeceda. Většina sešitu se pak věnuje procvičování slov s y – ý ve vyjmenovaných slovech a také jednotlivým slovním druhům formou zábavných úkolů – doplňování písmen, tvoření slov ze zpřeházených slabik, doplňovačky apod. Třetí část sešitu obsahuje „zábavné úkoly“ – skládanky s obrázky, doplňovačky s tajenkou – zde je procvičována i matematika, neboť děti musí přiřadit písmena podle vypočítaných čísel.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování specifických poruch učení,

IV. ročník

Jarmila Kuchařová

Gloria, Rosice, 2005

Pracovní sešit navazuje na předchozí publikaci. V první polovině jsou opět úkoly určené k procvičení minulého učiva – hláska, slabika, slovo, abeceda, stavba slov, druhy vět, souvětí, vyjmenovaná slova a slovní druhy. Ve druhé polovině je procvičováno skloňování podstatných jmen, učivo o slovesech (neurčitek, určování osoby, čísla, času, způsobu), o stavbě věty, shoda přísudku s podmětem. Na konci jsou opět „zábavné úkoly“ - skládky s obrázky a doplňovačky s tajenkou k procvičení matematiky.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Psaní mě baví

Olga Zelinková

Nakladatelství DYS Olga Zelinková, Praha, rok vydání neuveden

Pracovní sešit je určen žákům s dysortografií a dysgrafií. Slouží k procvičení základního gramatického učiva. Obsahuje 9 krátkých textů, žáci pracují s každým textem několika způsoby. Při prvním čtení se zaměřují na porozumění textu a správně doplňují diakritická znaménka. Následně je stejný text otištěn ještě třikrát, vždy v jiné úpravě (např. děti doplňují vynechaná slova a určují u nich vzory) a slouží k procvičení gramatických jevů. Ostatní cvičení také vycházejí z hlavního textu a rovněž procvičují gramatické jevy, např. psaní slabik bě, pě, vě, mě, -bje-, shodu podmětu s přísudkem, tvrdá a měkká přídavná jména, předložky s a z, psaní slov s předponami, slova vyjmenovaná a příbuzná a další základní učivo českého jazyka. Pod symbolem otazníku děti najdou návody, jak zlepšit samotný systém vlastního učení.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům i k domácímu procvičování.

Psaní s hraním

Jiřina Bednářová

Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 1999

Složka pracovních listů s cvičeními, zaměřenými na typické chyby dětí s dyslexií nebo dysortografií, tedy na rozlišování slov ve větách, pořadí slabik a hlásek ve slovech, vynechaná písmena, zaměněná písmena, tvrdé a měkké slabiky.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Specifické poruchy učení

Soubor pracovních listů k nápravě dyslexie, dysortografie a dysgrafie na 1. stupni ZŠ

Mgr. Lenka Černá, PhDr. Lucie Tumpachová

Pražská pedagogicko-psychologická poradna, spol. s r. o., Praha, 2010

První pracovní listy jsou zaměřeny na analýzu a syntézu, další pak na procvičování gramatických jevů, tvrdých a měkkých slabik a jazykového citu zábavným způsobem. Děti rozlišují správně napsaná slova, vymýšlejí věty k obrázkům, doplňují do tabulek apod. Využitelné i v běžných hodinách českého jazyka.

Určené speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

4.6 Materiály pro reedukaci dyskalkulie

Barevná matematika pro prvňáčky

D. Fialová, M. Kastlová, J. Dostálová, S. Novotná

SPN, a.s., Praha, 1999

Pracovní sešit zábavným a názorným způsobem procvičuje učivo 1. ročníku ZŠ – pojem čísla, počtu, číselné řady, pojmů větší, menší, rozklad čísel, sčítání, odčítání. Řada procvičovacích

sešitů „Barevná matematika“ nakladatelství SPN není původně určena k reedukaci dyskalkulie, ale názorností úkolů je vhodná i k použití u dětí s těmito obtížemi.

Číselná řada do 100

Jiřina Bednářová

DYS-centrum, Praha, 2008

Složka pracovních listů, jejichž obsah je zaměřen na numeraci v oboru do 100 (od 10 nahoru). Cílem je procvičení a upevnění číselné řady vzestupné i sestupné, porovnávání čísel, znázornění čísel, struktura čísel (jednotky a desítky), zaokrouhlování. Děti doplňují stovkové tabulky, skládají je jako puzzle, vyhledávají a vybarvují čísla, ze kterých pak vznikne obrázek, rozkládají čísla na desítky a jednotky, řadí čísla podle velikosti (vzestupně i sestupně) apod. Součástí jsou také přehledy učiva, které po vystřížení mohou sloužit dětem s dyskalkulií jako kompenzační pomůcka.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Číselná řada do 1000, I. díl

Jiřina Bednářová

Dys-centrum, Praha, 2008

Soubor pracovních listů, zaměřený na numeraci v oboru čísel do 1000. První listy jsou stovkové a desítkové tabulky a k nim jednotky, určené k vystřížení a znázornění čísel. Další strana je „číselná osa“ do 1000 ve variantách proužků po 50 nebo stovkových čtverců. Tyto mohou sloužit jako názorná pomůcka při řešení úkolů z dalších stran. Ty jsou zaměřeny na doplňování vynechaných čísel do stovkových tabulek, doplňování číselných řad, znázornění čísel a jejich poziční zápis, procvičování pojmů hned před, hned za zejména při přechodech desítek nebo stovek, znázornění na číselné ose, procvičení sestupné číselné řady, počítání po stovkách a po desítkách, porovnávání velikosti, řazení podle velikosti.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. instruovaným rodičům.

Číselná řada do 1000, II. díl

Jiřina Bednářová

DYS-centrum, Praha, 2008

V tomto díle se autorka zaměřuje na procvičování poziční hodnoty číslic v čísle, rozvinutý zápis čísla, pojmy číslice, cifra, víceciferné číslo, porovnávání čísel, řazení čísel, zaokrouhlování na desítky, stovky s pomocí číselné osy a bez ní, doplňování číselných řad podle určitých pravidel (po desítkách, stovkách, sudá čísla...)

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. instruovaným rodičům.

Dyskalkulie

Specifické poruchy počítání

Josef Novák

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2010 (4., přepracované vydání)

Toto vydání obsahuje metodiku, popisující problematiku dyskalkulie, příručku s podtitulem Praktické návody, která podrobně popisuje reedukaci krok za krokem a pracovní listy, určené pro přímou práci s dětmi. Některé pracovní listy jsou určeny k rozstříhání na karty a jiné názorné pomůcky.

Určeno speciálním pedagogům.

Kuliferda

Předmatematické představy (PS 5)

Věra Gošová

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2013

Tento sešit patří do ediční řady, určené primárně předškolákům, přesto je dobře využitelný na začátku budování matematických představ i u starších dětí s dyskalkulií. Úkoly jsou zaměřené na vnímání a porovnávání velikostí, tvarů, pojmů více – méně na jednoduchých obrázcích.

Určeno pro předškolní vzdělávání, lze využít i speciálními pedagogy, učiteli či rodiči v 1. třídách ZŠ.

Matematická cvičení pro dyskalkuliky

Soubor ověřených pracovních listů pro práci se žáky s dyskalkulií na I. stupni ZŠ

Růžena Blažková

Infra s.r.o., Stařeč, 2013

Začátek publikace je věnován krátkému teoretickému uvedení do problematiky práce s žákem s dyskalkulií. Následují komentáře k práci s pracovními listy, autorka uvádí nejvhodnější způsoby vyvozování a procvičování jednotlivých oblastí matematiky – budování pojmu přirozeného čísla, číselné řady, porovnávání přirozených čísel a operace s čísly, doporučuje vhodné zásady práce a postupy. Následují samotné pracovní listy, sestavené podle procvičovaných oblastí. Na začátku je úkol (oblast, kterou chceme procvičit), následuje vzorový příklad s řešením, poté jsou uvedeny příklady k procvičení. Nakonec dítě samo vymyslí podobnou úlohu. Jsou využívány slovní úlohy „ze života“, situace, které děti mohou znát.

Určeno pedagogům, speciálním pedagogům.

Matematická cvičení pro dyskalkuliky 2

Soubor ověřených pracovních listů pro práci se žáky s dyskalkulií na II. stupni ZŠ

Růžena Blažková

Infra s. r. o., Stařeč, 2014

Navazující publikace, obsahově zaměřená na učivo o zlomcích, desetinných číslech a číslech celých. Začátek je opět věnován krátkému vhledu do teorie práce s žákem s dyskalkulií, tentokrát se specifiky práce na II. stupni ZŠ. Pracovní listy mají stejnou strukturu jako v publikaci pro I. stupeň.

Určeno pedagogům, speciálním pedagogům.

Matematika a informatika

Praktické materiály pro výuku žáků se SPU na 1. st. ZŠ

Kamila Balharová, Ludmila Mašková, Květa Bauerová, Helena Nováková, Iva Strnadová,
Václav Bauer, Adam Drahoš

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2011

Publikace obsahuje náměty na různé hry včetně pracovních listů ke kopírování. První metodika je zaměřena na rozvoj orientace na ploše, třídění předmětů podle daných kritérií a jejich řazení. Druhá metodika nabízí několik her a zábavných zpestření hodin matematiky v 1. - 2. třídě, často propojují různým způsobem čísla s písmeny. Třetí metodika se věnuje slovním úlohám a možnostem, jak pomoci žákům s dyskalkulií porozumět jejich zadání. Čtvrtá metodika seznamuje žáky s principem internetu, pátá metodika se službami internetu – jak lze internet využít. Většina her je určena pro práci se třídou nebo se skupinou, některé pro práci ve dvojicích a některé pro práci individuální.

Určeno učitelům, ev. speciálním pedagogům.

Matematika a pozornost SPU

96 úžasných aktivit

Autor neuveden

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2018

Pracovní sešit obsahuje úkoly, zaměřené na rozvíjení zrakového vnímání a rozlišování, orientace na ploše, pojmů větší – menší, vpředu – vzadu, nahoře – dole, nácvik pravolevé orientace, rozlišování tvarů, posloupnosti atd. Děti vyhledávají dané tvary, dokreslují, co chybí, hledají rozdíly na obrázcích, řadí podle různých kritérií, spojují podle vzoru, dokreslují do daného počtu.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Od zápisu do lavice

Předmatematické představy

Ivana Vlková

Pasparta, Praha, 2018

Publikace určená primárně předškolákům rozvíjí s dětmi porovnávání – menší, větší, kratší, delší, pravolevou orientaci, orientaci v prostoru (pojmy nad, pod, vedle, před), vnímání posloupnosti, ale také vnímání geometrických tvarů, množství a čísel do 10.

Určeno předškolákům, lze využít i v prvních třídách základních škol k vyvozování čísel do 10.

Písemné dělení

Rudolf Šup

Rudolf Šup, Praha, rok vydání neuveden

Jedna z publikací netradičních metodik Jak učit a naučit spojuje metodiku a pracovní listy ke kopírování. Nebyla primárně vytvořena pro práci s dětmi s dyskalkulií, ale obecně pro snadnější způsob výuky i dětí s problémy v matematice. Obsahově je zaměřena na dělení. Metodická část uvádí vzdělávací záměry každého dílčího kroku a následně uvádí komentář k patřičným cvičením. Příklady a slovní úlohy jsou voleny tak, aby dětem matematiku přiblížily, aby ji nevnímaly jako obtížnou a nepřátelskou, ale zábavnou a snadnou. Součástí jsou i dva testy ke zjištění úrovně zvládnutí učiva.

Určeno učitelům, využitelné i speciálními pedagogy, ev. rodiči.

Počítání soba Boba 2.

Jiřina Bednářová

Edika, Brno, 2019

Pracovní sešit z edice předškoláci má podtitul cvičení pro rozvoj matematických schopností a logického myšlení. Navazuje na předchozí 1. díl, určený dětem od 3 do 5 let. Zábavným

způsobem se děti spolu se sobem Bobem učí pojmy větší – menší, kratší – delší, více – méně, poznávají geometrické tvary, budují pojem čísla do 5.

Určeno předškolákům, využitelné i učiteli a speciálními pedagogy v začátcích výuky matematiky.

Pracovní sešit pro rozvoj početní představivosti a dovednosti

Hana Treuová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 1995

Na obrázcích děti procvičují prostorové vztahy – vpředu, vzadu, vlevo, vpravo, nahoře, dole, dále spojují body do různých tvarů podle vzoru, odhadují a řadí geometrické tvary podle velikosti, doplňují číselné řady, vyvozují číslo podle počtu, na dominových kostkách budují představu rozkladu čísel, pomocí určování počtu vybarvených políček v šachovnici procvičují zachování počtu při změně umístění, pomocí názorných obrázků a poté bez nich nacvičují sčítání do 10, v tabulkách doplňují čísla zvětšená o 1, 2, 3, 4 a 5, vybarvováním kuliček procvičují rozklady čísel do 10, v závěru pracovního sešitu děti počítají i příklady na odčítání do 10.

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, ev. rodičům.

Předčíselné představy

Jiřina Bednářová

Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2004

Publikace se zaměřuje rozvíjení předmatematických dovedností, rozlišování pojmů malý – velký, úzký – široký, nízký – vysoký, řazení podle velikosti, vnímání posloupnosti – první, poslední, uprostřed, prostorovou orientaci – pojmy nahoře, dole, vpravo a vlevo, rozlišování základních geometrických tvarů atd.

Určeno speciálním pedagogům, ev. rodičům.

Rozvíjíme početní představy 2

Zdena Michalová

Tobiáš, Havlíčkův Brod, 2011

Pracovní sešit je zaměřen na vyvození představy přirozeného čísla od 1 do 10, přiřazení čísla ke správnému počtu, na budování základních vztahů posloupnosti, představy o jednu více či méně, nejméně, nejvíce...

Určeno speciálním pedagogům, učitelům, rodičům.

Slovní úlohy pro matematiku ve 3., 4., 5. ročníku základní školy

Rudolf Šup

Rudolf Šup, Praha, 2001

Publikace z řady „Jak učit a naučit“ není určena přímo dětem s dyskalkulií, ale obecně dětem, které mají problémy se slovními úlohami, ale také všem ostatním. V postupných krocích vede autor děti k porozumění zadání a k nalézání různých způsobů řešení. Slovní úlohy jsou řazeny podle náročnosti od jednodušších ke složitějším tak, aby zvládnutí prvních motivovalo děti ke snaze zvládnout i úlohy další. Pracovní listy jsou snadno kopírovatelné.

Určeno učitelům, ev. speciálním pedagogům a rodičům.

Struktura čísla 1 – 10

Jiřina Bednářová

Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2004

Cílem autorky je vybudovat v dětech představu o čísle jako o skupině prvků o daném počtu. Děti skládají tečky daného počtu do různých uspořádání, vyhledávají skupiny o daném počtu prvků, doplňují čísla do číselné osy, skládají z kartiček skupiny o daném počtu teček, čímž procvičují i rozklad atd.

Určeno speciálním pedagogům, ev. učitelům a rodičům.

Šimonovy pracovní listy 13

Zábavné počítání, hravá abeceda a poznávání světa

Eva Štanclová, Renata Frančíková

Portál, Praha, 2009

Pracovní sešit obsahuje 60 úloh, rozdělených do tří oddílů: první část je zaměřena na sluchové vnímání, hlásky, slabiky a slova, druhá část je matematická, obsahuje jednoduché úlohy na počet (ten děti zaznačují tečkami), třetí část s dětmi procvičuje pojmy blízko – daleko, vlevo – vpravo, nad - pod, dole – nahoře. Děti přitom provázejí dva kamarádi – Anička a Šimon.

Určeno předškolákům, učitelům, speciálním pedagogům, rodičům.

Učíme se počítat

Pracovní listy pro prevenci dyskalkulie

Olga Zelinková

Portál, Praha, 2018

51 pracovních listů je sice určeno podle slov autorky pro děti předškolního i mladšího věku, ale protože jsou zaměřeny na vyvozování jednotlivých čísel do 10, jsou velmi vhodné i k budování pojmu čísla u dětí s dyskalkulickými obtížemi. Děti se postupně seznamují s jednotlivými čísly a pojmy velký – malý, široký – úzký, krátký – dlouhý, méně – více, poznávají tvary, procvičují paměť a prostorovou orientaci, pojmy nahoře – dole, nad – pod, vedle, za, rozdělují do skupin po dvou nebo po třech atd.

Určeno předškolákům, učitelům, speciálním pedagogům, rodičům.

4.7 Materiály pro výuku angličtiny a dalších cizích jazyků

Anglický nápadníček pro učitele a rodiče (nejen) dětí s dyslexií, které začínají s angličtinou

Dana Hurtová, Iva Strnadová, Marta Šigutová

Oxford Univerzity Press, Oxford, 2006

Na začátku jsou uvedeny obecné znaky dyslexie a její projevy ve výuce anglického jazyka. Většina publikace je ale věnována nápadům a námětům na různé hry a dalším možnostem, jak pomoci dětem s dyslexií, které jsou využitelné i v běžné výuce. V příloze jsou kopírovatelné pracovní listy (pexesa, obrázky, obrázkové domino apod.).

Určeno učitelům anglického jazyka.

Angličtina – pracovní sešit v bezbariérové formě pro žáky s SPU 1., 2.

Dagmar Rýdlová, Helena Pálenská, Renáta Řimnáčová

Computer Media s. r. o., Prostějov, 2015

Dva pracovní sešity obsahují každý 45 základních gramatických pravidel. Každé z nich je uvedeno zábavným obrázkem, následuje jasné vysvětlení pravidla, použití v jednoduchých větách. Věty jsou doslovně přeloženy, použité pravidlo je ve větě barevně zvýrazněno. Grafická struktura stránek je velmi jasná a přehledná, děti se v nich rychle zorientují a sešitem si vlastně vytvoří vlastní přehled gramatiky, který mohou v případě potřeby využít jako podpůrný materiál při plnění náročnějších cvičení.

Určeno především učitelům angličtiny, ev. k domácí práci.

Cvičení a hry pro žáky se specifickými poruchami učení v hodinách angličtiny

Metodika a obrazová příloha

Blanka Pechancová, Andrea Smrčková

Vydavatelství Univerzity Palackého, Olomouc, 1998

Metodika pro učitele angličtiny. Objasňuje příčiny potíží dětí s SPU specificky ve vazbě na cizí jazyk, obsahuje základní zásady při práci s dětmi s dyslexií ve výuce cizího jazyka (dají se využít nejen při výuce angličtiny, ale i jiných jazyků). Obrazová příloha je určena ke kopírování a přímému využití kopií v hodinách.

Určeno učitelům anglického, ev. jiného cizího jazyka.

English 3, 4, 5, – Pracovní sešit pro dyslektiky a jejich spolužáky

Milena Kelly

Angličtina Expres, Praha, 2006

Řada učebnic, pracovních sešitů a metodik English je doplněna pracovním sešitem pro dyslektiky, respektujícím zvláštnosti této poruchy. K pracovnímu sešitu je vydáno i audio CD.

Určeno učitelům anglického jazyka, ev. k domácímu procvičování.

Hry v českém a cizím jazyce – SPU

Ivana Hallová, Květa Ječná, Michaela Baloghová Suchoňová, Hana Wacková

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., Praha, 2014

Publikace obsahuje náměty na hry ve vyučovacích hodinách českého, anglického a německého jazyka. Hry jsou zaměřeny na práci ve třídě, jsou tedy ideálním způsobem, jak zapojit aktivně děti s SPU do vyučovacích hodin a ty zároveň oživit. Hry v německém jazyce jsou zaměřeny na procvičení barev, v anglickém jazyce na slovní zásobu všeobecně, hry v českém jazyce na rozvoj komunikačních dovedností, rozšíření slovní zásoby a procvičování vyjmenovaných slov po L a M.

Určeno učitelům pro práci se třídou.

Nebojte se angličtiny

Zdeňka Kastlová

Fraus, Plzeň, 2006

Pracovní listy a metodika byly vytvořeny jako doplňkový materiál pro výuku angličtiny především na 1. stupni. Metodika nabízí obecné rady pro úpravu vyučování žáků s SPU a návody, jak pracovat s jednotlivými cvičeními. Ty respektují zvláštnosti poruch a posloupenost nácviku potřebných dovedností – cvičení očních pohybů, vyvození slov s obrázky, nácvik členů, čtení písmen, otevřených a uzavřených anglických slabik, tvoření nových slov, přepis, cvičení zřetěžených rozštěpů, analýza a syntéza, zdvojená písmena atd.

Učitelům anglického jazyka, ev. rodičům.

Výuka angličtiny u dětí s dyslexií

Příručka pro učitele/ky

Marta Šigutová

Ostravská univerzita, pedagogická fakulta, Ostrava 2002

Metodika, obsahující všeobecná doporučení pro výuku cizích jazyků u dětí s dyslexií, které postupy pro výuku se osvědčily, možnosti úpravy práce v hodině a hry pro rozvíjení dovedností nutných pro čtení a psaní specificky v anglickém jazyce.

Určeno učitelům anglického jazyka.

5 Výzkum

5.1 Cíle výzkumu

Z obsáhlosti předešlé kapitoly vyplynulo, jak obsáhlá je dnešní nabídka reedukační literatury. Přesto nebo možná právě proto vyvstává otázka, jak tuto nabídku hodnotí ti nejpovolanější – speciální pedagogové. Vyhovuje jim tato široká a stále se rozšiřující nabídka? Vědí o jednotlivých publikacích? Které z nich využívají nejčastěji? Jakým způsobem se k nim dostávají? A přes množství publikací je tato nabídka dostačující nebo přece jen by bylo dobré pro některé poruchy učení tuto nabídku rozšířit? Odpovědi na tyto otázky jsme se pokusili získat pomocí dotazníkového šetření, přičemž otázky byly voleny tak, aby získané výsledky měly povahu kvantitativního výzkumu, při jejich interpretaci však byl volen kvalitativní přístup, autorka se pokusila o vlastní hodnocení získaných dat a jejich příčin.

5.2 Stanovení výzkumné otázky

Z výše uvedených otázek je bezesporu nejdůležitější ta, zda současnou nabídku publikací považují speciální pedagogové za dostačující a vyhovující. Proto výzkumnou otázku stanovíme takto:

Vyhovuje speciálním pedagogům, provádějícím reedukaci, současná nabídka reedukační literatury nebo jim v některé oblasti materiály chybí?

5.3 Dotazník

Pro účely výzkumu byl vytvořen vlastní dotazník s otázkami, formulovanými v souladu s cíli výzkumu. K jeho vytvoření jsme využili nabídku společnosti Google, která nabízí možnost vytvoření dotazníku s různými typy otázek i odpovědí na profesionální úrovni. Obsahoval devět otázek, zaměřených na zkušenosti speciálních pedagogů s používanými publikacemi, tedy na to, které z nich používají nejčastěji pro reedukaci jednotlivých poruch učení, zda pracují i s jinými publikacemi než s těmi, které doporučí pedagogicko-psychologická poradna, jakým způsobem vyhledávají nové publikace a které z nich by doporučili rodičům k procvičování doma. Poslední otázky měly za úkol zjistit jejich názor

na současnou nabídku a její úplnost, ev. zjišťovaly, ve kterých oblastech vnímají nedostatky. Otázky byly voleny buď jako uzavřené, většinou s možností jedné odpovědi, nebo otevřené, do kterých pedagogové dopisovali využívané publikace v maximálním počtu 5 publikací k jedné poruše. Dotazník je součástí příloh této práce.

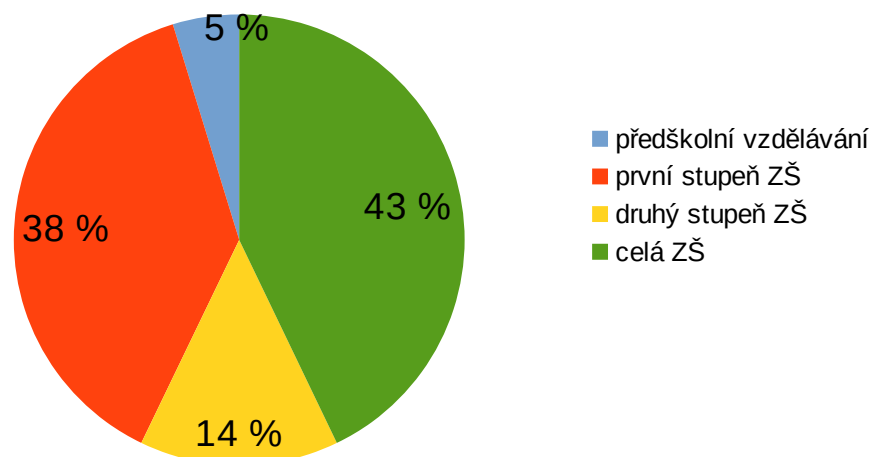
Dotazníky byly následně rozeslány pomocí e-mailu na cca 130 škol v různých krajích České republiky včetně hlavního města Prahy. Pro získání reprezentativního vzorku byly vybrány školy různých velikostí, školy městské i malotřídní, vynechány byly školy speciálně zřízené podle §16 odst. 9 zákona č. 561/2004 Sb. Kontakty na jednotlivé školy byly vyhledávány přes atlas školství a následně internetové stránky jednotlivých škol. Oslovení byli přímo speciální pedagogové nebo výchovní poradci, byl-li na tyto pracovníky uveden kontakt, nebo ředitelé škol s žádostí o předání dotazníku příslušným učitelům.

Vyhodnocování dat, získaných dotazníkovým šetřením, probíhalo dvojím způsobem. Část dat – otázky uzavřené - byla vyhodnocena pomocí editoru Libre Office Calc, zpracována do grafů a doplněna komentářem. Otázky otevřené, do kterých pedagogové vypisovali konkrétní publikace, způsob vyhledávání materiálů jiný než daný nebo materiály, které v nabídce chybí, byly vyhodnocovány ručně, zpracovány do výčtů a rovněž doplněny o vlastní hodnocení.

5.4 Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Z uvedeného počtu cca 130 oslovených škol bylo ochotno zúčastnit se výzkumu 21 respondentů, což znamená přibližně 16% návratnost. Z tohoto počtu 8 respondentů uvedlo, že působí na 1. stupni ZŠ, 3 respondenti působí na 2. stupni ZŠ, 9 respondentů uvedlo, že působí na obou stupních a 1 respondent uvedl působení v předškolním vzdělávání. Rozložení respondentů podle působení ukazuje graf 1.

Rozložení respondentů podle působení

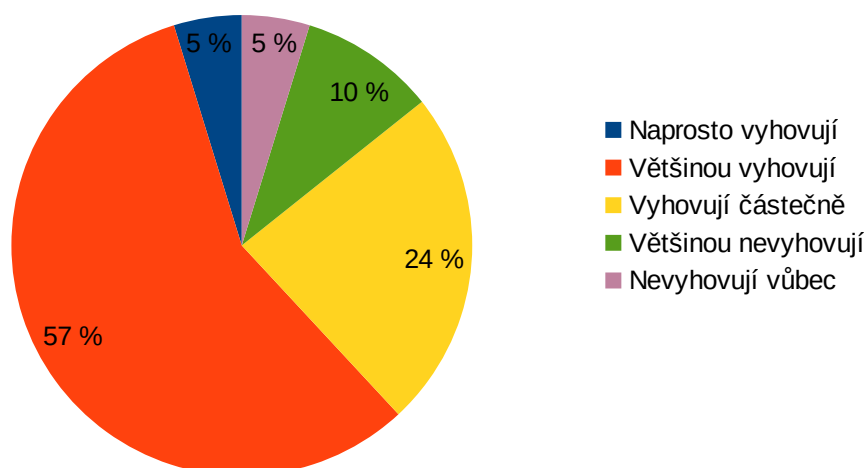
Graf 1: Rozložení respondentů podle stupně vzdělávání, ve kterém působí
Zdroj: vlastní výzkum

5.4.1 Literatura doporučená poradnami

Počáteční otázky byly zaměřeny na publikace, se kterými pedagogové pracují, a které jim byly doporučeny poradnou. V době vzniku této práce totiž někteří pedagogové uváděli, že volba reedukačních materiálů pro daného žáka je stanovena doporučením PPP, a jde o konkrétní publikace, ne jen o oblast reedukačních materiálů. Proto jedna z otázek zjišťovala i názor pedagogů, zda jsou spokojeni s doporučeními poraden a další, které konkrétní materiály používají.

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že nadpoloviční většině – 57% odpovídajících doporučené materiály většinou vyhovují, mohlo by ovšem být předmětem dalšího zkoumání, jestli mezi nimi převažují pedagogové, kteří mají v doporučených materiálech konkrétní publikace či spíše ti, kteří mají doporučené pouze materiály určitého zaměření a konkrétní publikace si mohou sami vybrat. 24% odpovídajících vyhovují částečně, i zde by bylo možno uvést stejnou příčinu spokojenosti či spíš nespokojenosti. 10% pedagogů uvádí odpověď „většinou nevyhovují“. Shodně 5% respondentů je s materiály doporučenými PPP naprosto spokojeno nebo naopak jim nevyhovují vůbec.

Spokojenost pedagogů s literaturou doporučenou poradnami

Graf 2: Rozložení respondentů podle jejich spokojenosti z materiálu doporučenými pedagogicko-psychologickými poradnami
Zdroj: vlastní výzkum

Zajímalo nás také, které konkrétní publikace z těch, které doporučují poradny, používají pedagogové nejčastěji pro reedukaci jednotlivých poruch. V následujících výčtech jsou tyto materiály uvedeny podle jednotlivých poruch, ke kterým jsou doporučovány. Zařazení materiálů k jednotlivým poruchám bylo ponecháno podle odpovědí respondentů. V kategorii „jiné“ se objevovaly především materiály pro reedukaci percepčně kognitivních funkcí. Vzhledem k malému počtu odpovědí se jevílo nejvhodnější uvést výsledky výčtem, v němž byly uváděné materiály seřazeny podle abecedy, jen materiály, které se v odpovědích vyskytovaly vícekrát, byly seřazeny podle četnosti využití od nejpoužívanějších. Publikace, které mají stejnou četnost využití, jsou uvedeny na stejném místě a seřazeny opět podle abecedy.

Materiály využívané a doporučované poradnami pro reedukaci dyslexie:

1. Dyslektické čítanky (ev. Základy čtení) - Zdena Michalová
2. Když dětem nejde čtení 1 – 3 – Stanislava Emmerlingová
3. Cvičení pro dyslektiky - Olga Zelinková

Čtenářské tabulky – Josef Novák

Shody a rozdíly – Jiřina Bednářová

Učíme se číst s porozuměním – Rudolf Šup

4. Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I., II. - Hana Treuová

Cvičení pro rozvoj čtení – Pavel Svoboda

Zrakové vnímání – Jiřina Bednářová

Čtení s porozuměním a hry s jazykem – Čteme se skřítkem Alfrédem – Jiřina Bednářová

Další publikace:

Cvičení sluchové analýzy a syntézy – Olga Zelinková

Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení – Věra Pokorná

Cvičné texty pro nácvik plynulého čtení – Zdeněk Martínek

Čítanka pro dyslektiky – Hana Treuová

Čtenářské tabulky – Olga Zelinková

Čtení pro mne – Jiřina Bednářová

Hrajeme si s písmeny – Olga Zelinková

Postřehovací slabiky – Jiřina Bednářová

Pozornost – Jiřina Bednářová

Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování specifických poruch učení –

J. Kuchařová

Viš, co čteš? - Iva Nováková

Materiály využívané a doporučované poradnami pro reedukaci dysgrafie:

1. Šimonovy pracovní listy (konkrétněji neuvedeno)

2. Dysgrafie – Dita Nastoupilová

Jedním tahem – Jiřina Bednářová, Richard Šmarda

Psaní mě baví – Olga Zelinková

3. Čáry, máry – Zdena Michalová

Na návštěvě u malíře – Jiřina Bednářová

Psaní s hraním – Jiřina Bednářová

Další publikace:

Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení – Věra Pokorná

Cvičení pro rozvoj jemné motoriky a psaní – Pavel Svoboda

Dyslexie, Dysgrafie, Smyslové vnímání – Drahomíra Jucovičová, Hana Žáčková

Hrajeme si s písmeny – Olga Zelinková

Koncentrace pozornosti - Vlasta Rezková, Olga Zelinková, Lucie Tumpachová

Kuliferda (konkrétněji neuvedeno)

Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I., II. - Hana Treuová

Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní – Milena Lipnická

Rozvoj vnímání a poznávání – Věra Pokorná

Rozvoj zrakového vnímání – Jiřina Bednářová

Materiály využívané a doporučované poradnami pro reedukaci dysortografie (žádný z nich nebyl výrazněji preferován, proto jsou pouze seřazeny podle abecedy):

Barevná čeština – opakovací sešity nakladatelství SPN

Barevná pravidla – Zdena Michalová

Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení – Věra Pokorná

Cvičení pro dyslektiky – Olga Zelinková

Dysortografie – Drahomíra Jucovičová, Hana Žáčková

Jak si poradit s pravopisem – Božetěch Siwek

Pavučina – Olga Zelinková, Vladimíra Bičíková, Zdeněk Topil

Psaní mě baví – Olga Zelinková

Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I., II. - Hana Treuová

Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování specifických poruch učení – Kuchařová

Specifické poruchy učení – Lenka Černá, Lucie Tumpachová

Materiály využívané a doporučované poradnami pro reedukaci dyskalkulie:

1. Číselná řada (neupřesněno) – Jiřina Bednářová
2. Dyskalkulie – Josef Novák
3. Slovní úlohy pro matematiku ve 3., 4. a 5. ročníku ZŠ – Rudolf Šup

Další publikace:

Barevná matematika – procvičovací sešity nakladatelství SPN

Předčíselné představy – Jiřina Bednářová

Rozvíjíme početní představy – Zdena Michalová

Jiné využívané materiály, doporučované poradnami – v této položce se často objevovaly materiály, uváděné jinými pedagogy jako využívané pro reedukaci určité poruchy, tyto byly připočítány k těmto poruchám a v následujícím výčtu jsou tedy uvedeny jen materiály ostatní:

Čtu a vím o čem – Iva Nováková

Dyslexie – Detektivní úlohy pro malé čtenáře - Marie Černá, Iva Strnadová

Koncentrace pozornosti - Vlasta Rezková, Olga Zelinková, Lucie Tumpachová

Kuliferda (neupřesněno)

Materiály pro rozvoj sluchového a zrakového vnímání – konkrétně neuvedeno

Pozornost – Zdena Michalová

Shody a rozdíly – Zdena Michalová

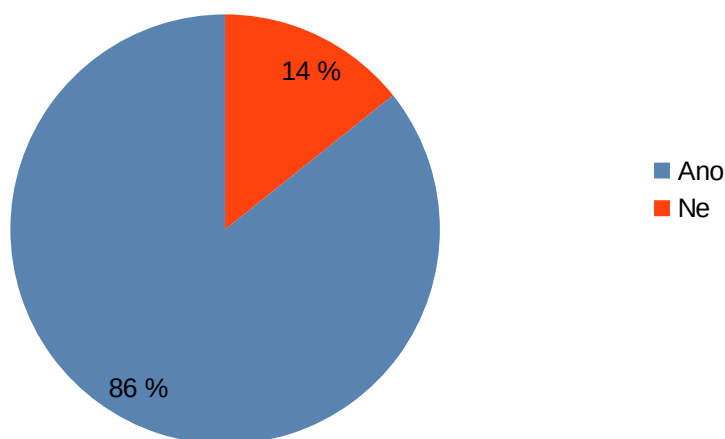
Šimonovy pracovní listy č. 3, 5, 11 (pro práci s dětmi se sníženými kognitivními schopnostmi)

5.4.2 Materiály využívané a doporučované speciálními pedagogy nezávisle na doporučeních poradn

Vzhledem k faktu, že jen 5% respondentů bylo s doporučeními PPP naprosto spokojeno, byl předpoklad, že většina ostatních respondentů využívá i jiné materiály než ty, jež doporučila PPP. Po vyhodnocení odpovědí bylo zjištěno, že 14% respondentů využívá jen materiály doporučené poradnou, 86% využívá i materiály jiné.

Použití jiných materiálů než doporučených poradnami

Graf 3: Rozložení respondentů podle využívání jiných materiálů než doporučených poradnami
Zdroj: vlastní výzkum

Poměrně zajímavé výsledky přineslo vyhodnocení otázky, jakým způsobem speciální pedagogové nové publikace vyhledávají. Výsledky zobrazuje graf 4.

Největší podíl odpovědí – 33% - patřil variantě „vytvářím si je sám/sama“. Zde by možná bylo na místě zjistit, proč tomu tak je. Lze předpokládat, že těmto pedagogům v nabídce reedukačních materiálů něco chybí, v potaz lze ale vzít i možnost, že někteří pedagogové dávají přednost materiálům „šitým na míru“ konkrétním dětem nebo mají ještě jiné důvody. Toto zjištění zároveň koresponduje s výsledkem odpovědí na poslední otázku, která zjišťovala celkovou spokojenost s nabídkou, tyto budou uvedeny dále.

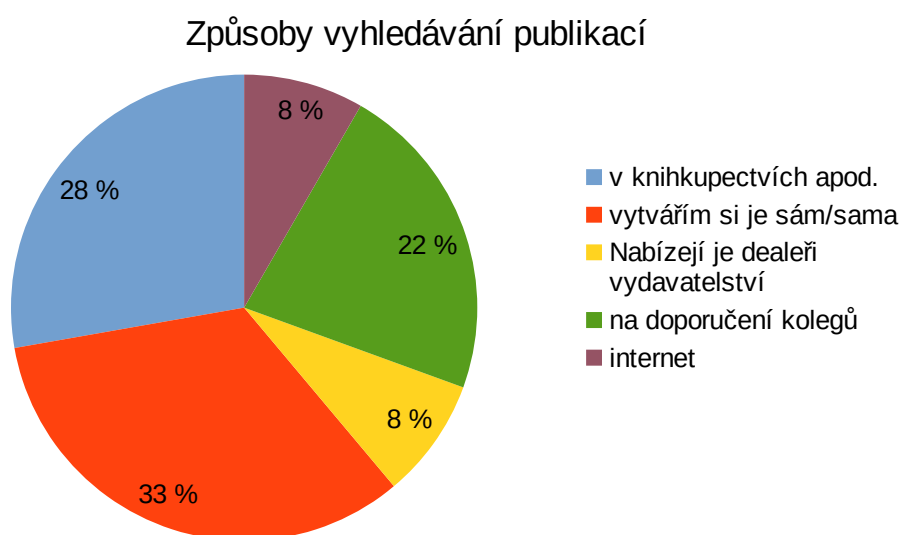
28% respondentů odpovídalo, že publikace vyhledává v knihkupectvích apod. Při zpracovávání této práce bylo často postupováno podobným způsobem, proto víme,

že tento způsob je náročný nejen na čas. Ve většině menších měst buďto knihkupectví vůbec nejsou, nebo je nabídka vzdělávací literatury obecně velmi omezená. Ve velkých městech je nabídka širší, ale ani zde není kompletní, často je potřeba obejít knihkupectví několik.

Jednodušším způsobem se zdá být vyhledávání na internetu, ale tento způsob vyhledávání uvedlo pouhých 8% respondentů. Má totiž také své nevýhody: i zde je nutné otevřít různé stránky, buďto různých internetových knihkupectví, kde se nabídka velmi často opakuje, nebo různých nakladatelství. Nám se nepodařilo nalézt žádné webové stránky s kompletní nabídkou. Některé starší tituly, dostupné např. v knihovnách, zde nelze najít vůbec. Navíc většinou si nelze publikace prohlédnout, maximálně několik ukázkových stránek, což je sice pochopitelné, ale často nedostačující.

22% odpovídajících vyhledává publikace na doporučení kolegů, zde se potvrzuje nutnost vzájemných setkávání a spolupráce speciálních pedagogů mezi sebou a také s pracovníky PPP.

Rovněž pouhých 8% respondentů uvedlo, že jsou jim nové publikace nabízeny přímo dealery nebo vydavateli, což je v dnešní tržní době poměrně překvapivé.

Graf 4: Způsoby vyhledávání publikací
Zdroj: vlastní výzkum

Předchozí výčet používaných materiálů mapoval využívání publikací doporučených poradnou. Nás ale také zajímalo, které publikace jsou mezi pedagogy oceňovány nezávisle na doporučení poraden. Byli proto požádáni o vypsání publikací, se kterými mají sami dobrou zkušenost a doporučili by je ostatním pedagogům (opět v maximálním počtu pěti publikací ke každé poruše). Vzhledem k výsledkům, zpracovaným do grafu č. 2, který mapoval spokojenost pedagogů s materiály doporučenými poradnami, bylo možné předpokládat, že většina zde uvedených oblíbených materiálů se bude shodovat s používanými materiály doporučenými poradnami a bude doplněna materiály dalšími, neboť 86% pedagogů uvedlo, že využívá i materiály jiné. Zde tedy uvádíme výčet publikací, se kterými mají pedagogové dobré zkušenosti a doporučili by je ostatním. (Opět budou seřazeny podle četnosti využití a dále podle abecedy. Před samotným výčtem uvádíme krátké srovnání s předchozím výčtem materiálů doporučovaných poradnami.) Pokud se v odpovědích objevily další neliterární pomůcky, doporučované ostatním, byly zařazeny na konec výčtu materiálů, byť nepatří přímo mezi literaturu a tato práce se jim primárně nevěnuje, přesto považujeme za smysluplné je zde uvést.

Materiály využívané a doporučované pedagogy pro reedukaci dyslexie

Výsledky potvrzují oblíbenost Dyslektických čítanek Zdeny Michalové a publikace Když dětem nejde čtení Stanislavy Emmerlingové. Většina publikací se shoduje s těmi, doporučenými PPP, některé jsou na jiném místě podle četnosti využívání. 7 publikací se zde oproti výčtu publikací doporučených poradnami neobjevilo, některé z nich se ale objevují ve výčtu materiálů k jiným poruchám. 3 publikace se naopak objevily nově. V následujícím výčtu jsou označeny hvězdičkou.

1. Dyslektické čítanky (ev. Základy čtení) - Zdena Michalová
2. Když dětem nejde čtení 1 – 3 – Stanislava Emmerlingová
3. Učíme se číst s porozuměním – Rudolf Šup
4. Cvičení pro dyslektiky - Olga Zelinková

Čtenářské tabulky – Olga Zelinková

Další publikace:

Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení – Věra Pokorná

Cvičné texty pro nácvik plynulého čtení – Zdeněk Martínek

Čítanka pro dyslektiky – Hana Treuová

Čtenářské tabulky – Josef Novák

Čtení s porozuměním a hry s jazykem – Čteme se skřítkem Alfrédem – Jiřina Bednářová

* Čtu a vím o čem – Iva Nováková

* Dyslexie – Detektivní úlohy pro malé čtenáře - Marie Černá, Iva Strnadová

Postřehovací slabiky – Jiřina Bednářová

Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování specifických poruch učení – J. Kuchařová

Víš, co čteš? - Iva Nováková

* Zábavná cvičení pro rozvoj čtení – Pavel Svoboda

Neliterární materiály:

Písmenková pexesa a pexetria (paměťové hry s kartičkami s obrázky a písmeny)

Logicco piccolo (manipulační hra s vyměnitelnými tématickými kartami, děti přiřazují, co k sobě patří)

Materiály využívané a doporučované pedagogy pro reedukaci dysgrafie:

I zde pozici nejoblíbenějších materiálů obhájily Šimonovy pracovní listy. 5 publikací se v tomto výčtu oproti materiálům doporučovaným poradnami neobjevilo, objevují se ale ve výčtu materiálů k jiným poruchám, některé publikace změnilo pořadí podle četnosti. Přibyly pouze materiály jiné než literární, opět jsou zařazeny na konci a označeny hvězdičkou.

1. Šimonovy pracovní listy (konkrétněji neuvedeno)

2. Cvičení pro rozvoj jemné motoriky a psaní – Pavel Svoboda

Čáry, máry – Zdena Michalová

Jedním tahem – Jiřina Bednářová, Richard Šmarda

Na návštěvě u malíře – Jiřina Bednářová

Psaní s hraním – Jiřina Bednářová

Další publikace:

Dyslexie, Dysgrafie, Smyslové vnímání – Drahomíra Jucovičová, Hana Žáčková

Hrajeme si s písmeny – Olga Zelinková

Kuliferda (konkrétněji neuvedeno)

Psaní mě baví – Olga Zelinková

Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní – Milena Lipnická

Rozvoj vnímání a poznávání – Věra Pokorná

Neliterární materiály:

Hrátky s fixou, výrobce Oskola (stíratelné pracovní sešity k nácvičku grafomotoriky)

Materiály využívané a doporučované pedagogy pro reedukaci dysortografie:

Zde se získané odpovědi shodovaly s materiály používanými, doporučovanými PPP mnohem méně. Zatímco v materiálech doporučených poradnami nezískal žádný větší preference, zde se ukazuje jako nejoblíbenější publikace Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování specifických poruch učení Jarmily Kuchařové. Z počtu 11 publikací, uvedených v předchozích odpovědích, se jich zde neobjevilo 5, naopak nově přibylo 6 publikací (opět ve výčtu označených hvězdičkou), a to i mezi nejpoužívanějšími. Zařazení publikací rozvíjejících percepčně-kognitivní funkce potvrzuje zkušenost pedagogů s provázaností těchto funkcí s dysortografickými potížemi. Opět byly uváděny i materiály jiné než literární, jsou zařazeny na konci výčtu.

1. Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování specifických poruch učení – J. Kuchařová
2. * Koncentrace pozornosti - Vlasta Rezková, Olga Zelinková, Lucie Tumpachová

Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I., II. - Hana Treuová

3. Cvičení pro dyslektiky – Olga Zelinková

* Shody a rozdíly – Zdena Michalová

Další publikace:

Barevná čeština – opakovací sešity nakladatelství SPN

Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení – Věra Pokorná

*Hrátky s vyjmenovanými slovy – Eva Mrázková

Psaní mě baví – Olga Zelinková

*Psaní s hraním – Jiřina Bednářová

*Reedukace specifických poruch učení u dětí – Drahomíra Jucovičová, Hana Žáčková

*Zábavný pravopis – Iva Nováková

Neliterární materiály:

DiPo – manipulační didaktické pomůcky firmy OldiPo

interaktivní materiály organizace DYS-centrum Praha

Včelka – počítačový program

Materiály využívané a doporučované pedagogy pro reedukaci dyskalkulie:

Materiály, využívané a doporučené pedagogy se oproti těm, jež pedagogové využívají na doporučení poraden, zde příliš neliší. Snad jen tím, že v tomto výčtu žádný titul nebyl výrazněji preferován, z tohoto důvodu jsou pouze seřazeny podle abecedy. Pravdou ovšem je, že ze všech specifických poruch učení právě u dyskalkulie bylo uvedeno materiálů nejméně. Mohlo by být námětem dalšího průzkumu, zda je příčina v nejmenším zastoupení výskytu dyskalkulie proti ostatním poruchám, nebo zda pedagogům tyto materiály skutečně chybí (tuto variantu potvrzují i odpovědi na poslední otázku dotazníku, tyto budou uvedeny dále). Oproti výčtu materiálů s doporučením PPP tedy v následujícím výčtu dvě publikace chybí, 4 tituly se objevují nově. Z těchto nově zařazených patří dvě spíše do kategorie materiálů,

rozvíjejících percepčně kognitivní funkce. Opět se objevily i materiály neliterární, zařazené na konci výčtu.

Barevná matematika – procvičovací sešity nakladatelství SPN

Číselná řada do 100, do 1000 – Jiřina Bednářová

Dyskalkulie – Josef Novák

* Chci závodit s kalkulačkou – pracovní sešity nakladatelství Nová škola

* Koncentrace pozornosti - Vlasta Rezková, Olga Zelinková, Lucie Tumpachová

* Matematická cvičení pro dyskalkuliky – Růžena Blažková

Rozvíjíme početní představy – Zdena Michalová

* Rozvoj vnímání a poznávání – Věra Pokorná

Slovní úlohy pro matematiku ve 3., 4. a 5. ročníku ZŠ – Rudolf Šup

Neliterární materiály:

DiPo – manipulační didaktické pomůcky firmy OldiPo

vícehranné kostky

Webové stránky www.marematika.hrou.cz – procvičování matematiky na počítači

Jiné materiály, využívané a doporučované pedagogy:

Zde se opět objevovaly především materiály, určené k rozvíjení percepčně kognitivních funkcí, ale také jazykového citu, logického myšlení, slovní zásoby. Ani zde nebyla žádná z publikací výrazněji preferována, proto jsou pouze seřazeny podle abecedy:

* Cvičíme paměť – Vlasta Rezková, Lucie Tumpachová

Koncentrace pozornosti - Vlasta Rezková, Olga Zelinková, Lucie Tumpachová

Pozornost – Zdena Michalová

Uvolňovací cviky – konkrétněji neuvedeno

* Veselá škola – pracovní sešity pro předškoláky a prvňáčky nakladatelství Veselá škola

* Zraková diferenciacie – nebylo upřesněno, zda se jedná o titul Zrakové rozlišování či Optická diferenciacie, oba tituly od Jiřiny Bednářové

Neliterární materiály:

Logicco piccolo (manipulační hra s vyměnitelnými tématickými kartami, děti přiřazují, co k sobě patří)

5.4.3 Publikace doporučované k domácímu procvičování

Většina autorů, zabývajících se problematikou poruch učení, mluví také o nutnosti krátkého, ale pravidelného domácího procvičování s rodiči nebo jinými dospělými. Proto součástí dotazníku byla také otázka, které publikace považují pedagogové za vhodné právě k tomuto procvičování doma.

Prakticky všechny materiály, které zde pedagogové uváděli, byly již zmíněny v předchozích výčtech publikací používaných a doporučených. Nově se zde objevuje Dodatek pro dyslektiky k pracovnímu sešitu z českého jazyka nakladatelství Taktik, všeobecně pak práce s omalovánkami, čtení pohádek, komunikace s dítětem, práce s jakýmkoliv dalšími materiály, se kterými budou rodiče ochotni pracovat. V následujícím výčtu byly materiály opět seřazeny podle abecedy.

Materiály doporučované pedagogy k domácímu procvičování:

Cvičení pro dyslektiky – Olga Zelinková

Číselná řada do 100, do 1000 – Jiřina Bednářová

Čtenářské tabulky – autor neuveden

Čtení s porozuměním a hry s jazykem – Čteme se skřítkem Alfrédem – Jiřina Bednářová

Čtu a vím o čem – Iva Nováková

Dodatek pro dyslektiky k pracovnímu sešitu z českého jazyka - nakladatelství Taktik

Když dětem nejde čtení 1 – 3 – Stanislava Emmerlingová

Kuliferda – pracovní sešity nakladatelství Raabe

Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I., II. - Hana Treuová

Šimonovy pracovní listy (přesněji neuvedeno)

Víš, co čteš? - Iva Nováková

Neliterární materiály:

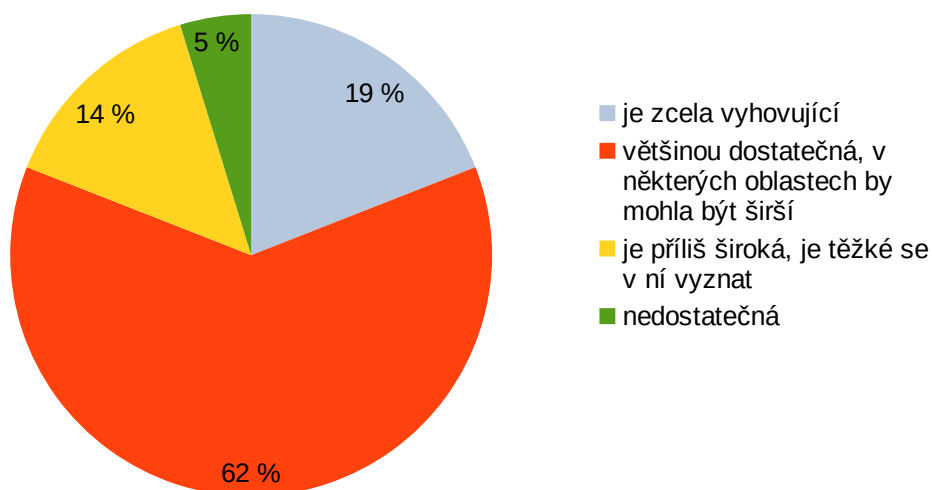
Počítačové programy určené k procvičování (blíže nespecifikováno)

5.4.4 Hodnocení současné nabídky reedukační literatury pedagogy

Dotazníkové šetření uzavíraly otázky na hodnocení současné nabídky reedukační literatury jednotlivými pedagogy a na to, zda by v některých oblastech uvítali rozšíření této nabídky, ev. pokud ano, ve kterých oblastech jim literatura chybí.

Z odpovědí vyplynulo, že pouhých 19% pedagogů považuje současnou nabídku za zcela vyhovující, celých 62% ji považuje za dostatečnou, přesto by v některých oblastech uvítali její rozšíření. 14% pedagogů považuje současnou nabídku za příliš širokou a nepřehlednou, 5% ji naopak považuje za nedostatečnou. Objevily se i odpovědi, že v některých oblastech je nabídka příliš široká, v jiných naopak nedostatečná. Graficky zobrazuje výsledky následující graf.

Hodnocení současné nabídky reedukační literatury pedagogy

Graf 5: Hodnocení současné nabídky reedukační literatury
Zdroj: vlastní výzkum

Z odpovědí na následující otázku, co pedagogům v této nabídce chybí, vyplývá, že to jsou:

- především pracovní materiály pro reedukaci dyskalkulie,
- materiály pro práci na 2. stupni ZŠ,
- pracovní sešity pro reedukaci žáků s lehkým mentálním postižením, integrovaných do běžných tříd ZŠ,
- pracovní materiály pro procvičování fonologie a sluchového vnímání,
- jasnost a přehlednost v nabídce reedukační literatury.

5.4.5 Celkové vyhodnocení spokojenosti pedagogů se současnou nabídkou reedukační literatury

Z výše uvedeného grafu je zcela zřejmé, že současnou nabídku reedukační literatury považuje za zcela vyhovující pouhých 19% respondentů. Naopak celých 62% pedagogů by přivítalo v některých oblastech její rozšíření. Bohužel v našem dotazníkovém šetření jen málokterý z nich byl ochoten blíže specifikovat, ve které oblasti konkrétně jim pracovní materiály chybí. Nejčastější odpovědí zde byly materiály v oblasti dyskalkulie a všeobecně materiály pro práci se žáky na 2. stupni ZŠ. Vzhledem k malému výskytu žáků s dyskalkulií je nepravděpodobné, že materiály pro reedukaci dyskalkulie chybí až takto velkému procentu pedagogů. Jistě by tedy stálo za hlubší průzkum zjistit, co konkrétně speciálním pedagogům chybí nebo zda je problém jinde, například v obeznámenosti pedagogů se všemi publikacemi v současné nabídce. Na tato zjištění by pak bylo možné reagovat především ze strany vydavatelů, buďto nabídku v daném směru rozšířit vydáním dalších materiálů, nebo změnit systém propagace či distribuce materiálů tak, aby k informacím o nových publikacích pedagogové dostávali rychleji a spolehlivěji. Řešením by možná mohlo být vytvoření databáze internetových adres speciálních pedagogů, samozřejmě s dobrovolnou registrací, kterou by mohli tito vydavatelé využít k rozesílání svých nabídek.

Na druhou stranu 14% respondentů odpovídalo, že současná nabídka je příliš široká, nepřehledná a je těžké se v ní vyznat. Autorka sama se při vyhledávání publikací setkala s problémem, které publikace do tohoto výčtu zařadit a které už ne, neboť mnohé z těch, které

nejsou primárně určeny dětem se specifickými poruchami učení, by se jistě daly k reedukaci využít, ať jsou to procvičovací sešity, písanky s uvolňovacími cviky různých nakladatelství, netradiční čítanky např. nakladatelství Taktik a další. I na toto zjištění by bylo vhodné reagovat, otázkou ovšem zůstává, jak tedy tuto nabídku zpřehlednit. Řešení by nejspíš opět mělo vzejít ze strany vydavatelů, jedna z možností by opět mohla být nabídka těchto publikací jako „doplňkových materiálů“ speciálním pedagogům, nejlépe po předchozím posouzení těchto materiálů zkušenými speciálními pedagogy a jejich doporučením. V každém případě tento problém by bylo vhodné řešit. Zahlcenost nabídkou totiž vede většinou k nechuti jakékoli další publikace vyhledávat, což může vést k přehlédnutí i těch kvalitních a přínosných.

ZÁVĚR

Tato práce byla věnována reedukaci specifických poruch učení. V teoretické části jsme pokud možno stručně popsali charakter jednotlivých poruch učení, jejich projevy, důsledky, kterými komplikují život svým nositelům a především postupy při jejich reedukaci. Protože většina jejich projevů má základ v nedostatcích některých percepčně kognitivních funkcí, jedna z kapitol teoretické části popisuje i reedukaci těchto funkcí.

Praktická část si kladla dva hlavní cíle. Prvním z nich bylo co nejkomplexněji zmapovat reedukační materiály, které jsou v současné době pedagogům k dispozici na trhu nebo v knihovnách, smysluplně je rozřadit a popsat. Nabídka je tak obsáhlá, že přes veškerou naši snahu se jistě najdou publikace, které naší pozornosti unikly. Přesto věříme, že se nám podařilo tento cíl naplnit. Cca 140 teoretických i praktických publikací českých i zahraničních autorů bylo rozřazeno podle poruch, k jejichž reedukaci jsou určeny a stručně popsáno autorkou této práce. Jejich abecední přehled, rovněž rozříděný podle jednotlivých poruch, lze nalézt v příloze. Díky řazení názvů publikací podle abecedy se v něm lze jednoduše orientovat a vyhledávat publikace, které jsou méně známé.

Druhým cílem praktické práce bylo zjistit, jak jsou se současnou nabídkou reedukační literatury spokojeni pedagogové, kteří se reedukací zabývají a jako dílčí cíl zjistit, které publikace skutečně používají a jsou s nimi spokojeni. I tyto cíle se nám podařilo naplnit, neboť zjištění, že přes obsáhlou nabídku je pouhých 19% pedagogů zcela spokojeno, je jistě inspirativní především pro vydavatele této literatury. Uvedli jsme rovněž možné příčiny této částečné nespokojenosti, ať se jedná o nedostatky v určitých oblastech reedukační literatury nebo její nepřehlednost a nastínili možnosti, jak na tato zjištění reagovat. Porovnali jsme publikace, které pedagogové používají na doporučení poraden, s literaturou, kterou považují za kvalitní a osvědčenou. Tímto výčtem jsme chtěli pomoci především začínajícím speciálním pedagogům a věříme, že nejen oni si k této práci najdou cestu, ale že pomůže tipy na zajímavé publikace i běžným učitelům nebo rodičům.

SEZNAM ZKRATEK

IVP individuální vzdělávací program

PPP pedagogicko-psychologická poradna

PS pracovní sešit

SPU specifické poruchy učení

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Rozložení respondentů podle působení

Graf 2: Spokojenost pedagogů s literaturou doporučenou poradnami

Graf 3: Použití jiných materiálů než doporučených poradnami

Graf 4: Způsoby vyhledávání publikací

Graf 5: Hodnocení současné nabídky reedukační literatury pedagogy

SEZNAM ZDROJŮ

Použitá literatura:

- BABTIE, Patricie, EMMERSON, Jane. *Dítě s dyskalkulií ve škole*. Praha: Portál, 2018. 149 s. ISBN 978-80-262-1304-8.
- BALHAROVÁ, Kamila. *Fíovo čtení*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 60 s. ISBN 978-80-7478-584-9
- BALHAROVÁ, Kamila, BALOGOVÁ SUCHOŇOVÁ, Michaela, SUCHOŇOVÁ, Zuzana. *Nápravná cvičení II. - SPU*. Praha: Raabe, 2014. 104 s. ISBN 978-80-7496-087-1
- BALHAROVÁ, Kamila, BALOGOVÁ SUCHOŇOVÁ, Michaela. *Pozornost, orientace, zraková percepce*. Praha: Raabe, 2012. 91 s. ISBN 978-80-87553-55-8
- BALHAROVÁ, Kamila, BALOGOVÁ SUCHOŇOVÁ, Michaela. *Český jazyk II. Praktické materiály pro výuku žáků s SPU na 1. st. ZŠ*. Praha: Raabe, 2011. 110 s. ISBN 978-80-87553-03-9
- BALHAROVÁ, Kamila, PROKŠ, Zdeněk. *Astronomie bez dalekohledu*. Praha: DYS-centrum, 2013. 103 s. ISBN 978-80-87581-01-8
- BALHAROVÁ, Kamila et al. *Matematika a informatika: praktické materiály pro výuku žáků se SPU na 1. st. ZŠ*. Praha: Raabe, 2011. 82 s. ISBN 978-80-87553-04-6
- BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Kapitoly ze specifických poruch učení II*. 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 2005. 152 s. ISBN 978-80-210-3822-6
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Číselná řada do 100*. Praha: DYS-centrum, 2008. 54 l. ISBN 978-80-254-9335-9
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Číselná řada do 1000, I. díl*. Praha: DYS-centrum, 2008. 64 l. ISBN 978-80-254-9336-6
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Číselná řada do 1000, II. díl*. Praha: DYS-centrum, 2008. 40 l. ISBN 978-80-254-9337-3
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Čtení pro mne*. Brno: Pedagogicko-psychologická poradna, 1999. 15 l.

- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Čtení s porozuměním a hry s jazykem: Čteme se skřítkem Alfrédem*. Brno: Edika, 2015. 80 s. ISBN 978-80-266-0004-6
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Kreslení před psaním*. Brno: Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 1998. 28 l.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Na návštěvě u malíře 3. díl*. Brno: Computer Press, 2009. 64 s. ISBN 80-251-0951-8
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Orientace v prostoru a čase pro děti od 4 do 6 let: Kdy to bylo, kde se stalo, medvídek se zatoulalo*. Brno: Edika, 2012. 48 s. ISBN 978-80-266-0022-0
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Orientace v prostoru a čase pro děti od 5 do 7 let: Kdy to bylo, kde se stalo, medvídek již nebloudilo*. 2. vydání, Brno: Edika, 2019. 48 s. ISBN 978-80-266-1378-7
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Počítání soba Boba 2*. 3. vydání, Brno: Edika, 2019. 64 s. ISBN 978-80-266-1377-0
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Postřehovací slabiky*. Brno: Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2002.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Prostorová orientace*. Brno: Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2004. 54 l.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Předčíselné představy*. Brno: Pedagogicko-psychologická poradna, 2004. 54 s.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Psaní s hraním*. Brno: Pedagogicko-psychologická poradna brno, 1999. 30 l.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Rozvoj zrakového vnímání pro děti od 4 do 6 let: Jak krtek Barbora našel cestu domů*. Brno: Computer Press, 2009. 64 s. ISBN 978-80-251-2446-8
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Rozvoj zrakového vnímání pro děti od 5 do 7 let: Jak krtek Barbora pomohl objevit poklad*. 3. vydání, Brno, Edika, 2019. 64 s. ISBN 978-80-266-1369-5
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, ŠMARDA, Richard. *Jedním tahem*. Praha: DYS-centrum, 2009. 56 l. ISBN 978-80-904494-6-6
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, ŠMARDA, Richard. *Orientace v čase*. Praha: DYS-centrum Praha, 2010. 31 s. ISBN 978-80-904494-1-1

- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno : Computer Press, 2006. 80 s. ISBN 80-251-0977-1
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Sluchové vnímání*. Brno: Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2008. 40 l.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Struktura čísla 1 – 10*. Brno: Pedagogicko-psychologická poradna, 2004.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Zrakové rozlišování*. Brno: Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2003. 40 l.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Zrakové vnímání: Optická diferenciacie I*. 3. vydání, Praha: DYS-centrum, 2010. 64 l. ISBN 978-80-904494-2-8
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina. *Zrakové vnímání: Optická diferenciacie II*. 3. vydání, Praha: DYS-centrum, 2010. 56 s. ISBN 978-80-904494-3-5
- BĚLKOVÁ, Martina, JIRUŠKOVÁ, Miluše. *Sluchové vnímání: Rozlišování tvrdých a měkkých slabik*. Brno: Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2011. 9 l.
- BIČÍKOVÁ, Vladimíra, TOPIL, Zdeněk. *Pavučinka: podstatná jména*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2005. ISBN 80-7311-059-8
- BIČÍKOVÁ, Vladimíra. *Pavučinka: Přídavná jména a zájmena, číslovky, slovesa, příslovce a předložky*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2006. ISBN 80-7311-090-3
- BIČÍKOVÁ, Vladimíra. *Pavučinka: Pravopis – shoda s několikanásobným podmětem, shoda v souvětí*. Havlíčkův Brod: 2008. ISBN 978-80-7311-097-0
- BIČÍKOVÁ, Vladimíra. *Pavučinka: Vyjmenovaná slova*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2006. ISBN 80-7311-076-8
- BLAŽKOVÁ, Růžena. *Dyskalkulie a další specifické poruchy učení v matematice*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 108 s. ISBN 978-80-210-5047-1
- BLAŽKOVÁ, Růžena. *Dyskalkulie II: poruchy učení v matematice na 2. stupni ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 107 s. ISBN 978-80-210-5395-3
- BLAŽKOVÁ, Růžena. *Matematická cvičení pro dyskalkuliky: soubor ověřených pracovních listů pro práci se žáky s dyskalkulií na I. stupni ZŠ*. Stařeč: Infra, 2013. 67 s. ISBN 978-80-

86666-44-0

BLAŽKOVÁ, Růžena. *Matematická cvičení pro dyskalkuliky 2: soubor ověřených pracovních listů pro práci se žáky s dyskalkulií na II. stupni ZŠ*. Stařeč: Infra, 2014. 88 s. ISBN 978-80-86666-53-2

BUREŠOVÁ, Jarmila. *Povím vám o dyslexii: průvodce pro rodinu a přátele*. 1. vydání, Brno: Edika, 2016. 72 s. ISBN 978-80-266-0991-9

BUREŠOVÁ, Jarmila. *Povíme vám o dysortografii a dysgrafii: průvodce pro rodinu a přátele*. 1. vydání, Brno: Edika, 2017. 87 s. ISBN 978-80-266-1106-6

ČERNÁ, Lenka, TUMPACHOVÁ, Lucie. *Specifické poruchy učení: Soubor pracovních listů k nápravě dyslexie, dysortografie a dysgrafie na 1. stupni ZŠ*. Praha: Pražská pedagogicko-psychologická poradna, 2010. 51 l.

ČERNÁ, Marie, STRNADOVÁ, Iva. *Dyslexie: Texty a hry pro děti s dyslexií*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2006. 79 s. ISBN 80-253-0277-6

ČERNÁ, Marie, STRNADOVÁ, Iva. *Dyslexie: Detektivní úlohy pro malé čtenáře*. Praha: Fragment, 2011. 79 s. ISBN 978-80-253-1278-0

EINAT, Amela. *Klíč k zamčeným dveřím*. 1. vydání, Brno: Pedagogicko-psychologická poradna, Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2015. 135 s. ISBN 978-80-7311-161-8

EMMERLINGOVÁ, Stanislava. *Když dětem nejde čtení 1: Čtení slov s otevřenou slabikou*. 3. vydání, Praha: Portál, 2011. 79 s. ISBN 978-80-7367-886-9

EMMERLINGOVÁ, Stanislava. *Když dětem nejde čtení 2: Čtení slov s uzavřenou slabikou*. Praha, Portál, 2000. 78 s. ISBN 80-7178-471-0

EMMERLINGOVÁ, Stanislava. *Když dětem nejde čtení 3: Čtení slov se shluky souhlásek*. Praha: Portál, 2007. 83 s. ISBN 978-80-7367-245-4

FIALOVÁ, Dana et al. *Barevná matematika pro prvňáčky*. Praha: SPN, 1999. 55 s. ISBN 80-7235-070-6

FISHER, Garry, CUMMINGS, Rhoda. *Jak přežít s poruchami učení: rádce pro děti*. 1. vydání, Praha: Portál, 2012. 95 s. ISBN 978-80-262-0156-4

GOŠOVÁ, Věra. *Kuliferda: orientace*. Praha: Raabe, 2013, 21 s. ISBN 978-80-87553-90-9

- GOŠOVÁ, Věra. *Kuliferda: pozornost I.* Praha: Raabe, 2013. 21 s. ISBN 978-80-87553-93-0
- GOŠOVÁ, Věra. *Kuliferda: pozornost II.* Praha: Raabe, 2013. 21 s. ISBN 978-80-87553-94-7
- GOŠOVÁ, Věra. *Kuliferda: pozornost III.* Praha: Raabe, 2013. 21 s. ISBN 978-80-87553-95-4
- GOŠOVÁ, Věra. *Kuliferda: předmatematické představy.* Praha: Raabe, 2013. 21 s. ISBN 978-80-87553-80-0
- GOŠOVÁ, Věra. *Kuliferda: sluchové vnímání I.* Praha, Raabe, 2013. 21 s. ISBN 978-80-87553-91-6
- GOŠOVÁ, Věra. *Kuliferda: sluchové vnímání I.* Praha: Raabe, 2013. 21 s. ISBN 978-80-87553-91-6
- GOŠOVÁ, Věra. *Kuliferda: sluchové vnímání II.* Praha: Raabe, 2013. 21 s. ISBN 978-80-87553-92-3
- GOŠOVÁ, Věra. *Kuliferda: zrakové vnímání I.* Praha: Raabe, 2013. 21 s. ISBN 978-80-87553-76-3
- GOŠOVÁ, Věra. *Nápravná cvičení SPU pro děti od 6 do 9 let: 96 úžasných aktivit.* Praha, Raabe, 2018. 96 s. ISBN 978-80-7496-385-8
- HALLOVÁ, Ivana et al. *Hry v českém a cizím jazyce – SPU.* Praha: Raabe, 2014. 107 s. ISBN 978-80-7496-085-7
- HNÍK, Ondřej, KALÁBOVÁ, Naděžda. *Hry v českém jazyce – SPU.* Praha: Raabe, 2014. 86 s. ISBN 978-80-7496-084-0
- HOŠTIČKOVÁ, Lenka, BALHAROVÁ, Kamila. *Příběhy veverky Zrzinky: Učíme se di – ti – ni s veverkou Zrzinkou.* Praha: Wolters Kluwer, 2018. 52 s. ISBN 978-80-7598-119-6
- HURTOVÁ, Dana, STRNADOVÁ, Iva, ŠIGUTOVÁ, Marta. *Anglický nápadníček pro učitele a rodiče (nejen) dětí s dyslexií, které začínají s angličtinou.* Oxford: Oxford University Press, 2006. 52 s. ISBN 0-19-480700-2
- JANDERKOVÁ, Dita et al. *SPU a ADHD.* Praha: Raabe, 2016. 144 s. ISBN 978-80-7496-215-8
- JIRUŠKOVÁ, Miluše et al. *Sluchové vnímání: sluchová analýza a syntéza řeči.* Brno: Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2011. 18 l.

- JIRUŠKOVÁ, Miluše. *Zábavné čtení (nejen) pro dyslektiky*. Brno: Edika, 2018. 101 s. ISBN 978-80-266-1222-3
- JOŠT, Jiří. *Čtení a dyslexie*. Praha: Grada, 2011. 384 s. ISBN 978-80-247-3030-1.
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra, ŽÁČKOVÁ Hana. *Dysgrafie*. Praha: D + H, 2009. 66 s. ISBN 978-80-903869-9-0
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra, ŽÁČKOVÁ Hana. *Dyslexie*. 2. vydání, Praha: D + H, 2008. 64 s. ISBN 978-80-903869-7-6
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra, ŽÁČKOVÁ Hana. *Dysortografie*. 1. vydání, Praha: D + H, 2008. 68 s. ISBN 978-80-903869-4-5
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra, ŽÁČKOVÁ Hana. *Metody hodnocení a tolerance dětí s SPU (pro 1. stupeň ZŠ)*. Praha: D + H, 2006. 44 s. ISBN 80-903579-4-6
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra, ŽÁČKOVÁ Hana. *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. Praha: Portál, 2008. 175 s. ISBN 978-80-7367-474-8
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra, ŽÁČKOVÁ Hana. *Smyslové vnímání*. 2. vydání, Praha: D + H, 2007. 68 s. ISBN 978-80-903579-9-0
- JUCOVIČOVÁ, Drahomíra, ŽÁČKOVÁ Hana, SOVOVÁ, Hana. *Specifické poruchy učení na 2. stupni základních škol (použitelné i pro střední školství)*. Praha: D + H, 2007. 67 s. ISBN 978-80-903579-7-6
- KASTLOVÁ, Zdeňka. *Nebojte se angličtiny*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-522-4
- KELLY, Milena. *English 3: pracovní sešit pro dyslektiky a jejich spolužáky*. 2. vydání, Praha: Angličtina Expres, 2006. ISBN 80-85972-59-X
- KELLY, Milena. *English 4: pracovní sešit pro dyslektiky a jejich spolužáky*. Praha: Angličtina Expres, 2006. ISBN 80-85972-87-5.
- KELLY, Milena. *English 5: pracovní sešit pro dyslektiky a jejich spolužáky*. Praha: Angličtina Expres, 2006. ISBN 80-85972-88-3.
- KENDÍKOVÁ, Jitka. *Nápravná cvičení – český jazyk a literatura*. Praha, Raabe, 2018. 123 s. ISBN 978-80-7496-364-3

- KENDÍKOVÁ, Jitka. *Školák se speciálními vzdělávacími potřebami*. Praha: Raabe, 2017. 136 s. ISBN 978-80-7496-305-6
- KNETLOVÁ, Ivana. *Čtení bez bulení*. Kladno: Pedagogicko-psychologická poradna STEP, 2017. 48 s. ISBN 978-80-907072-0-7
- KRABSOVÁ, Veronika, WACKOVÁ, Jana. *Nácvik čtení – SPU: Praktické materiály pro výuku žáků s SPU na 1. stupni ZŠ*. Praha: Raabe, 2014. 107 s. ISBN 978-80-7496-086-4
- KREJBICHOVÁ, Dagmar. *Náprava dyslektických a dysortografických obtíží u žáků zvláštních škol*. 1. vydání, Praha: Septima, 1994. 39 s. ISBN 80-85801-25-6
- KREJČOVÁ, Lenka. *Dyslexie: psychologické souvislosti*. Praha: Grada, 2019. 248 s. ISBN 978-80-247-3950-2
- KREJČOVÁ, Lenka et al. *Specifické poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie*. 1. vydání, Brno : Edika, 2014. 248 s. ISBN 978-80-266-0600-0
- KREJČOVÁ, Lenka, BODNÁROVÁ, Zuzana. *Žáci se specifickými poruchami učení na 2. stupni ZŠ: Český jazyk a cizí jazyky*. Praha: DYS-centrum Praha, o. s., 2015. 56 s. ISBN 978-80-87581-04-9
- KREJČOVÁ, Lenka, BODNÁROVÁ, Zuzana. *Žáci se specifickými poruchami učení na 2. stupni ZŠ: společenskovední vyučovací předměty*. Praha: DYS-centrum Praha, o. s., 2015. 51 s. ISBN 978-80-87581-05-6
- KREJČOVÁ, Lenka, BODNÁROVÁ, Zuzana. *Žáci se specifickými poruchami učení na 2. stupni ZŠ: přírodovědné vyučovací předměty*. Praha: DYS-centrum Praha, o. s., 2015. 53 s. ISBN 978-80-87581-06-3
- KUBICKÁ, Eva. *Metody práce při úpravě poruch učení u dětí druhého ročníku základní školy*. Ostrava: Grafie, 1994. 61 s.
- KUBŮ, Libuše. *Číst a psát se naučím! 1*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2009. ISBN 978-80-7311-114-4
- KUBŮ, Libuše. *Číst a psát se naučím! 2*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2011. ISBN 978-80-7311-115-1

- KUCHAŘOVÁ, Jarmila. *Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování specifických poruch učení, III. Ročník*. Rosice: Gloria, 2009. 103 s. ISBN 978-80-86760-44-5
- KUCHAŘOVÁ, Jarmila. *Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování specifických poruch učení, IV. Ročník*. Rosice: Gloria, 2005. 103 s. ISBN 978-80-86760-18-6
- LINC, Vladimír. *Tabulky ke čtení I*. Praha: Scientia, 1993. ISBN 80-85827-08-5
- LINC, Vladimír. *Tabulky ke čtení II*. Praha: Scientia, 1995. ISBN 80-7183-002-X
- LINC, Vladimír. *Tabulky ke čtení III*. Praha: Scientia, 1999. ISBN 80-7183-152-2
- LIPNICKÁ, Milena. *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní*. Praha: Portál, 2007. 62 s. ISBN 978-80-7367-244-7
- MARTÍNEK, Zdeněk. *Cvičné texty pro nácvik plynulého čtení*. Benešov: Blug, 2005. ISBN 978-80-7274-982-9
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Dyslexie: specifické poruchy čtení*. 3. vydání, Jinočany: H & H, 1995. 269 s. ISBN 80-85787-27-X
- MATĚJČEK, Zdeněk, VÁGNEROVÁ, Marie. *Sociální aspekty dyslexie*. Praha: Karolinum, 2006. 271 s. ISBN 80-246-1173-2
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Barevná pravidla*. 12. vydání, Beroun, Albra, 2009. 9 l.
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Dyslektická čítanka pro 1. - 2. ročník*. 3. vydání, Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2015. 81 s. ISBN 978-80-7311-151-9
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Dyslektická čítanka pro 2. - 3. ročník*. 3. vydání, Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2015. 77 s. ISBN 978-80-7311-152-6
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Dyslektická čítanka pro 4. - 5. ročník*. 2. vydání, Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2017. 77 s. ISBN 978-80-7311-171-7
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Dyslektická čítanka pro 6. - 7. ročník*. 2. vydání, Havlíčkův Brod, Tobiáš, 2017. 78 s. ISBN 978-80-7311-170-0
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Dyslektická čítanka pro 8. - 9. ročník*. 3. vydání, Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2016. 78 s. ISBN 978-80-7311-168-7

- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Pozornost: cvičení na posilování koncentrace pozornosti*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2013. 53 s. ISBN 978-80-7311-137-3
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Reedukace a kompenzace dyslexie, dysgrafie, dysortografie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. 131 s. ISBN 978-80-7372-744-4
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Rozvíjíme početní představy 2*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2011. 59 s. ISBN 978-80-7311-123-6
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Shody a rozdíly*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2015. 56 s. ISBN 978-80-7311-149-6
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Sluchové vnímání*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2015. 55 s. ISBN 978-80-7311-157-1
- MICHALOVÁ, Zdeňka. *Specifické poruchy učení*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2016. 298 s. ISBN 978-80-7311-166-3
- MLČOCHOVÁ, Markéta. *Šimonovy pracovní listy 1: celkový rozvoj*. Praha: Portál, 1996. 64 s. ISBN 978-80-262-0014-7
- MLČOCHOVÁ, Markéta. *Šimonovy pracovní listy 2: obrázky, geometrické tvary*. 2. vydání, Praha: Portál, 2002. 24 l. ISBN 978-80-7367-417-5
- MLČOCHOVÁ, Markéta. *Šimonovy pracovní listy 3: Dokreslování, uvolňovací cviky*. 2. vydání, Praha: Portál, 2005. 32 s. ISBN 80-7367-004-6
- NASTOUPILOVÁ, Dita. *Dysgrafie*. Praha: Fragment, 2017. 31 s. ISBN 978-80-253-3083-8
- NASTOUPILOVÁ, Dita. *Dysgrafie: Aktivity pro děti se specifickou poruchou učení pro 4. - 5. ročník*. Praha: Fragment, 2019. 31 s. ISBN 978-80-253-4056-1
- NASTOUPILOVÁ, Dita. *Dyslexie: Aktivity pro děti se specifickou poruchou učení*. Praha: Fragment, 2017. 31 s. ISBN 978-80-253-3076-0
- NASTOUPILOVÁ, Dita. *Dyslexie: Aktivity pro děti se specifickou poruchou učení pro 4.-5. ročník ZŠ*. Praha: Fragment, 2019. 31 s. ISBN 978-80-253-4057-8
- NOVÁK, Josef. *Čtenářské tabulky*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2007. 118 s. ISBN 978-80-7311-093-2

- NOVÁK, Josef. *Dyskalkulie: specifické poruchy počítání*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2000. 43 s. + 51 pracovních listů ISBN 80-85808-82-X
- NOVÁK, Josef. *Dyskalkulie: specifické poruchy počítání*. 4. vydání, Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2010. ISBN 978-80-7311-107-6
- NOVÁKOVÁ, Iva. *Čtu a vím o čem*. Praha: Portál, 2014. 63 s. ISBN 978-80-262-0586-9
- NOVÁKOVÁ, Iva. *Víš, co čteš? Luštění s nácvikem pozorného čtení pro začínající čtenáře*. Praha: Portál, 2010. 63 s. ISBN 978-80-7367-751-0
- NOVOTNÝ, Michael a kol. *Šimonovy pracovní listy 16: Grafomotorická cvičení*. Praha: Portál, 2011. 62 s. ISBN 978-80-7367-855-5
- PECHANCOVÁ, Blanka, SMRČKOVÁ, Andrea. *Cvičení a hry pro žáky se specifickými poruchami učení v hodinách angličtiny*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. ISBN 80-7067-825-9
- POKORNÁ, Věra. *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení*. 1. vydání, Praha: Portál, 1998. 153 s. ISBN 80-7178-228-9
- POKORNÁ, Věra. *Rozvoj vnímání a poznávání 1*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-400-1
- POKORNÁ, Věra. *Rozvoj vnímání a poznávání 2*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-470-2
- POKORNÁ, Věra. *Šimonovy pracovní listy 9: Grafomotorika a kreslení*. Praha: Portál, 2007. 48 s. ISBN 978-80-7367-279-9
- POKORNÁ, Věra. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha: Portál, 1997. 310 s. ISBN 80-7178-135-5
- POKORNÁ, Věra. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. 3. vydání, Praha: Portál, 2001. 333 s. ISBN 80-7178-570-9
- POKORNÁ, Věra. *Vývojové poruchy učení v dětství a v dospělosti*. Praha: Portál, 2010. 238 s. ISBN 978-80-7367-773-2
- PORTEŠOVÁ, Šárka. *Rozumově nadané děti s dyslexií*. 1. vydání, Praha: Portál, 2011. 213 s. ISBN 978-80-7367-990-3
- PROKEŠOVÁ, Jana et al. *Řeč a sluch*. Praha: Raabe, 2012. 99 s. ISBN 978-80-87553-54-1

- RAABE: *Grafomotorika a čtení SPU pro děti od 6 do 9 let: 96 úžasných aktivit*. Praha: Raabe, 2018. 96 s. ISBN 978-80-7496-365-0
- RAABE. *Matematika a pozornost pro žáky s SPU: 96 úžasných aktivit*. Praha: Raabe, 2018. 96 s. ISBN 978-80-7496-366-7
- RAABE. *Sluchové vnímání pro děti od 4 do 8 let: 96 úžasných aktivit*. Praha: Raabe, 2017. 96 s. ISBN 978-80-7496-352-0
- REZKOVÁ, Vlasta, ZELINKOVÁ, Olga, TUMPACHOVÁ, Lucie. *Koncentrace pozornosti: soubor pracovních listů pro děti...* Praha: Pražská pedagogicko-psychologická poradna, 2013. 31 l.
- RÝDLOVÁ, Dagmar, PÁLENSKÁ, Helena, ŘIMNÁČOVÁ, Renata. *Angličtina: pracovní sešit v bezbariérové formě pro žáky s SPU 1. díl*. Prostějov: Computer Media, 2015. ISBN 978-80-7402-158-9
- RÝDLOVÁ, Dagmar, PÁLENSKÁ, Helena, ŘIMNÁČOVÁ, Renata. *Angličtina: pracovní sešit v bezbariérové formě pro žáky s SPU 2. díl*. Prostějov: Computer Media, 2015. ISBN 978-80-7402-159-6
- SIMON, Hendrik. *Dyskalkulie: jak pomáhat dětem, které mají potíže s početními úlohami*. Praha: Portál, 2006. 166 s. ISBN 978-80-262-0985-0
- SINDELROVÁ, Brigitte. *Předcházíme poruchám učení*. 4. vydání, Praha: Portál, 2007. 63 s. ISBN 978-80-7367-262-1
- SIWEK, Božetěch. *Jak si poradit s pravopisem: Cvičení pro děti s dysortografií*. Praha: Portál, 2011. 171 s. ISBN 978-80-7367-988-0
- SMOLÍKOVI, Klára a Jan. *Šimonovy pracovní listy 11: Grafomotorická cvičení – S tužkou Týnou na cestách*. 2. vydání, Praha: Portál, 2010. 64 s. ISBN 978-80-7367-793-0
- STREJČKOVÁ, Ludmila. *Neposedná písmenka: První čtení pro prvňáčky*. Praha: Fragment, 2015. 63 s. ISBN 978-80-253-2494-3
- SVĚTLÍK, Eduard, PLICKOVÁ, Renata. *Šimonovy pracovní listy 21: Grafomotorické pohádky*. Praha: Portál, 2014. 64 s. ISBN 978-80-262-0598-2

- SVOBODA, Pavel. *Cvičení pro rozvoj čtení*. Praha: Portál, 2008. 55 s. ISBN 978-80-7367-396-3
- SVOBODA, Pavel. *Cvičení pro rozvoj jemné motoriky a psaní*. Praha: Portál, 2009. 55 s. ISBN 978-80-7367-545-5
- SVOBODA, Pavel. *Zábavná cvičení pro rozvoj čtení*. Praha: Portál, 2004. 55 s. ISBN 80-7178-956-9
- ŠIGUTOVÁ, Marta. *Výuka angličtiny u dětí s dyslexií: příručka pro učitele/ky*. Ostrava: Ostravská univerzita., 2002
- ŠTANCLOVÁ, Eva, FRANČÍKOVÁ, Renata. *Šimonovy pracovní listy 13: zábavné počítání, hravá abeceda a poznávání světa*. Praha: Portál, 2009. 64 s. ISBN 978-80-7367-517-2
- ŠTĚRBOVÁ, L., ZELINKOVÁ, O. *Čtení mě baví I: Zachráněná vrána, Myš a lev*. Praha: DYS Olga Zelinková, 2011. ISBN 80-902065-6-5
- ŠUP, Rudolf. *Písemné dělení*. Praha: Rudolf Šup, rok vydání neuveden, 71 S. ISBN 80-238-5396-1
- ŠUP, Rudolf. *Učíme se číst s porozuměním: Pro žáky 2. až 5. ročníku základní a obecné školy*. Praha: Rudolf Šup, 2001. 68 s. ISBN 80-238-8070-5
- ŠUP, Rudolf. *Učíme se číst s porozuměním pro 5. ročník základní školy*. Praha: Rudolf Šup, 2000. 79 s. ISBN 80-238-6078-X
- ŠVANCAROVÁ, Daniela. *Čtení, psaní, malování 1*. Praha: DYS-centrum, 2007. ISBN 978-80-7311-091-8
- ŠVANCAROVÁ, Daniela. *Čtení, psaní, malování 2*. Praha: DYS-centrum, 2008. ISBN 978-80-7311-108-3
- ŠVANCAROVÁ, Daniela. *Čtení, psaní, malování 3*. Praha: DYS-centrum, 2011. ISBN 978-80-904494-5-9
- ŠVANCAROVÁ, Daniela. *Čtení, psaní, malování 4*. Praha: DYS-centrum, 2012. ISBN 978-80-87581-00-1
- ŠVANCAROVÁ, Daniela, KUCHARSKÁ, Anna. *Test rizika poruch čtení a psaní pro malé školáky*. Praha: Scientia, 2001. 27 s. ISBN 80-7183-221-9

- TĚTHALOVÁ, Marie, KOUBSKÁ, Patricie. *Šimonovy pracovní listy 25: Hravá grafomotorika*. Praha: Portál, 2017. 62 s. ISBN 978-80-262-1189-1
- TREUOVÁ, Hana. *Čítanka pro dyslektiky*. 2. vydání, Havlíčkův brod: Tobiáš, 1994. 79 s. ISBN 80-85808-22-6
- TREUOVÁ, Hana. *Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I*. 3. vydání, Havlíčkův Brod: Tobiáš, 1998. ISBN 978-80-7311-156-4
- TREUOVÁ, Hana. *Pracovní sešit pro rozvoj početní představivosti a dovednosti*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 1995. 63 s. ISBN 80-85808-29-3
- TREUOVÁ, Hana, JOHNOVÁ, Hana. *Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce II*. 2. vydání, Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2001. ISBN 80-7311-002-4
- TYMICOVÁ, Hana. *Nauč mě správně číst*. Praha: Práce, 1996. 128 s. ISBN 80-208-0381-5
- TYMICOVÁ, Hana. *Nauč mě správně psát*. Praha: Práce, 1994. 62 s. ISBN 80-208-0330-0
- VESELÁ, Šárka. *Kuliferda: Čtení I*. Praha: Raabe, 2013. 25 s. ISBN 978-80-87553-86-2
- VESELÁ, Šárka. *Kuliferda: Samohlásky I*. Praha: Raabe, 2013. 25 s. ISBN 978-80-87553-88-6
- VESELÁ, Šárka. *Kuliferda: Samohlásky II*. Praha: Raabe, 2013. 21 s. ISBN 978-80-87553-89-3
- VESELÝ, Eduard. *Učíme se číst a mluvit*. Ustí nad Orlicí: Oftis, 1996. 96 s. ISBN 80-901707-7-3
- VLKOVÁ, Ivana. *Od zápisu do lavice: předmatematické představy*. Praha: Pasparta, 2018. 55 s. ISBN 978-80-88290-11-7
- ZELINKOVÁ, Olga. *Cvičení pro dyslektiky I.: Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek*. Praha, DYS Olga Zelinková, 2011. 46 l. ISBN 80-902065-1-4
- ZELINKOVÁ, Olga. *Cvičení pro dyslektiky II.: Rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni, rozlišování sykavek*. Praha: DYS Olga Zelinková, 2010. 32 s. ISBN 978-80-902065-3-3
- ZELINKOVÁ, Olga. *Cvičení pro dyslektiky III.: Cvičení sluchové analýzy a syntézy*. Praha: DYS Olga Zelinová, 2010. 40 s. ISBN 978-80-902065-4-0

- ZELINKOVÁ, Olga. *Cvičení pro dyslektiky IV.: rozlišování b – d – p*. Praha: DYS Olga Zelinková, 2011. 32 s. ISBN 80-902065-7-3
- ZELINKOVÁ, Olga. *Cvičení pro dyslektiky V.: Čtenářské tabulky*. Praha: DYS Olga Zelinková, 2008. 40 s. 80-902065-5-7
- ZELINKOVÁ, Olga. *Cvičení pro dyslektiky VI.: cvičení pravolevé orientace*. Praha: DYS Olga Zelinková, 2011. 32 s. ISBN 80-902065-2-2
- ZELINKOVÁ, Olga. *Čtení mě baví II: Přelet Atlantiku, Martinův sen*. Praha: DYS Olga Zelinková, 2010. ISBN 80-86255-01-8
- ZELINKOVÁ, Olga. *Dyslexie v předškolním věku?* 2. vydání, Praha: Portál, 2012. 197 s. ISBN 978-80-262-0194-6
- ZELINKOVÁ, Olga. *Hrajeme si s písmeny: Rozlišování hlásek*. Praha: DYS Olga Zelinková, 1997. 32 s. ISBN 80-902065-8-1
- ZELINKOVÁ, Olga. *Pavučina: soubor cvičení sluchového vnímání*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2010. 5 sv. ISBN 978-80-7311-111-3
- ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 1. vydání, Praha: Portál, 2001. 207 s. ISBN 978-80-7367-326-0
- ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 10. vydání, Praha: Portál, 2010. 263 s. ISBN 80-7178-800-7
- ZELINKOVÁ, Olga. *Psaní mě baví*. Praha: DYS Olga Zelinková, rok vydání neuveden. 36 s. ISBN80-86255-03-4
- ZELINKOVÁ, Olga. *Učíme se počítat: pracovní listy pro prevenci dyskalkulie*. Praha: Portál, 2018. 64 s. ISBN 978-80-262-1406-9
- ZELINKOVÁ, Olga, ČEDÍK, Miloslav. *Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení*. 1. vydání, Praha: Portál, 2013. 139 s. ISBN 978-80-262-0349-0

Internetové zdroje:

www.amosek.cz

www.matematika.hrou.cz

www.oldipo.cz

www.oskola.cz

www.pexetrio.cz

Příloha 1: Abecední seznam popsaných materiálů

Materiály, věnující se teorii SPU:

Čtení a dyslexie - Jiří Jošt

Dítě s dyskalkulií ve škole – Babcie, Emerson, Portál

Dyskalkulie – Simon

Dyskalkulie – specifické poruchy počítání - Novák

Dyskalkulie a další specifické poruchy učení v matematice – Blažková

Dyskalkulie II - poruchy učení v matematice na 2. stupni ZŠ – Blažková

Dysgrafie, Jucovičová, Žáčková

Dyslexie – specifické poruchy čtení - Drahomíra Jucovičová, Hana Žáčková

Dyslexie - Specifické poruchy čtení - Matějček

Dyslexie - Psychologické souvislosti, Krejčová, Grada

Dyslexie v předškolním věku? - Zelinková

Dysortografie - Jucovičová, Žáčková

Jak přežít s poruchami učení – Fisher, Cummings

Kapitoly ze specifických poruch učení II. - Bartoňová

Klíč k zamčeným dveřím - Einat

Mám dyslexii – Zelinková, Čedík

Metody hodnocení a tolerance dětí s SPU (pro 1. stupeň ZŠ) - Jucovičová, Žáčková

Náprava dyslektických a dysortografických obtíží u žáků zvláštních škol - Krejbichová

Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program - Zelinková

Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD - Zelinková

Povím vám o dyslexii - Burešová

Povíme vám o dysortografii a dysgrafii, - Burešová

Reedukace a kompenzace dyslexie, dysgrafie, dysortografie – Michalová

Reedukace specifických poruch učení u dětí – Jucovičová, Žáčková

Rozumově nadané děti s dyslexií - Portešová

Rozvoj grafomotoriky Jak rozvíjet kreslení a psaní – Bednářová, Šmardová

Smyslové vnímání - Jucovičová, Žáčková

Sociální aspekty dyslexie – Matějček, Vágnerová

Specifické poruchy učení – Krejčová et. al.

Specifické poruchy učení - Michalová

Specifické poruchy učení na 2. stupni základních škol (použitelné i pro střední školství) – Jucovičová, Žáčková, Sovová

SPU a ADHD – Janderková et. al.

Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení – Pokorná

Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení (přepřacované v\dání) – Pokorná

Vývojové poruchy učení v dětství a v dospělosti - Pokorná

Žáci se specifickými poruchami učení na 2. stupni ZŠ – Krejčová, Bodnárová

- Český jazyk a cizí jazyky
- Společenskovědní vyučovací předměty
- Přírodovědné vyučovací předměty

Materiály pro rozvoj percepčně kognitivních funkcí

Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení – Pokorná

Cvičení pro dyslektiky VI. - Cvičení pravo-levé orientace - Zelinková

Koncentrace pozornosti – Rezková, Zelinková, Tumpachová

Kuliferda - Zrakové vnímání I (PS 1) - Gošová

Kuliferda - Orientace (PS 7) – Gošová

Kuliferda – Sluchové vnímání I (PS 8) - Gošová

Kuliferda - Sluchové vnímání II (PS 9) - Gošová

Kuliferda - Pozornost I (PS 10) - Gošová

Kuliferda - Pozornost II (PS 11) - Gošová

Kuliferda - Pozornost III (PS 12) – Gošová

Matematika a pozornost SPU: 96 úžasných aktivit – kolektiv autorů, vyd. Raabe

Nápravná cvičení II. - SPU – Balharová, Balogová Suchoňová, Svobodová

Nápravná cvičení SPU pro děti od 6 do 9 let: 96 úžasných aktivit - Gošová

Orientace v čase – Bednářová

Orientace v prostoru a čase pro děti od 4 do 6 let – Kde to bylo, kdy se stalo, medvídě se zatoulalo – Bednářová

Orientace v prostoru a čase pro děti od 5 do 7 let – Kdy to bylo, kde se stalo, medvídě již nebloudilo - Bednářová

Pavučinka - Soubor cvičení sluchového vnímání - Zelinková

Pozornost – Michalová

Pozornost, orientace, zraková percepce – Balharová, Balogová Suchoňová
Prostorová orientace – Bednářová
Předcházíme poruchám učení - Brigitte Sindelarová
Rozvoj vnímání a poznávání 1, 2 – Pokorná
Rozvoj zrakového vnímání od 4 do 6 let – Jak krtek Barbora našel cestu domů, Bednářová
Rozvoj zrakového vnímání pro děti od 5 do 7 let - Jak krtek Barbora pomohl objevit poklad - Bednářová
Řeč a sluch – Prokešová et. al.
Shody a rozdíly – Michalová
Sluchové vnímání – Bednářová
Sluchové vnímání – Zdeňka Michalová
Sluchové vnímání – Rozlišování tvrdých a měkkých slabik, Jirušová, Bělková
Sluchové vnímání – Sluchová analýza a syntéza řeči, Jirušková a kol, PPP Brno
Sluchové vnímání pro děti od 4 do 8 let: 96 úžasných aktivit – kolektiv autorů, vyd. Raabe
Šimonovy pracovní listy 1 – Celkový rozvoj, Mlčochová
Šimonovy pracovní listy 2 - Obrázky, geometrické tvary, Mlčochová
Šimonovy pracovní listy 13 - Zábavné počítání, hravá abeceda a poznávání světa – Štanclová, Frančíková
Školák se speciálními vzdělávacími potřebami – Kendíková
Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky – Švancarová, Kucharská
Zrakové rozlišování - Bednářová
Zrakové vnímání - Optická diference I. - Bednářová
Zrakové vnímání - Optická diference II. - Bednářová

Materiály pro reedukaci dyslexie

Astronomie bez dalekohledu – Balharová, Prokš
Cvičení pro dyslektiky IV.: Rozlišování b – d – p - Zelinková
Cvičení pro dyslektiky V.: Čtenářské tabulky – Zelinková
Cvičení pro rozvoj čtení – Svoboda
Cvičné texty pro nácvik plynulého čtení - Martínek
Číst a psát se naučím! 1 - Kubů
Číst a psát se naučím! 2 - Kubů

Čítanka pro dyslektiky - Treuová
Čtenářské tabulky - Novák
Čtení bez bulení - Knetlová
Čtení mě baví I., II. - Zelinková
Čtení pro mne – Bednářová
Čtení, psaní, malování 1. - 4. - Švancarová
Čtení s porozuměním a hry s jazykem – Čteme se skřítkem Alfrédem
Čtu a vím o čem - Nováková
Dyslektická čítanka pro 1. - 2. ročník - Michalová
Dyslektická čítanka pro 4. - 5. ročník - Michalová
Dyslektická čítanka pro 6. - 7. ročník - Michalová
Dyslektická čítanka pro 8. - 9. ročník - Michalová
Dyslexie - Aktivity pro děti se specifickou poruchou učení – Nastoupilová
Dyslexie - Aktivity pro děti se specifickou poruchou učení pro 4.-5. ročník ZŠ - Nastoupilová
Dyslexie - Texty a hry pro děti s dyslexií – Černá, Strnadová
Dyslexie – Detektivní úlohy pro malé čtenáře – Černá, Strnadová
Fíovo čtení – Balharová
Grafomotorika a čtení SPU pro děti od 6 do 9 let: 96 úžasných aktivit – kolektiv autorů, vyd. Raabe
Hrajeme si s písmeny: Rozlišování hlásek - Zelinková
Hry v českém jazyce – SPU – Hník, Kalábová
Když dětem nejde čtení 1 -3 - Emmerlingová
Kuliferda - Čtení I (PS 3) - Veselá
Kuliferda - Samohlásky I (PS 5) - Veselá
Kuliferda - Samohlásky II (PS 6) - Veselá
Metody práce při úpravě poruch učení u dětí druhého ročníku základní školy – Kubická
Nácvik čtení – SPU: Praktické materiály pro výuku žáků s SPU na 1. stupni ZŠ – Krabsová, Wacková
Nápravná cvičení – český jazyk a literatura - Kendíková
Nápravná cvičení SPU: 96 úžasných aktivit - Gošová
Nauč mě správně číst - Tymichová
Neposedná písmenka: první čtení pro prvňáčky - Strejčková
Postřehovací slabiky - Bednářová

Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I – Treuová
Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce II – Treuová, Johnová
Specifické poruchy učení – Černá, Tumpachová
Tabulky ke čtení I., II., III. - Linc
Učíme se číst a mluvit - Veselý
Učíme se číst s porozuměním 2. - 5. roč. - Šup
Učíme se číst s porozuměním 5. roč. - Šup
Víš, co čteš? - Nováková
Zábavná cvičení pro rozvoj čtení – Svoboda
Zábavné čtení (nejen) pro dyslektiky - Jirušková

Materiály pro reedukaci dysgrafie

Cvičení pro rozvoj jemné motoriky a psaní – Svoboda
Čtení, psaní, malování 1. - 4. - Švancarová
Dysgrafie – Nastoupilová
Dysgrafie - Aktivity pro děti se specifickou poruchou učení pro 4. - 5. ročník – Nastoupilová
Grafomotorika a čtení SPU pro děti od 6 do 9 let: 96 úžasných aktivit. Kolektiv autorů, vyd. Raabe
Jedním tahem - Bednářová, Šmarda
Kreslení před psaním - Bednářová
Na návštěvě u malíře 3. díl - Bednářová
Nauč mě správně psát – Tymichová
Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I - Treuová
Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní – Lipnická
Šimonovy pracovní listy 3 – Dokreslování, uvolňovací cviky - Mlčochová
Šimonovy pracovní listy 9 - Grafomotorika a kreslení - Pokorná
Šimonovy pracovní listy 11 - Grafomotorická cvičení: S tužkou Týnou na cestách - Smolíkovi
Šimonovy pracovní listy 16 - Grafomotorická cvičení - Novotný a kol.
Šimonovy pracovní listy 21 - Grafomotorické pohádky - Dvětlík, Plicková
Šimonovy pracovní listy 25 - Hravá grafomotorika - Těthalová, Koubská

Materiály pro reedukaci dysortografie

Barevná pravidla - Michalová

Cvičení pro dyslektiky I.: Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek - Zelinková

Cvičení pro dyslektiky II.: Rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni, rozlišování sykavek – Zelinková

Cvičení pro dyslektiky III.: Cvičení sluchové analýzy a syntézy - Zelinková

Český jazyk II.: Praktické materiály pro výuku žáků s SPU na 1. st.ZŠ - Balharová, Balogová

Číst a psát se naučím 1 – Kubů

Hry v českém a cizím jazyce – SPU – Hallová et. al.

Jak si poradit s pravopisem -Siwek

Nápravná cvičení – český jazyk a literatura - Kendíková

Pavučinka – Podstatná jména, Přídavná jména a zájmena, číslovky, slovesa, příslovce a předložky,
Pravopis – shoda s několikanásobným podmětem, shoda v souvětí, Vyjmenovaná slova – Bičíková,
Topil

Pavučinka - Soubor cvičení sluchového vnímání - Zelinková

Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce I – Treuová

Pracovní sešit pro nápravu vývojových poruch učení v českém jazyce II - Treuová

Příběhy veverka Zrzinky: učíme se di-ti-ni s veverkou Zrzinkou - Hoštičková, Balharová

Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování specifických poruch učení, III. ročník -
Kuchařová

Příklady pro samostatnou práci žáků při odstraňování specifických poruch učení, IV. Ročník -
Kuchařová

Psaní mě baví - Zelinková

Psaní s hraním - Bednářová

Specifické poruchy učení – Černá, Tumpachová

Materiály pro reedukaci dyskalkulie

Barevná matematika pro prvňáčky – Fialová et. al.

Číselná řada do 100 – Bednářová

Číselná řada do 1000 I. díl - Bednářová

Číselná řada do 1000, II. díl - Jiřina Bednářová

Matematická cvičení pro dyskalkuliky – Blažková

Dyskalkulie – Novák

Kuliferda – Předmatické představy (PS 5) – Gošová

Matematická cvičení pro dyskalkuliky - Blažková

Matematická cvičení pro dyskalkuliky 2 – Blažková

Matematika a informatika - Praktické materiály pro výuku žáků se SPU na 1. st. ZŠ – Balharová et. al.

Matematika a pozornost: 96 úžasných aktivit – kolektiv autorů, vyd. Raabe

Od zápisu do lavice - Vlková

Písemné dělení – Rudolf Šup

Počítání soba Boba 2. - Bednářová

Pracovní sešit pro rozvoj početní představivosti a dovednosti – Treuová

Předčíselné představy - Jiřina Bednářová

Rozvíjíme početní představy 2 – Michalová

Slovní úlohy pro matematiku ve 3., 4., 5. ročníku základní školy - Šup

Struktura čísla 1 – 10 - Bednářová

Šimonovy pracovní listy 13 - Zábavné počítání, hravá abeceda a poznávání světa – Štanclová, Frančíková

Učíme se počítat - Pracovní listy pro prevenci dyskalkulie - Zelinková

Materiály pro výuku angličtiny a dalších cizích jazyků

Anglický nápadníček pro učitele a rodiče (nejen) dětí s dyslexií, které začínají s angličtinou – Hurtová, Strnadová, Šigutová

Angličtina – pracovní sešit v bezbariérové formě pro žáky s SPU 1., 2. - Rýdlová, Pálenská, Řimnáčová

Cvičení a hry pro žáky se specifickými poruchami učení v hodinách angličtiny – Pechancová, Smrčková

English 3, 4, 5 – Pracovní sešit pro dyslektiky a jejich spolužáky - Milena Kelly

Hry v českém a cizím jazyce – SPU – Hallová et. al.

Nebojte se angličtiny – Kastlová

Výuka angličtiny u dětí s dyslexií – Šigutová

Reedukační literatura pro děti s SPU

Dotazník pro pedagogy zabývající se nápravou poruch učení

1. Vyberte, prosím, stupeň vzdělávání, kde provádíte reedukaci:

Označte jen jednu elipsu.

- předškolní vzdělávání
- první stupeň ZŠ
- druhý stupeň ZŠ
- celá ZŠ

2. Které materiály doporučené poradnou při reedukaci využíváte nejčastěji? Vypište prosím max. 5 titulů u každé poruchy.
Dyslexie:

---

3. Dysgrafie:

---

4. Dysortografie:

---

5. Dyskalkulie:

---

6. Jiné:

---

7. Vyhovují Vám materiály doporučené poradnou?

Označte jen jednu elipsu.

- Naprosto vyhovují
- Většinou vyhovují
- Vyhovují částečně
- Většinou nevyhovují
- Nevyhovují vůbec

8. Používáte i jiné materiály než ty doporučené poradnou?*Označte jen jednu elipsu.*

- Ne
 Ano

9. Pokud používáte i jiné materiály než doporučené poradnou, jak je vyhledáváte?*Zaškrtněte všechny platné možnosti.*

- Nabízejí je dealeři vydavatelství
 v knihkupectvích apod.
 na doporučení kolegů
 vytvářím si je sám/sama
 Jiné: _____

10. Se kterými materiály máte dobrou zkušenost a doporučili byste je jiným nebo začínajícím pedagogům? Opět prosím rozepište podle poruch. Dyslexie:

---

11. Dysgrafie:

---

12. Dysortografie:

---

13. Dyskalkulie:

---

14. Jiné:

---

15. Které materiály jsou podle Vás vhodné spíše k domácímu procvičování? Prosím vypište.

---

16. Současná nabídka reedukační literatury je podle Vás:*Označte jen jednu elipsu.*

- nedostatečná
- většinou dostatečná, v některých oblastech by mohla být širší
- je zcela vyhovující
- je příliš široká, je těžké se v ní vyznat

17. Je něco, co Vám v této nabídce chybí?

---

18. Sem napište kontaktní e-mail, máte-li zájem o zaslání zpracované diplomové práce

---

19. Označte jen jednu elipsu.

- Děkuji Vám za Váš čas a pomoc.

Používá technologii

